

OPRACOWANIE POLITYKI SENIORALNEJ KIELECKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO NA LATA 2020-2030

Diagnoza sytuacji i określenie potrzeb osób starszych (60+)
w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym

Przyjęto Uchwałą nr IX/2019
Komitetu Sterującego ZIT KOF
w dniu 26.11.2019 r.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Zamawiający:

Gmina Kielce

ul. Rynek 1

25-303 Kielce

Biuro Zarządzania Funduszami Europejskimi

Biuro Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych

Wykonawca:

EU-CONSULT Sp. z o.o.

ul. Toruńska 18C, lokal D

80-747 Gdańsk

www.eu-consult.pl

Gdańsk 2019

1. Spis treści

1. SPIS TREŚCI	2
2. SŁOWNICZEK SKRÓTÓW I POJĘĆ	4
3. WPROWADZENIE	9
3.1. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA POLSKI I WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO	9
3.2. KIELECKI OBSZAR FUNKcjONALNY	14
3.3. CEL BADAŃ	14
4. METODOLOGIA BADANIA	16
4.1. ANALIZA DANYCH ZASTANYCH (DESK RESEARCH)	16
4.2. BADANIE ANKIETOWE (PAPI/ CATI/ CAWI) Z SENIORAMI (OSOBAMI 60+)	16
4.3. ZOGNISKOWANE WYWIADY GRUPOWE (FGI) Z UCZESTNICTWEM OSÓB STARSZYCH I OSÓB PRACUJĄCYCH Z OSOBAMI STARSZYMI	22
4.4. WARSZTATY	23
4.5. PODSUMOWANIE ZREALIZOWANYCH BADAŃ	24
5. DIAGNOZA SYTUACJI OSÓB STARSZYCH W KOF	27
5.1. DIAGNOZA DEMOGRAFICZNA KIELECKIEGO OBSZARU FUNKcjONALNEGO	27
5.2. ANALIZA SYTUACJI SENIORÓW W KOF	34
5.2.1. <i>Zdrowie i samodzielność</i>	36
5.2.2. <i>Bezpieczeństwo</i>	48
5.2.3. <i>Sytuacja finansowa seniorów</i>	51
5.2.4. <i>Sytuacja mieszkaniowa seniorów</i>	58
5.2.5. <i>Aktywność zawodowa seniorów</i>	65
5.2.6. <i>Aktywność społeczna, kulturalna i edukacyjna seniorów</i>	68
5.2.7. <i>Środki transportu</i>	77
5.2.8. <i>Zasoby instytucjonalne i infrastrukturalne KOF</i>	82
5.3. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW I POTRZEB SENIORÓW NA TERENIE KOF	85
6. WNIOSKI DLA POLITYKI SENIORALNEJ	100
6.1. DIAGNOZA DEMOGRAFICZNA	100
6.2. ZDROWIE I SAMODZIELNOŚĆ SENIORÓW	101
6.3. BEZPIECZEŃSTWO	103
6.4. SYTUACJA FINANSOWA SENIORÓW	104

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

6.5.	SYTUACJA MIESZKANIOWA SENIORÓW	105
6.6.	DZIAŁALNOŚĆ SPOŁECZNA, KULTUROWA, EDUKACYJNA I ZAWODOWA.....	106
6.7.	ŚRODKI TRANSPORTU/ KOMUNIKACJA.....	109
6.8.	INFRASTRUKTURA WSPARCIA SENIORÓW	110
7.	SPIS TABEL I RYSUNKÓW	113
7.1.	SPIS TABEL	113
7.2.	SPIS RYSUNKÓW	115
8.	ANEKS.....	119
8.1.	WYKAZ INSTYTUCJI WSPARCIA DLA SENIORÓW NA TERENIE KOF.....	119
8.2.	WZÓR KWESTIONARIUSZA ANKIETY SKIEROWANY DO OSÓB 60+.....	123
8.3.	WZÓR SCENARIUSZA ZOGNISKOWANYCH WYWIADÓW GRUPOWYCH Z SENIORAMI I OSOBAMI PRACUJĄCYMI Z OSOBAMI STARSZYMI	129
8.4.	WYKRESY W FORMACIE A3.....	132
8.5.	WYBRANE DANE DOTYCZĄCE POTRZEB SENIORÓW ORAZ DZIAŁAŃ PROWADZONYCH W CELU ICH WSPARCIA W GMINACH KIELECKIEGO OBSZARU FUNKcjONALNEGO	135

2. Słowniczek skrótów i pojęć

BDL GUS	Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego
CATI	Wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny (Computer Assisted Telephone Interview)
CAWI	Wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW (Computer Assisted Web Interview)
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
KOF	Kielecki Obszar Funkcjonalny (tworzony przez: Miasto Kielce, Gmina i Miasto Chęciny, Miasto i Gmina Chmielnik, Miasto i Gmina Daleszyce, Gmina Górno, Gmina Masłów, Gmina Miedziana Góra, Miasto i Gmina Morawica, Gmina Piekoszków, Gmina Sitkówka-Nowiny, Gmina Strawczyn, Gmina Zagnańsk)
PKS Kielce	Państwowa Komunikacja Samochodowa
ROPS	Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej
SPZZOZ	Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej
UE	Unia Europejska
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
ZTM Kielce	Zarząd Transportu Miejskiego w Kielcach

Aktywność społeczna – aktywność człowieka polegająca m.in. na partycypacji społecznej (uczestniczenie w stowarzyszeniach, organizacjach społecznych). Aktywność społeczna seniorów jest tylko jedną z form ich aktywności, nie zawsze musi, a nawet nie zawsze może mieć charakter sformalizowany, wyrażający się na przykład przynależnością do różnych organizacji pozarządowych. Na znaczeniu zyskuje aktywność nieformalna i do niej seniorzy są często zachęcani. Do najważniejszych form aktywności społecznej seniorów należy ich zaangażowanie w sprawy lokalnej społeczności oraz w działania różnych organizacji, np. upowszechniających wiedzę, hobbystycznych, religijnych. W przypadku aktywności w wymiarze lokalnym można przede wszystkim mówić o organizacjach pozarządowych, wolontariacie i współpracy z organami samorządu lokalnego¹.

Bezpieczeństwo społeczne – ochrona egzystencjonalnych podstaw życia ludzi, zapewnienie możliwości zaspokajania indywidualnych potrzeb i realizację aspiracji życiowych przez tworzenie warunków do pracy i nauki, ochronę zdrowia i gwarancje emerytalne². Bezpieczeństwo społeczne obejmuje całokształt działań prawnych, organizacyjnych realizowanych przez podmioty rządowe (krajowe i międzynarodowe), pozarządowe i samych obywateli, które mają na celu zapewnienie pewnego poziomu życia osobom, rodzinom i grupom społecznym oraz niedopuszczenie do ich marginalizacji i wykluczenia społecznego. Istotne znaczenie ma tutaj uwaga o konieczności wzmocnienia odpowiedzialności obywateli za los własny i rodzin, ponieważ walka z marginalizacją i nadrzędna rola państwa w tym procesie nie może kształtować postaw znanych jako wyuczony syndrom bezradności.

Instytucje kultury – instytucje, w których prowadzona jest działalność kulturalna. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej

---

¹ Por. J. Perek-Białas (red.), Aktywne starzenie się. Aktywna starość. Aureus, Kraków 2005; M. Raclaw, M. Rosochacka-Gmitrzak, B. Tokarz-Kamińska, Aktywność społeczna i kulturalna osób starszych, [w:] Strategie działania w starzejącym się społeczeństwie. Tezy i rekomendacje, B. Szatur-Jaworska (red.), RPO, Warszawa 2012. Więcej na temat aktywności społecznej i obywatelskiej seniorów [w:] a. Chabior A. Fabiś J. Wawrzyniak, Ludzka starość. Wybrane zagadnienia gerontologii społecznej. Impuls, Kraków 2015, s. 198 – 210.

² A. Skrabacz, Bezpieczeństwo społeczne podstawy teoretyczne i praktyczne, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2012, s. 53-70.

wskazuje na dwa rodzaje instytucji kulturalnych: instytucje artystyczne oraz inne instytucje kultury³.

Opieka zdrowotna – zorganizowane działanie określonego systemu świadczeń zdrowotnych opartych na instytucjach służby zdrowia, mające na celu zapewnienie zachowania dobrego stanu zdrowia lub jego przywrócenie w przypadku utraty, a gdy jest to niemożliwe – zmniejszenie skutków choroby i łagodzenie dolegliwości⁴. Działania te mogą mieć wymiar jednostkowy lub dotyczyć większej zbiorowości czy całej populacji; do zakresu działania opieki zdrowotnej należy: profilaktyka, diagnostyka, leczenie, rehabilitacja i opieka terminalna; opieka zdrowotna jest sprawowana w zakładach opieki zdrowotnej typu ambulatoryjnego (przychodnie, poradnie, ośrodki zdrowia, praktyki lekarskie) bądź stacjonarnego (szpitale, sanatoria); w zależności od rodzaju i zakresu udzielanych świadczeń, wyróżnia się podstawową opieką zdrowotną, zaspokajającą przeważającą część potrzeb zdrowotnych ludności, gł. w zakresie chorób wewn., pediatrii i ginekologii, oraz specjalistyczną opieką zdrowotną, uzupełniającą i rozszerzającą świadczenia podstawowe (konsultacje specjalistów, leczenie szpitalne); tworzą one system opieki zdrowotnej, przy czym ze względu na źródło finansowania może on mieć charakter państwowy, ubezpieczeniowy, samorządowy, prywatny bądź mieszany (w różnych wariantach).

Teleopieka – usługa świadczona na odległość, wykorzystująca nowoczesne technologie, której celem jest zwiększenie bezpieczeństwa osób starszych, chorych i niepełnosprawnych⁵.

Usługi opiekuńcze – usługi opiekuńcze to jedna z form pomocy udzielanej w ramach systemu wsparcia socjalnego. Mogą z niej skorzystać osoby z niepełnosprawnościami, a także osoby chore krótkoterminowo albo przewlekle, osoby starsze i osoby samotne, jeśli potrzebują na

---

³ Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2018 r. poz. 1983, z 2019 r. poz. 115, 730).

⁴ Encyklopedia PWN.

⁵ *Definicja Telecare Services Association*, w: J. Kilan, A. Ćwirlej-Sozańska, A. Wiśniowska-Szurlej, K. Pawlak, B. Sozański, A. Wilmowska-Pietruszyńska, *Teleopieka jako skuteczne rozwiązanie w obliczu zjawiska wzrastającego zapotrzebowania na opiekę długoterminową*, Niepełnosprawność – zagadnienia, problemy, rozwiązania. Nr 1/2018(26), s.145-148.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

co dzień pomocy innych osób, a nie mogą jej uzyskać od osób, które wspólnie z nią mieszkają (np. równie chory współmałżonek) i innych członków rodziny, tzw. wstępnych i zstępnych, czyli dzieci, wnuków, sióstr, braci, dalszej rodziny. Usługi opiekuńcze dzielą się na 3 rodzaje: usługi opiekuńcze zwykłe, specjalistyczne usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi. To świadczenie niepieniężne z pomocy społecznej, obejmujące pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych: opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz (w miarę możliwości) zapewnienie kontaktów z otoczeniem osobie starszej. Usługi świadczone są w mieszkaniu osoby, która potrzebuje pomocy lub w ośrodkach wsparcia, takich jak środowiskowe domy samopomocy, kluby samopomocy, dzienne domy pomocy⁶.

Usługi sąsiedzkie – obejmują pomoc i wsparcie osób starszych, niesamodzielnych i schorowanych w podstawowych czynnościach dnia codziennego. Pomoc ta może być udzielana w miejscu zamieszkania oraz poza domem osób starszych. Usługi sąsiedzkie stanowią część katalogu usług opiekuńczych⁷.

Usługi społeczne – forma świadczeń polegająca min. na działaniach polegających na bezpośrednim zaspokojeniu potrzeb (lecz nie do wytworzenia dóbr). W raporcie zawarto wąskie ujęcie usług społecznych, obejmujące m.in. zabezpieczenie społeczne, mieszkalnictwo, edukację⁸.

Wsparcie społeczne – (łac. auxilium sociale) należy do kluczowych terminów z zakresu współczesnej pedagogiki społecznej, psychologii społecznej, działalności terapeutycznej, promocji i ochrony zdrowia, oraz pracy socjalnej, oznacza wszelką pomoc na rzecz jednostki lub grupy, w sytuacjach trudnych, stresowych, przełomowych, których (jednostka lub grupa)

---

⁶ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1507, 1622, 1690, 1818).

⁷ B. Głuszak, C. Miżejewski, *Usługi sąsiedzkie jako część katalogu usług opiekuńczych*, Ekspertyza przygotowana w ramach projektu „W stronę skutecznego modelu partycypacji obywatelskiej”, realizowanego w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy EOG, Warszawa 2016, s. 4-11.

⁸ R. Szarfenberg, *Polityka społeczna i usługi społeczne*, Warszawa 2010, s. 3-8.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

samodzielnie nie byłaby w stanie przewyciężyć⁹. Możemy mówić o wsparciu w ujęciu strukturalnym i funkcjonalnym, gdzie pierwsze odnosi się do obiektywnie istniejącej i dostępnej sieci wsparcia, która dzięki więziom i kontaktom społecznym pełni funkcję pomocną dla wszystkich osób znajdujących się w sytuacjach trudnych. Wsparcie w ujęciu funkcjonalnym to rodzaj relacji osobowej i integracji społecznej zachodzącej pomiędzy uczestnikami tej samej sytuacji problemowej¹⁰.

---

⁹ Kawula S., Wsparcie społeczne, [w:] D. Lalak, T. Pilch (red.), *Elementarne pojęcia pedagogiki społecznej i pracy socjalnej*. Warszawa, Wyd. Akademickie „Żak”, 1999, s. 338

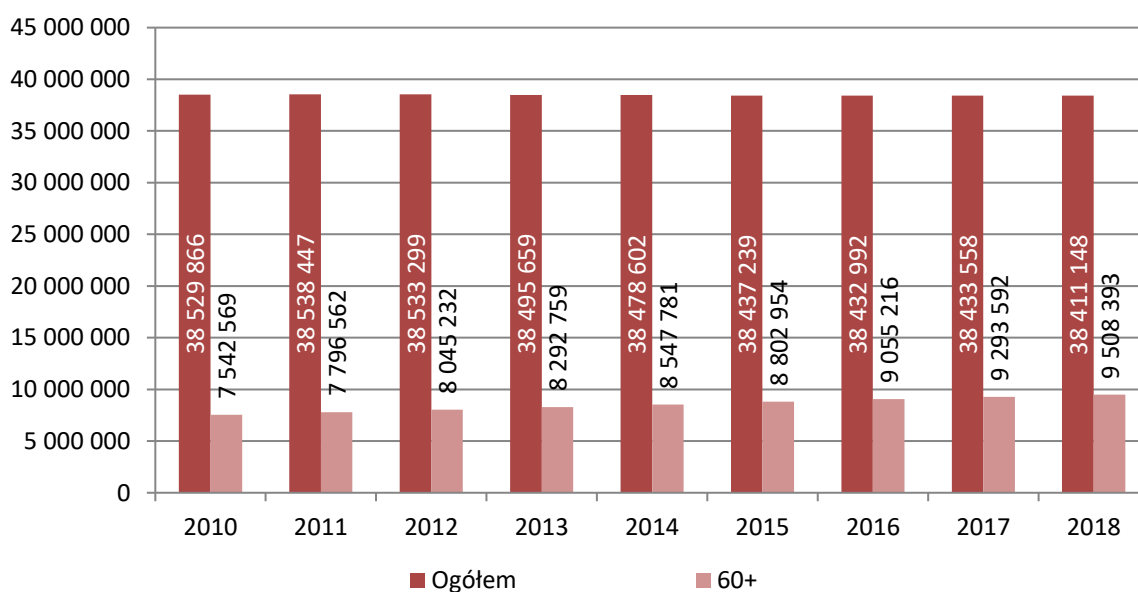
¹⁰ Sęk H., Cieślak R., Wsparcie społeczne – sposoby, definiowanie, rodzaje, źródła wsparcia, wybrane koncepcje teoretyczne, [w:] *Wsparcie społeczne, stres, zdrowie*. Warszawa, Wyd. Naukowe PWN, 2005, s. 14-15

3. Wprowadzenie

3.1. Sytuacja demograficzna Polski i województwa świętokrzyskiego

Pomimo spadającej liczby mieszkańców Polski ogółem na przestrzeni lat 2010-2018 (z 38 529 866 w 2010 r. do 38 411 148 w 2018 r.) odnotowano zdecydowany wzrost liczby mieszkańców kraju w wieku powyżej 60 r.ż. W 2010 r. liczba seniorów w Polsce kształtowała się na poziomie ponad 7,5 mln osób, natomiast w roku 2018 liczba ta była o blisko 2 mln wyższa. Wskazuje to na zmiany demograficzne Polski pod względem zmiany struktury mieszkańców. Zdecydowanie zwiększa się udział seniorów w populacji kraju ogółem. Wzrost liczby osób powyżej 60 roku życia oznacza, iż potrzebne jest podjęcie działań zmierzających do wsparcia tej grupy osób i zaspokojenie jej potrzeb.

Rysunek 1 Udział osób w wieku 60+ w ogólnej liczbie ludności w Polsce w latach 2010 -2019

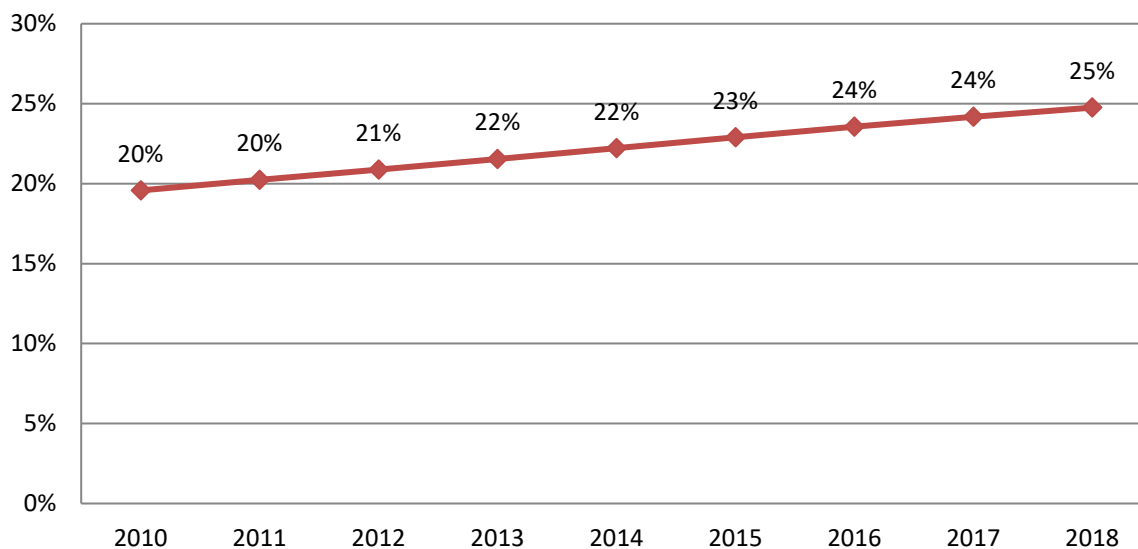

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

Poniższy rysunek potwierdza tezę odnoszącą się do udziału seniorów w populacji ogółem, która na przestrzeni lat 2010 – 2018 zwiększyła się o 5 p.p.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

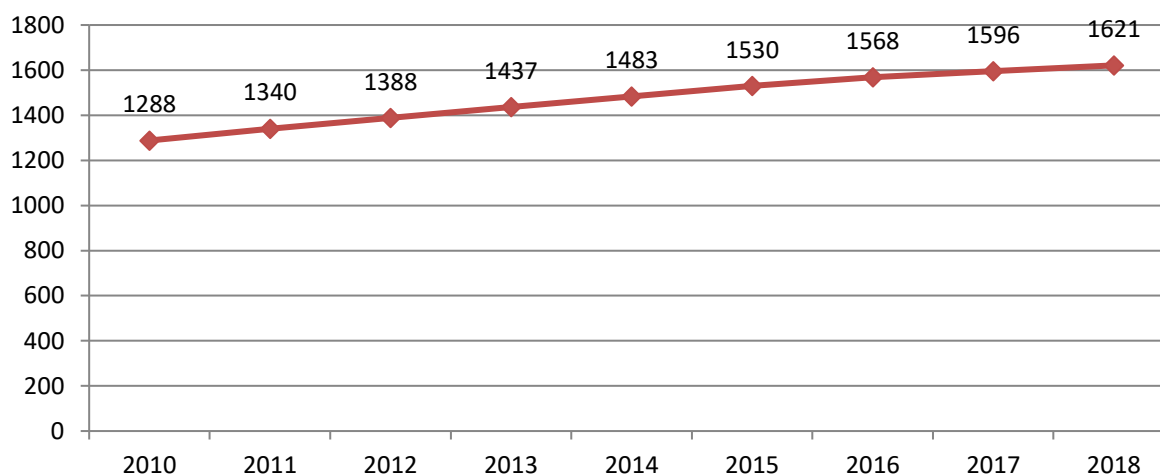
Rysunek 2 Udział osób starszych (60+) w populacji Polski w latach 2010 - 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

Analizując strukturę mieszkańców kraju można zauważyć również zwiększający się poziom wskaźnika dotyczącego liczby osób starszych w relacji do liczby dzieci.

Rysunek 3 Liczba osób starszych przypadających na 1000 dzieci

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

Konieczność dostosowania działań do potrzeb seniorów potwierdza prognoza demograficzna sporządzona na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego 2011, według której liczba osób w wieku 60+ i starszych będzie konsekwentnie rosła do 2050 r. Potwierdza się prawidłowość,

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

że najszybciej rozrasta się grupa osób najstarszych, co wskazuje, że obok działań aktywizacyjnych, konieczne uruchamianie działań z obszaru opieki.

Tabela 1 Prognoza ludności w latach 2020 wg. grup wieku

	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
0-14	5 659 015	5 227 276	4 855 662	4 536 254	4 301 587	4 197 698	4 120 479
15-59	22 591 896	22 099 942	21 545 633	20 529 717	19 106 275	17 453 074	16 130 303
60+	9 886 893	10 414 244	10 783 778	11 410 800	12 260 370	13 166 613	13 699 787
65+	7 193 635	8 188 974	8 646 477	8 931 903	9 429 485	10 201 461	11 097 488
75+	2 711 591	3 356 856	4 213 628	4 915 934	5 121 262	5 205 425	5 616 782
80+	1 684 420	1 679 808	2 205 866	2 869 309	3 372 587	3 472 852	3 537 498
85+	820 358	887 430	890 761	1 269 446	1 713 522	2 026 489	2 071 814

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

Ponadto, zgodnie z wynikami prognozy demograficznej wyłącznie grupy wiekowe począwszy od osób w wieku 60+ odnotują wzrost liczebności populacji. W przypadku osób do 59 r.ż. prognozowany jest konsekwentny spadek liczby mieszkańców kraju.

Tabela 2 Prognoza ludności w latach 2020 wg. grup wieku (zmiana liczby ludności)

	2025	2030	2035	2040	2045	2050
0-14	-431 739	-371 614	-319 408	-234 667	-103 889	-77 219
15-59	-491 954	-554 309	-1 015 931	-1 423 442	-1 653 201	-1 322 771
60+	527 351	369 534	627 022	849 570	906 243	533 174
65+	995 339	457 503	270 426	512 582	771 976	896 027
75+	645 265	856 772	702 306	205 328	84 163	411 357
80+	-4 612	526 058	663 443	503 278	100 265	64 646
85+	67 072	3 331	378 685	444 076	312 967	45 325

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Na tle wszystkich województw kraju w województwie świętokrzyskim w 2019 r. odnotowano jeden z najwyższych współczynników udziału seniorów w strukturze ludności ogółem (27%). Podobne wartości wskaźnik ten uzyskał również w województwie łódzkim. W województwie lubelskim udział seniorów był niższy i wyniósł 25%. Warto zwrócić uwagę, że wskaźnik ten jest o 4 p.p. wyższy od wartości odnotowanych w województwach o najniższym udziale seniorów w strukturze ludności ogółem (podkarpackie, małopolskie, pomorskie, warmińsko-mazurskie, wielkopolskie). Oznacza to, iż województwo świętokrzyskie jest jednym z najszybciej starzejących się województw w kraju.

Tabela 3 Udział osób 60+ w strukturze ludności województw w 2018 r.

Województwo	Liczba mieszkańców	Liczba mieszkańców 60+	Udział seniorów w strukturze ludności ogółem
POLSKA	38 411 148	9508393	25%
DOLNOŚLĄSKIE	2 901 225	760249	26%
KUJAWSKO-POMORSKIE	2 077 775	508724	24%
LUBELSKIE	2 117 619	532507	25%
LUBUSKIE	1 014 548	249500	25%
ŁÓDZKIE	2 466 322	671271	27%
MAŁOPOLSKIE	3 400 577	784829	23%
MAZOWIECKIE	5 403 412	1331932	25%
OPOLSKIE	986 506	252255	26%
PODKARPACKIE	2 129 015	489416	23%
PODLASKIE	1 181 533	287083	24%
POMORSKIE	2 333 523	543692	23%
ŚLĄSKIE	4 533 565	1186553	26%
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1 241 546	330893	27%
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	1 428 983	333364	23%
WIELKOPOLSKIE	3 493 969	809291	23%
ZACHODNIOPOMORSKIE	1 701 030	436834	26%

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

Dokonano także porównania liczby osób 60+ z podobnymi do KOF obszarami funkcjonalnymi – aglomeracją białostocką, opolską i rzeszowską. Największa liczba osób starszych występuje w aglomeracji białostockiej, Kielecki Obszar Funkcjonalny znajduje się na drugim miejscu. Uwzględniając udział seniorów w strukturze ludności ogółem, najtrudniejsza sytuacja

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

(największy udział osób starszych) występuje w aglomeracji opolskiej, zaś w dalszej kolejności, w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym.

Tabela 4 Porównanie liczby osób 60+ z innymi obszarami funkcjonalnymi

Województwo	Liczba mieszkańców	Liczba mieszkańców 60+	Udział seniorów w strukturze ludności ogółem
Aglomeracja białostocka	397 463	93 407	24%
Aglomeracja opolska	217 411	56 682	26%
Aglomeracja rzeszowska	360 348	81 286	23%
Kielecki Obszar Funkcjonalny	339 377	86 335	25%

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

3.2. Kielecki Obszar Funkcjonalny

Kielecki Obszar Funkcjonalny to porozumienie podpisane w 2015 roku mające na celu budowanie efektywnej współpracy. KOF tworzą: Miasto Kielce, Miasto i Gmina Chęciny, Miasto i Gmina Chmielnik, Miasto i Gmina Daleszyce, Gmina Górno, Gmina Masłów, Gmina Miedziana Góra, Miasto i Gmina Morawica, Gmina Piekoszów, Gmina Sitkówka-Nowiny, Gmina Strawczyn, Gmina Zagnańsk. Współpraca partnerów polega na realizacji wspólnych przedsięwzięć i projektów w ramach programów Unii Europejskiej przy wykorzystaniu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Porozumienie ZIT KOF określa zasady współpracy przy programowaniu i wdrażaniu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego oraz jej współfinansowania i realizacji¹¹.

Komitet Sterujący oraz Rada Programowa Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego w 2018 roku podjęły uchwałę dotyczącą powołania czterech grup tematycznych w ramach ZIT KOF na lata 2014-2020, wśród nich grupę tematyczną ds. opracowania polityki senioralnej KOF. Wzmocnieniem prac grupy stanowi również powołany przez KS zespół ds. opracowania polityki senioralnej KOF.

To dzięki oddolnej inicjatywie członków grupy senioralnej podjęto działania zmierzające do opracowania polityki senioralnej KOF. Decyzja taka wynikała ze spotkań okresowych grupy, gdzie widoczny był zróżnicowany stopień działań i wsparcia osób po 60 roku życia na terenie różnych gmin KOF.

3.3. Cel badań

Celem badania była diagnoza bieżącej sytuacji i potrzeb seniorów, której wnioski stanowią podstawę do sformułowania wspólnych działań gmin KOF w formie „Polityki senioralnej

---

¹¹ Broszura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Rzeczpospolita
Polska

WOJEWÓDZTWO
ŚWIĘTOKRZYSKIE

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2020-2030”. Prace służące wypracowaniu ww. polityki realizowane były w ramach dotacji na projekt: „Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego” współfinansowanego z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

4. Metodologia badania

4.1. Analiza danych zastanych (Desk Research)

Analiza desk research należy do grupy badań niereaktywnych. W wyniku gromadzenia źródeł analizy treści przeprowadzanej już na etapie poszukiwania odpowiednich danych oraz na późniejszym etapie, możliwe jest wykorzystanie dostępnych już wyników badań, skonfrontowanie ze sobą danych oraz wyciągnięcie na podstawie ich analizy wniosków w zakresie badanego problemu¹².

W niniejszym badaniu analiza podstawowych dokumentów źródłowych polegała na zebraniu i analizie dostępnych danych wtórnych takich jak raporty, dokumenty krajowe, lokalne i regionalne poruszające kwestie dotyczące osób starszych w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym.

Dzięki analizie danych zastanych możliwe było dokonanie diagnozy sytuacji i określenie potrzeb osób starszych (60+) w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym, która stanowić będzie dokument bazowy do opracowania *Polityki senioralnej Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2020-2030*.

4.2. Badanie ankietowe (PAPI/ CATI/ CAWI) z seniorami (osobami 60+)

Metody PAPI, CAWI i CATI są formą ilościowych badań społecznych. Badanie PAPI to standaryzowane wywiady kwestionariuszowe realizowane metodą bezpośredniego kontaktu ankietera z badanym. Specyfika badania CATI polega na realizacji ustrukturyzowanego, telefonicznego wywiadu przez wyposażonego w komputer ankietera. Przewagę ankiety internetowej (CAWI) nad innymi, podobnymi metodami, stanowi relatywnie krótki czas

---

¹² *Koncepcja metodyczna opracowana na podstawie: Z. Bernadowska, Desk research — wykorzystanie potencjału danych zastanych w prowadzeniu badań marketingowych i społecznych. „Marketing i Rynek” 2015, nr 7, s. 18-26.*

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

trwania badania, możliwość wypełnienia formularza w dogodnym dla respondenta miejscu i czasie¹³.

Coraz częściej wymienione metody są ze sobą łączone. Taki tryb badania określa się mianem *mixed mode*. Polega on na użyciu w jednym badaniu dwóch lub więcej różnych technik badawczych. Zaletą łączenia tych metod jest możliwość dotarcia do respondentów trudno osiągalnych, takich jak osoby starsze, w tym osoby niesamodzielne, a także duża swoboda kształtowania doboru próby z populacji generalnej oraz wysoka standaryzacja wynikająca z możliwości sprawowania stałej kontroli nad realizacją fazy terenowej badania.

---

¹³ E. Babbie, *Badania społeczne w praktyce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Poniższa tabela przedstawia strukturę zrealizowanych badań ankietowych:

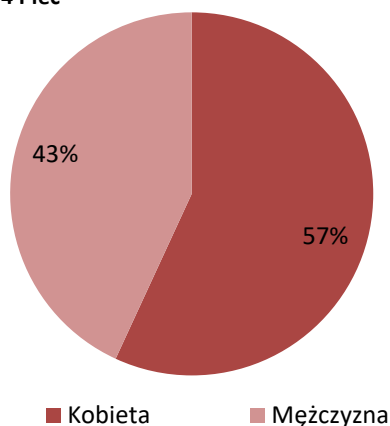
Tabela 5 Struktura zrealizowanych badań ankietowych

Gmina KOF	60-64 lata			65-69 lat			70-74 lata			75 lat i więcej			SUMA
	razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety	
Chęciny	24	10	14	29	11	18	21	7	14	25	8	17	99
Chmielnik	21	10	11	27	13	14	16	8	8	22	8	14	86
Daleszyce	23	11	12	18	9	9	10	5	5	18	6	12	69
Górno	22	11	11	19	10	9	10	5	5	15	6	9	66
Mastów	22	11	11	18	8	10	11	5	6	17	7	10	68
Miedziana Góra	22	11	11	17	8	9	13	5	8	16	6	10	68
Morawica	23	11	12	17	8	9	11	5	6	15	5	10	66
Piekoszów	23	12	11	16	8	8	11	5	6	18	6	12	68
Sitkówka-Nowiny	21	9	12	20	8	12	14	6	8	18	7	11	73
Strawczyn	22	12	10	17	8	9	12	5	7	20	8	12	71
Zagnańsk	25	12	13	17	9	8	13	5	8	20	6	14	75
Kielce	27	12	15	26	11	15	19	8	11	28	10	18	100
SUMA	275	132	143	241	111	130	161	69	92	232	83	149	

Źródło: opracowanie własne

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

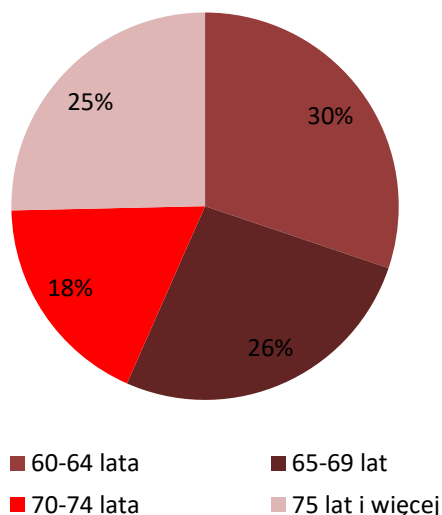
Rysunek 4 Płeć

57% uczestników badania stanowiły kobiety, natomiast 43% respondentów to mężczyźni. Liczba przebadanych kobiet i mężczyzn wynikała z założeń na etapie przygotowywania badań i odzwierciedla sytuację w populacji osób 60+ w poszczególnych gminach KOF.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

Rysunek 5 Wiek

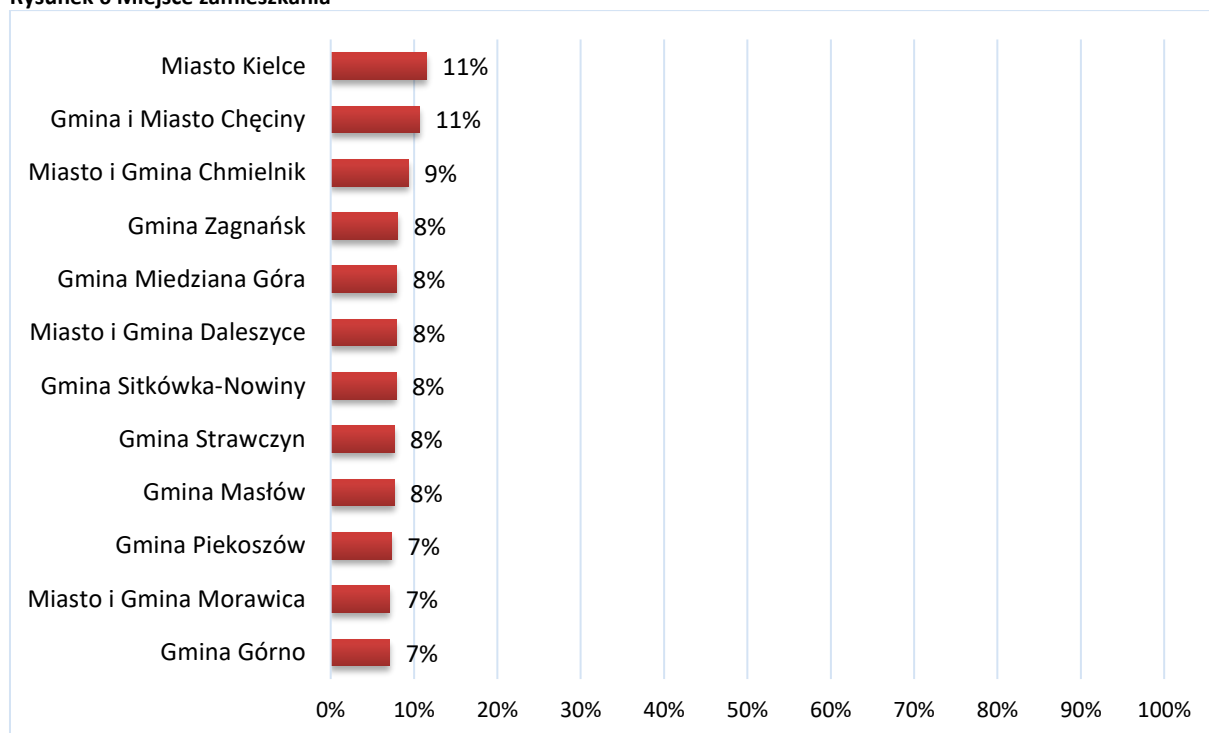
Blisko jedną trzecią uczestników (30%) badania stanowiły osoby w wieku 60-64 lata, 26% - 65-69 lat, 25% - 75 lat i więcej, natomiast 18% badanych, to osoby w wieku pomiędzy 70 a 74 lata. Dobór wiekowy respondentów także wynikał z wcześniejszych założeń, iż w próbie badawczej zostaną zachowane proporcje odzwierciedlające sytuację w populacji osób 60+ w poszczególnych gminach KOF.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

W badaniu ankietowym, zgodnie z założeniami, udział wzięli przedstawiciele wszystkich gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. Reprezentacja osób objętych badaniem z poszczególnych gmin jest proporcjonalna do wielkości udziału danej gminy w KOF. Największy odsetek badanych stanowili mieszkańcy Kielc oraz Gminy i Miasta Chęciny. Relatywnie wysoki odsetek odnotowano również wśród odpowiedzi mieszkańców Miasta i Gminy Chmielnik.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 6 Miejsce zamieszkania

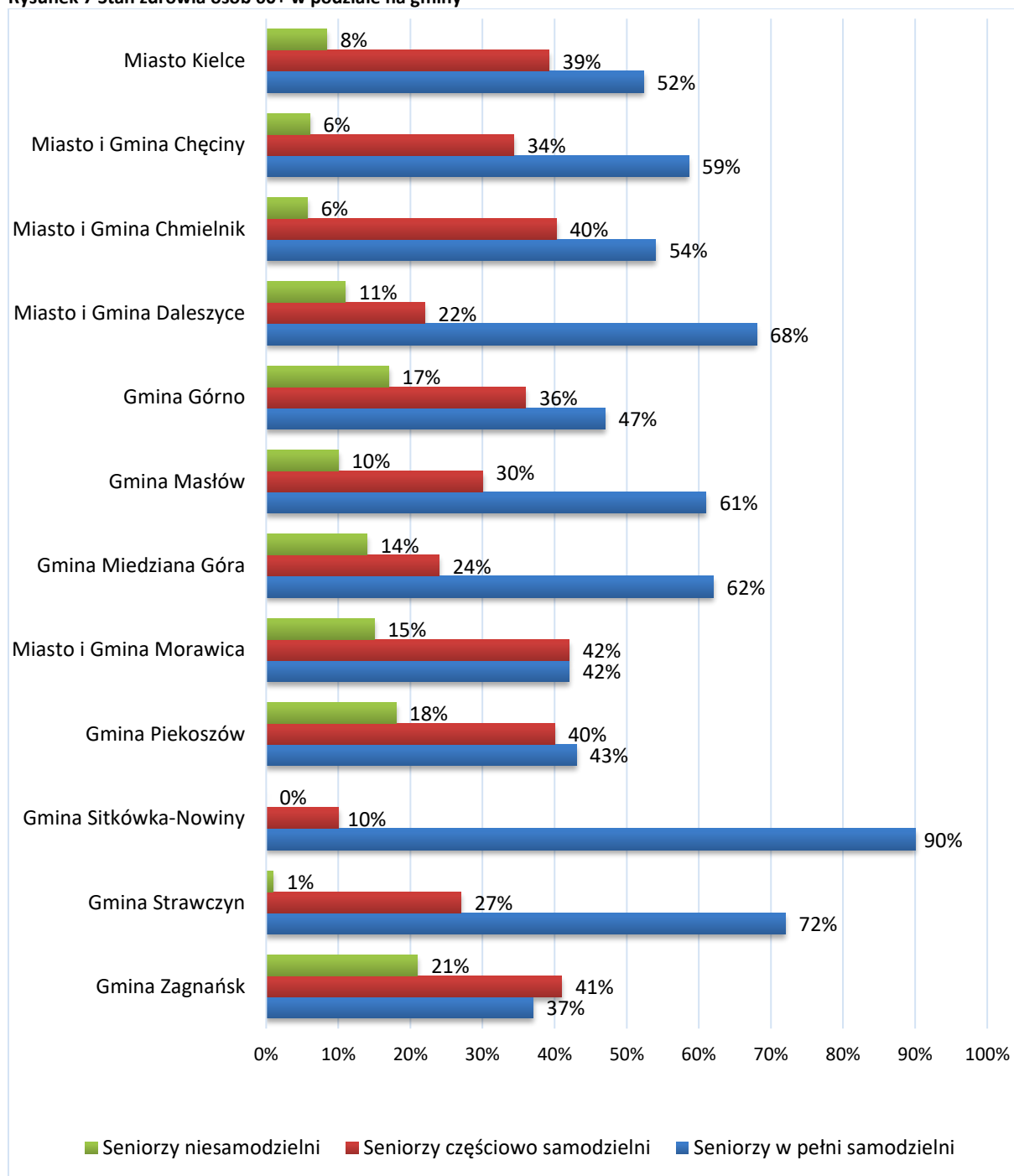
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

Założeniem badania było przebadanie nie tylko seniorów samodzielnych, którzy są w stanie samodzielnie poruszać się i uczestniczyć w życiu społecznym, ale także osób niesamodzielnych, tj. osób, które potrzebują stałej opieki i pomocy w codziennych czynnościach. W dotarciu do osób niesamodzielnych zaangażowani byli przedstawiciele Ośrodków Pomocy Społecznej, którzy przeprowadzili badania ankietowe z podopiecznymi OPS znajdujących się na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Największy udział seniorów niesamodzielnych przebadano w Gminach Piekoszów (18%), Górno (17%), Morawica (15%) oraz Miedziana Góra (14%). Łącznie przebadano 95 osób niesamodzielnych. W badaniu wzięli udział także seniorzy częściowo samodzielni, tj. osoby, które potrzebują pomocy tylko w czynnościach wymagających dużego wysiłku. Stanowili oni od 10% do 42% wszystkich badanych osób w wieku 60+. Przebadano 302 osoby częściowo samodzielne.

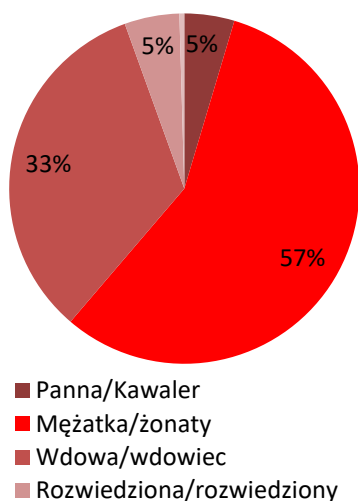
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 7 Stan zdrowia osób 60+ w podziale na gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

Rysunek 8 Stan cywilny

Ponad połowa (57%) respondentów stanowiły osoby zamężne/ żonate. Jedną trzecią badanych stanowili wdowcy/ wdowy, natomiast po 5% respondentów to osoby rozwiedzione oraz panny lub kawalerowie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

4.3. Zogniskowane wywiady grupowe (FGI) z uczestnictwem osób starszych i osób pracujących z osobami starszymi

Zogniskowany wywiad grupowy to ustrukturalizowana i moderowana dyskusja kilku lub kilkunastu osób, zogniskowana na wybranym zagadnieniu. Prowadzona jest według scenariusza, który określa konkretny cel rozmowy i wytyczne dla moderatora o tym jak prowadzić dyskusję.

Zaletą FGI jest łączenie elementów zwykłego wywiadu z metodami warsztatowymi o charakterze konsultacyjnym. Pozwala to na uzyskanie bardzo dużej ilości informacji w krótkim czasie poprzez wykorzystanie dynamiki grupowej. Konstruktwna dyskusja i samoaktywizacja rozmówców pozwalają poznać wiele punktów widzenia na dany problem oraz uzyskać syntetyczne wnioski. Funkcją badania FGI, podobnie jak wywiadu pogłębionego jest uzyskanie pogłębionych informacji od osób, których wiedza i opinie są cenne z punktu widzenia celów badania.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

W trakcie tworzenia diagnozy sytuacji i określania potrzeb osób starszych istotnym aspektem było wykorzystanie wiedzy i doświadczenia nie tylko samych osób starszych, ale także osób pracujących z seniorami. Przebywając na co dzień z osobami starszymi dostrzegają ich słabości i potrzeby, ale także potencjał, dzięki czemu dostarczyły wartościowych przemyśleń, pozwalających na przeprowadzenie kompleksowej diagnozy.

W ramach badania zrealizowanych zostało 12 jednodniowych wywiadów grupowych na terenie wszystkich gmin Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

4.4. Warsztaty

Warsztat jest formą pracy z grupą, która wykorzystuje potencjał jednostek oraz siłę grupy. Opiera się na doświadczeniu i wiedzy uczestników, stwarza okazję do wymiany informacji i dobrych praktyk, aktywnie angażuje uczestników w proces tworzenia rekomendacji i nowych rozwiązań.

Zadaniem moderatora jest stwarzanie okazji do wypowiedzi i konfrontowania się różnych opinii uczestników. Zachęca do aktywnego poszukiwania rozwiązań, jednocześnie na bieżąco reaguje na potrzeby uczestników i przebieg spotkania, odpowiednio modyfikując scenariusz, by jak najefektywniej stymulować uczestników.

Celem warsztatów prowadzonych w ramach badania było partycypacyjne wypracowanie założeń polityki senioralnej wraz z ramowym programem działań i zadań oraz omówienie i dopracowanie *Projektu polityki senioralnej KOF na lata 2020-2030*.

Z uwagi na charakter warsztatów, udział w nich wzięli seniorzy samodzielni oraz częściowo samodzielni, którzy na warsztaty przyjechali z opiekunami.

4.5. Podsumowanie zrealizowanych badań

Na przełomie sierpnia i września 2019 r. na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego zrealizowano badania ilościowe i jakościowe mające na celu opracowanie Polityki Senioralnej Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2020-2030.

Wyniki badania posłużyły do przygotowania I etapu badania, tj. opracowania diagnozy sytuacji i określenia potrzeb osób starszych (60+) w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym. W celu określenia potrzeb oraz sytuacji osób starszych do realizacji badań zostały zaangażowane:

- Osoby 60+ zamieszkujące gminy Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego;
- Osoby pracujące z osobami starszymi;
- Eksperti (przedstawiciele samorządu poziomu gminnego i wojewódzkiego, przedstawiciele uczelni wyższych, przedstawiciele organizacji pozarządowych);
- Przedstawiciele KOF zaangażowani w politykę senioralną.

Ponadto, w badaniu uwzględniona została analiza podstawowych dokumentów odnoszących się zarówno do polityki senioralnej, jak również strategii rozwoju i rozwiązywania problemów społecznych na terenie gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Badania społeczne dotyczące potrzeb seniorów zostały podzielone na badania ilościowe i jakościowe. Badania ilościowe zostały zrealizowane za pomocą kwestionariuszy papierowych, kwestionariuszy internetowych oraz za pomocą telefonicznego badania ankietowego. Możliwość łączenia w jednym badaniu kilku różnych technik badawczych umożliwia dotarcie do respondentów trudno osiągalnych, takich jak osoby starsze, w tym niesamodzielne.

W celu przeprowadzenia badania i dotarcia do różnorodnych grup osób starszych (zarówno osób aktywnych, udzielających się społecznie, jak i do osób niesamodzielnych, samotnych) do współpracy, przy realizacji badania zaangażowano:

- Przedstawicieli zespołu ds. opracowania polityki senioralnej KOF i grupy tematycznej ds. opracowania polityki senioralnej,

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

- Koordynatorów wyznaczonych przez samorządy należące do KOF,
- Ośrodki Pomocy Społecznej, Domy Pomocy Społecznej, Rodzinne Domy Pomocy, Dienne Domy Pomocy i Środowiskowe Domy Samopomocy działające na terenie KOF,
- Kluby Seniora, Dienne Domy Seniora i Uniwersytety III Wieku,
- Organizacje pozarządowe.

W badaniu ankietowym udział wzięło 931 seniorów, co stanowiło 113% pierwotnie zakładanej próby. W poszczególnych gminach wchodzących w skład KOF w badaniu ankietowym uczestniczyło:

- Chęciny – 99 seniorów,
- Chmielnik – 87 seniorów,
- Daleszyce – 74 seniorów,
- Górno – 66 seniorów,
- Masłów – 71 seniorów,
- Miedziana Góra – 74 seniorów,
- Morawica – 66 seniorów,
- Piekoszów – 68 seniorów,
- Sitkówka-Nowiny – 73 seniorów,
- Strawczyn – 71 seniorów,
- Zagnańsk – 75 seniorów,
- Kielce – 107 seniorów.

Dzięki zaangażowaniu pracowników ośrodków pomocy społecznej, przedstawicieli klubów seniora i uniwersytetów III wieku udało się zrealizować badanie na poziomie przekraczającym reprezentatywną próbę badawczą. Seniorzy z Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego chętnie wypełniali kwestionariusze, dzielili się opiniami i sugestiami, co umożliwiło wypracowanie wniosków i rekomendacji, które stanowią będą podstawę do opracowania celów strategicznych Polityki Senioralnej KOF.

Dodatkowo zrealizowane zostały badania jakościowe – ogniskowane wywiady grupowe z uczestnictwem osób starszych i osób pracujących z osobami starszymi. Badania fokusowe

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

zostały zorganizowane na terenie wszystkich 12 gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. Łącznie w wywiadach grupowych uczestniczyło 281 osób, z czego:

- Na terenie Gminy Chęciny - 22 osoby,
- Na terenie Gminy Chmielnik - 35 osób,
- Na terenie Gminy Daleszyce - 19 osób,
- Na terenie Gminy Górno - 9 osób,
- Na terenie Gminy Masłów - 32 osoby,
- Na terenie Gminy Miedziana Góra - 26 osób,
- Na terenie Gminy Morawica - 26 osób,
- Na terenie Gminy Piekoszów - 12 osób,
- Na terenie Gminy Sitkówka –Nowiny - 31 osób,
- Na terenie Gminy Strawczyn - 17 osób,
- Na terenie Gminy Zagnańsk - 28 osób,
- Na terenie Gminy Kielce – 24 osoby.

Wyniki z badania ilościowego i jakościowego umożliwiły pozyskanie szerokiego spektrum informacji dotyczących potrzeb oraz oczekiwań seniorów, bez względu na miejsce zamieszkania. Pozyskane informacje umożliwiły opracowanie diagnozy i katalogu potrzeb osób starszych zamieszkujących Kielecki Obszar Funkcjonalny.

5. Diagnoza sytuacji osób starszych w KOF

5.1. Diagnoza demograficzna Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Charakterystyka demograficzna KOF

Zarówno w całym województwie świętokrzyskim, jak również w ogólnym ujęciu Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego zachodzące procesy demograficzne charakteryzują się spadającą liczbą ludności. Na przestrzeni lat 2010 – 2018 liczba ludności KOF nieznacznie wzrosła w Gminach: Chmielnik, Daleszyce, Górno, Masłów, Miedziana Góra, Morawica, Piekoszów, Sitkówka-Nowiny, Strawczyn oraz Zagnańsk

Tabela 6 Liczba ludności KOF w latach 2010-2018

Nazwa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1 282 546	1 278 116	1 273 995	1 268 239	1 263 176	1 257 179	1 252 900	1 247 732	1 241 546
KOF	340 034	340 304	340 317	339 969	339 549	339 285	339 529	339 699	339 377
Chęciny	15 111	15 082	15 136	15 082	15 022	15 014	14 992	15 053	15 102
Chmielnik	11 547	11 601	11 572	11 566	11 477	11 444	11 417	11 362	11 320
Daleszyce	15 463	15 516	15 534	15 556	15 625	15 647	15 688	15 775	15 855
Górno	13 509	13 605	13 710	13 770	13 881	13 977	14 126	14 292	14 375
Masłów	10 324	10 381	10 468	10 468	10 565	10 602	10 667	10 819	10 951
Miedziana Góra	10 674	10 782	10 949	11 074	11 182	11 260	11 304	11 381	11 488
Morawica	14 634	14 910	15 129	15 373	15 603	15 801	16 018	16 290	16 482
Piekoszów	15 857	15 966	16 146	16 284	16 286	16 321	16 338	16 449	16 476
Sitkówka-Nowiny	7 420	7 492	7 531	7 587	7 651	7 708	7 728	7 777	7 838
Strawczyn	10 166	10 254	10 288	10 346	10 453	10 505	10 567	10 674	10 735
Zagnańsk	12 879	12 900	12 931	12 993	12 947	12 960	12 980	13 023	12 981
Kielce	202 450	201 815	200 938	199 870	198 857	198 046	197 704	196 804	195 774

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Poniższa tabela przedstawia strukturę demograficzną gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. W 2018 roku największą grupę stanowiły osoby w wieku 30-49 lat oraz 50-69 lat. Świadczy to o pogłębianiu się procesu starzenia się społeczeństwa (zwiększania liczby osób w wieku poprodukcyjnym na rzecz zmniejszania się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym).

Tabela 7 Struktura demograficzna KOF w 2018 r.

	ogółem	0-14	15-29	30-49	50-69	70 i więcej
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1 241 546	170 890	216 920	363 719	336 099	153 918
KOF	339 377	49 474	56 767	105 124	88 673	39 339
Chęciny	15 102	2 261	2 815	4 641	3 886	1 499
Chmielnik	11 320	1 709	2 130	3 281	2 885	1 315
Daleszyce	15 855	2 469	3 240	4 967	3 858	1 321
Górno	14 375	2 572	3 001	4 506	3 279	1 017
Masłów	10 951	1 734	2 173	3 460	2 752	832
Miedziana Góra	11 488	1 860	2 154	3 681	2 877	916
Morawica	16 482	2 929	3 236	5 285	3 857	1 175
Piekoszów	16 476	2 670	3 281	5 234	3 925	1 366
Sitkówka-Nowiny	7 838	1 198	1 483	2 458	1 933	766
Strawczyn	10 735	1 859	2 312	3 371	2 371	822
Zagnańsk	12 981	1 712	2 509	3 785	3 530	1 445
Kielce	195 774	26 501	28 433	60 455	53 520	26 865

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

Pozytywne procesy demograficzne w 2018 r. (dodatnią zmianę liczby ludności na 1000 mieszkańców) odnotowano na terenie gminy Chęciny, Daleszyce, Górno, Masłów, Miedziana Góra, Morawica, Piekoszów, Sitkówka-Nowiny oraz Strawczyn, z czego najwyższy w gminie Masłów (12,2) oraz Morawica (11,8). Z kolei najbardziej negatywne procesy demograficzne dotyczą Kielc (-5,2) oraz województwa świętokrzyskiego ogółem (-5,0).

Tabela 8 Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców w latach 2010-2018

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ŚWIĘTOKRZYSKIE	9,8	-3,5	-3,2	-4,5	-4,0	-4,8	-3,4	-4,1	-5,0
Chęciny	19,8	-1,9	3,6	-3,6	-4,0	-0,5	-1,5	4,1	3,3
Chmielnik	1,4	4,7	-2,5	-0,5	-7,7	-2,9	-2,4	-4,8	-3,7
Daleszyce	18,0	3,4	1,2	1,4	4,4	1,4	2,6	5,6	5,1
Górno	16,3	7,1	7,7	4,4	8,1	6,9	10,7	11,8	5,8
Masłów	48,3	5,5	8,4	0,0	9,3	3,5	6,1	14,3	12,2

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Miedziana Góra	32,1	10,1	15,5	11,4	9,8	7,0	3,9	6,8	9,4
Morawica	34,3	18,7	14,7	16,1	15,0	12,7	13,7	0,0	11,8
Piekoszków	7,6	6,9	11,3	8,6	0,1	2,2	1,0	6,8	1,6
Sitkówka-Nowiny	42,3	9,7	5,2	7,4	8,4	7,5	2,6	6,3	7,8
Strawczyn	10,2	8,6	3,3	5,6	10,3	5,0	5,9	10,1	5,7
Zagnańsk	6,4	1,6	1,2	6,0	-3,5	1,0	1,5	3,3	-3,2
Kielce	-11,6	-3,1	-4,4	-5,3	-5,1	-4,1	-1,7	-4,6	-5,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

Gęstość zaludnienia i stopień urbanizacji

Najwyższe wartości wskaźników odnoszących się do gęstości zaludnienia odnotowano na terenie Kielc (1 785 ludności na 1 km²), co stanowi charakterystyczny wskaźnik obszarów miejskich – najbardziej zurbanizowanych, do których zalicza się obszar Kielc. Z kolei najniższy wskaźnik liczby ludności w relacji do liczby mieszkańców charakteryzuje Gminy Daleszyce (71) oraz Chmielnik (80).

Tabela 9 Ludność na 1 km² w latach 2010-2018

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ŚWIĘTOKRZYSKIE	110	109	109	108	108	107	107	107	106
Chęciny	119	118	119	118	118	118	118	118	119
Chmielnik	81	82	81	81	81	80	80	80	80
Daleszyce	70	70	70	70	70	70	71	71	71
Górno	162	164	165	166	167	168	170	172	173
Masłów	121	121	122	122	123	124	125	126	128
Miedziana Góra	150	152	154	156	157	158	159	160	161
Morawica	104	106	108	110	111	113	114	116	117
Piekoszków	154	155	157	158	158	159	159	160	160
Sitkówka-Nowiny	163	164	165	166	168	169	169	171	172
Strawczyn	118	119	120	120	122	122	123	124	125
Zagnańsk	103	103	103	104	104	104	104	104	104
Kielce	1 846	1 841	1 833	1 823	1 814	1 806	1 803	1 795	1 785

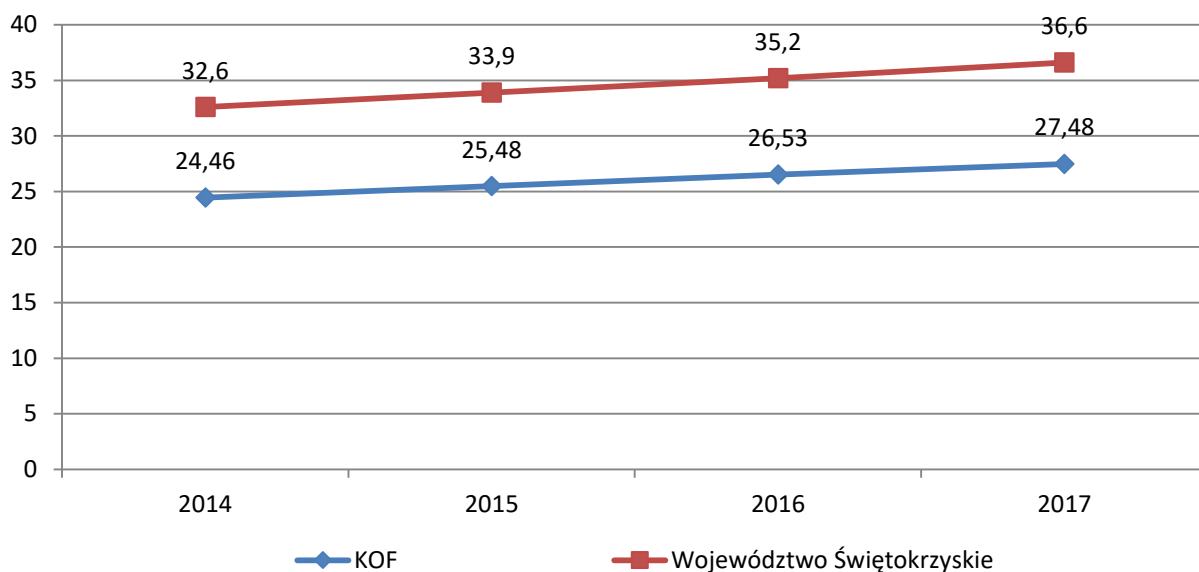
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Proces starzenia się społeczeństwa KOF

Wskaźnik obciążenia demograficznego przedstawia stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym. Na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego wskaźnik ten w latach 2014 – 2017 charakteryzował się tendencją wzrostową i w 2017 r. wynosił 27,48.

Rysunek 9 Wskaźnik obciążenia demograficznego ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w latach 2014-2017

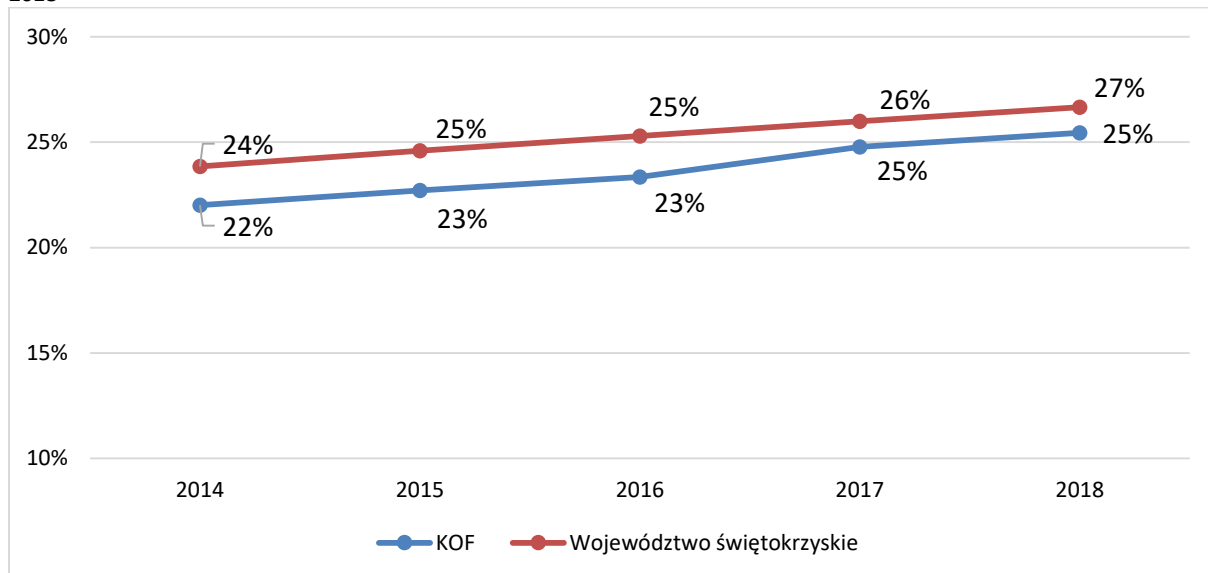

Źródło: Wybrane Dane Dotyczące Gmin Wchodzących W Skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, publikacja ROPS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego.

W latach 2014-2018 wzrastał również odsetek osób w wieku 60+ w populacji mieszkańców KOF ogółem. W 2014 r. wskaźnik ten wynosił 22%, natomiast w 2018 r. kształtował się na poziomie 25%. Jest to odsetek niewiele niższy niż w województwie świętokrzyskim (2 p.p.).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 10 Procentowy udział osób w wieku 60+ w populacji KOF oraz województwa świętokrzyskiego w latach 2014 - 2018

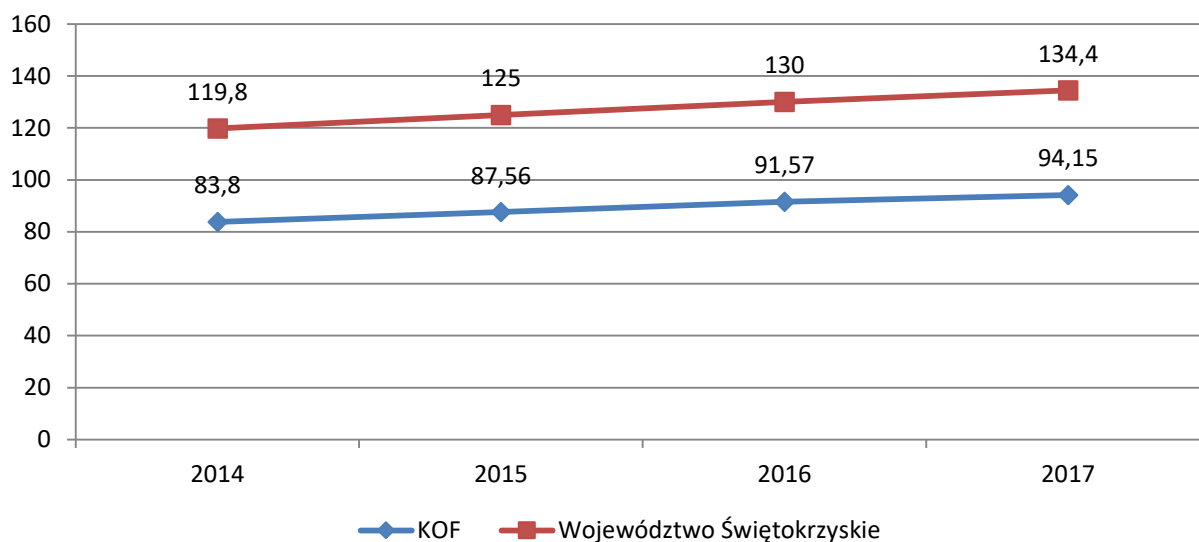
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wskaźnik obciążenia demograficznego ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego wynosi 94,15 i na przestrzeni lat 2014-2017 wzrastał. Wzrost wartości analizowanego wskaźnika generuje problemy związane koniecznością wprowadzenia zmian na terenie JST w kierunku zwiększenia znaczenia tzw. srebrnej gospodarki na terenie KOF.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 11 Wskaźnik obciążenia demograficznego ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w latach 2014-2017

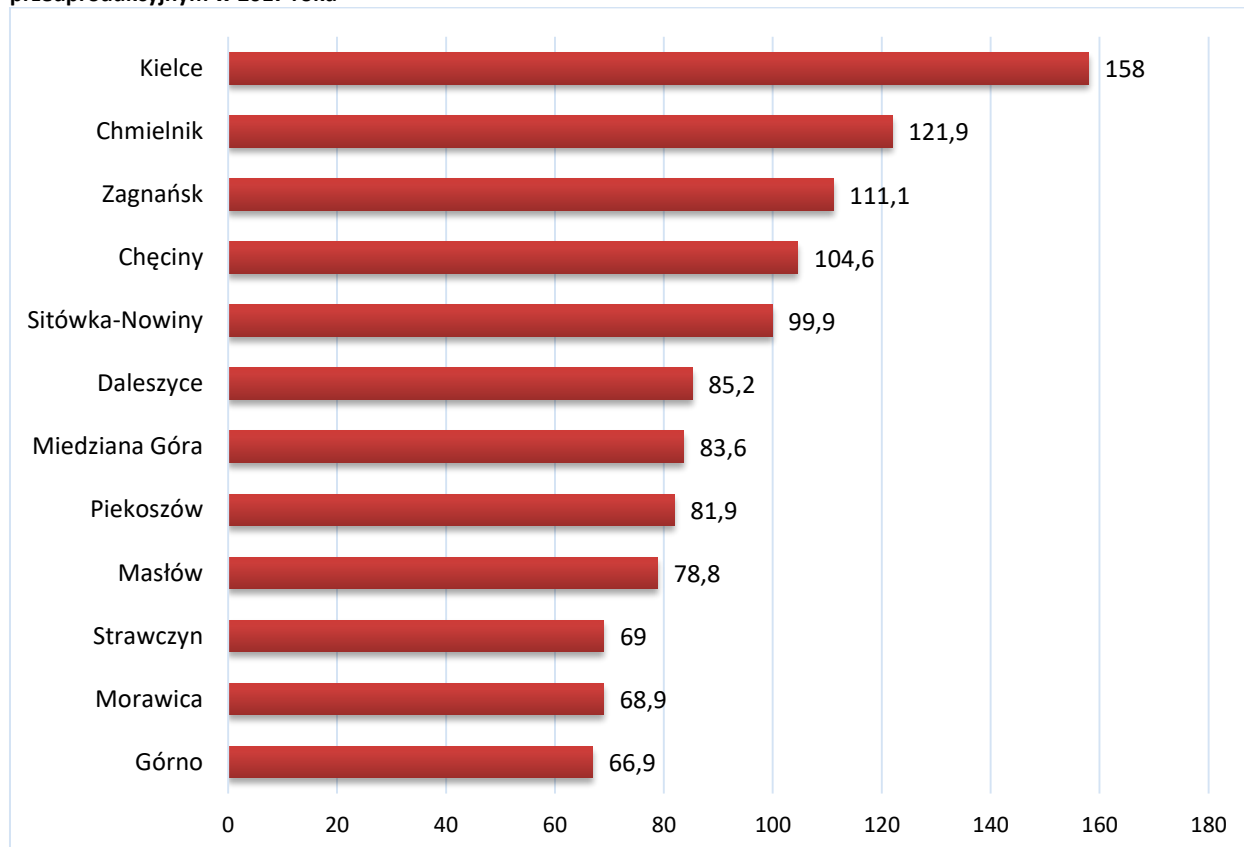

Źródło: Wybrane Dane Dotyczące Gmin Wchodzących W Skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, publikacja ROPS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego.

Najwyższą wartość wskaźnika obciążenia demograficznego ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym odnotowano na terenie Kielc (158). Relatywnie wysoką wartość wskaźnika odnotowano również na terenie Gmin Chmielnik (121,9), Zagnańsk (111,1) oraz Chęciny (104,6). Natomiast do najmniej obciążonych pod względem demograficznym gmin zaliczyć można Gminy: Górno (66,9), Morawica (68,9) oraz Strawczyn (69).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 12 Wskaźnik obciążenia demograficznego ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w 2017 roku

Źródło: Wybrane Dane Dotyczące Gmin Wchodzących W Skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, publikacja ROPS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego.

Dodatkowo, w celu diagnozy osób starszych na terenie gmin wchodzących w skład KOF, analizie poddana została wartość współczynnika obciążenia demograficznego osobami starszymi. Zdecydowanie najwyższą wartość wskaźnika odnotowano na terenie Kielc (32,5) oraz Gminy Chmielnik (26,4). Natomiast najniższe wartości współczynnika charakteryzuje Gminy: Morawica i Górno (16,9) oraz Strawczyn (17).

Tabela 10 Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w latach 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ŚWIĘTOKRZYSKIE	23,0	23,9	24,9	26,0	27,1	28,3
Chęciny	18,2	18,8	19,6	20,9	22,0	22,8
Chmielnik	22,5	23,0	24,1	24,6	24,9	26,4
Daleszyce	15,7	16,3	16,8	17,4	18,2	19,2
Górno	13,4	13,7	14,6	15,3	15,8	16,9
Masłów	14,1	14,5	15,3	16,3	17,3	18,3
Miedziana Góra	14,5	15,1	15,9	16,8	17,9	18,6

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Morawica	13,6	14,1	14,8	15,7	16,4	16,9
Piekoszów	15,5	15,9	16,4	17,0	17,4	18,1
Sitkówka-Nowiny	17,7	18,7	19,6	21,0	21,8	22,8
Strawczyn	14,4	15,0	15,6	16,1	16,5	17,0
Zagnańsk	20,4	21,0	21,4	22,2	23,2	24,2
Kielce	24,5	26,0	27,6	29,2	30,8	32,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

Analogicznie kształtuje się wskaźnik starości (odsetek osób w wieku 65 lat i więcej), który najwyższe wartości osiągnął na terenie Kielc oraz gminy Chmielnik.

Tabela 11 Wskaźnik starości (odsetek osób w wieku 65 lat i więcej) w 2018 roku¹⁴

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ŚWIĘTOKRZYSKIE	16,1	16,6	17,2	17,8	18,4	19,0
Chęciny	13,1	13,5	14,0	14,7	15,3	15,8
Chmielnik	15,6	15,9	16,5	16,7	17,0	17,7
Daleszyce	11,4	11,8	12,1	12,6	13,0	13,6
Górno	9,7	9,9	10,5	10,9	11,2	11,9
Masłów	10,5	10,7	11,2	11,8	12,4	13,0
Miedziana Góra	10,6	11,0	11,5	12,1	12,8	13,2
Morawica	9,9	10,2	10,7	11,2	11,6	11,9
Piekoszów	11,1	11,5	11,8	12,2	12,4	12,8
Sitkówka-Nowiny	12,6	13,3	13,8	14,7	15,2	15,8
Strawczyn	10,4	10,8	11,2	11,5	11,8	12,0
Zagnańsk	14,8	15,1	15,4	15,8	16,3	16,9
Kielce	17,1	18,0	18,8	19,6	20,4	21,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

5.2. Analiza sytuacji seniorów w KOF

Uszczegóławiając sytuację seniorów w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym należy zwrócić uwagę, że największy odsetek seniorów na terenie wszystkich gmin KOF odnosi się do osób w wieku 60-64 lat oraz 65-69 lat.

¹⁴ Wskaźnik starości w BDL GUS posiada jedynie dane dotyczące osób w wieku 65 lat i więcej

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Tabela 12 Charakterystyka demograficzna seniorów (60+) (%) w 2018 r.

	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85 i więcej	RAZEM osoby w wieku 60+	Osoby 60+ danej gminy w populacji osób 60+ z KOF
Chęciny	7,38%	5,89%	3,67%	2,24%	1,95%	2,07%	23,19%	4,06%
Chmielnik	6,70%	6,10%	4,60%	2,51%	2,23%	2,28%	24,42%	3,20%
Daleszyce	6,28%	5,26%	2,98%	1,96%	1,77%	1,63%	19,87%	3,65%
Górno	5,93%	4,79%	2,69%	1,77%	1,29%	1,32%	17,79%	2,96%
Masłów	6,71%	5,42%	2,83%	1,69%	1,66%	1,42%	19,72%	2,50%
Miedziana Góra	6,69%	5,18%	3,23%	1,79%	1,55%	1,40%	19,84%	2,64%
Morawica	6,16%	4,75%	2,97%	1,66%	1,26%	1,25%	18,04%	3,44%
Piekoszów	6,39%	4,52%	2,94%	2,11%	1,69%	1,55%	19,20%	3,66%
Sitkówka-Nowiny	6,23%	5,98%	4,07%	2,31%	2,00%	1,39%	21,98%	2,00%
Strawczyn	5,64%	4,36%	2,87%	1,78%	1,47%	1,54%	17,65%	2,19%
Zagnańsk	7,31%	5,79%	3,77%	2,50%	2,53%	2,33%	24,23%	3,64%
Kielce	7,91%	7,50%	5,41%	3,28%	2,77%	2,26%	29,13%	66,05%

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

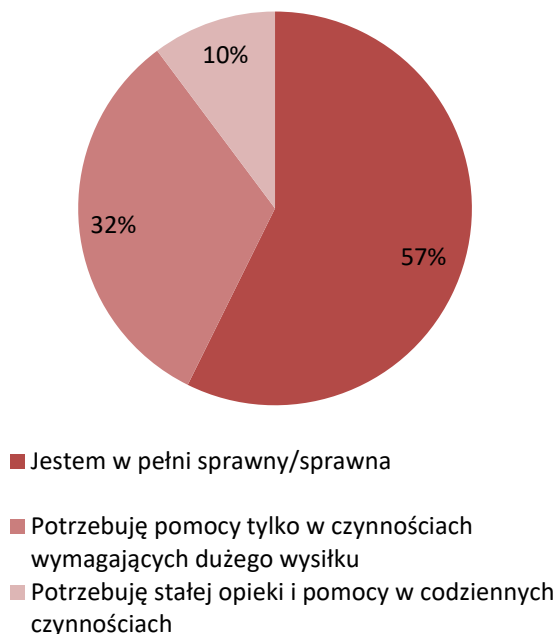
Tabela 13 Charakterystyka demograficzna seniorów (60+) w 2018 r.

	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85 i więcej	RAZEM osoby w wieku 60+	Liczba ludności ogółem
Chęciny	1 114	889	554	339	294	312	3 502	15 102
Chmielnik	758	691	521	284	252	258	2 764	11 320
Daleszyce	996	834	472	310	281	258	3 151	15 855
Górno	852	688	386	255	186	190	2 557	14 375
Masłów	735	593	310	185	182	155	2 160	10 951
Miedziana Góra	768	595	371	206	178	161	2 279	11 488
Morawica	1 015	783	489	273	207	206	2 973	16 482
Piekoszów	1 052	745	485	347	278	256	3 163	16 476
Sitkówka-Nowiny	488	469	319	181	157	109	1 723	7 838
Strawczyn	605	468	308	191	158	165	1 895	10 735
Zagnańsk	949	751	490	325	328	302	3 145	12 981
Kielce	15 484	14 674	10 596	6 416	5 426	4 427	57 023	195 774

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

5.2.1. Zdrowie i samodzielność

Rysunek 13 Jak Pan/Pani ocenia swój stan zdrowia?

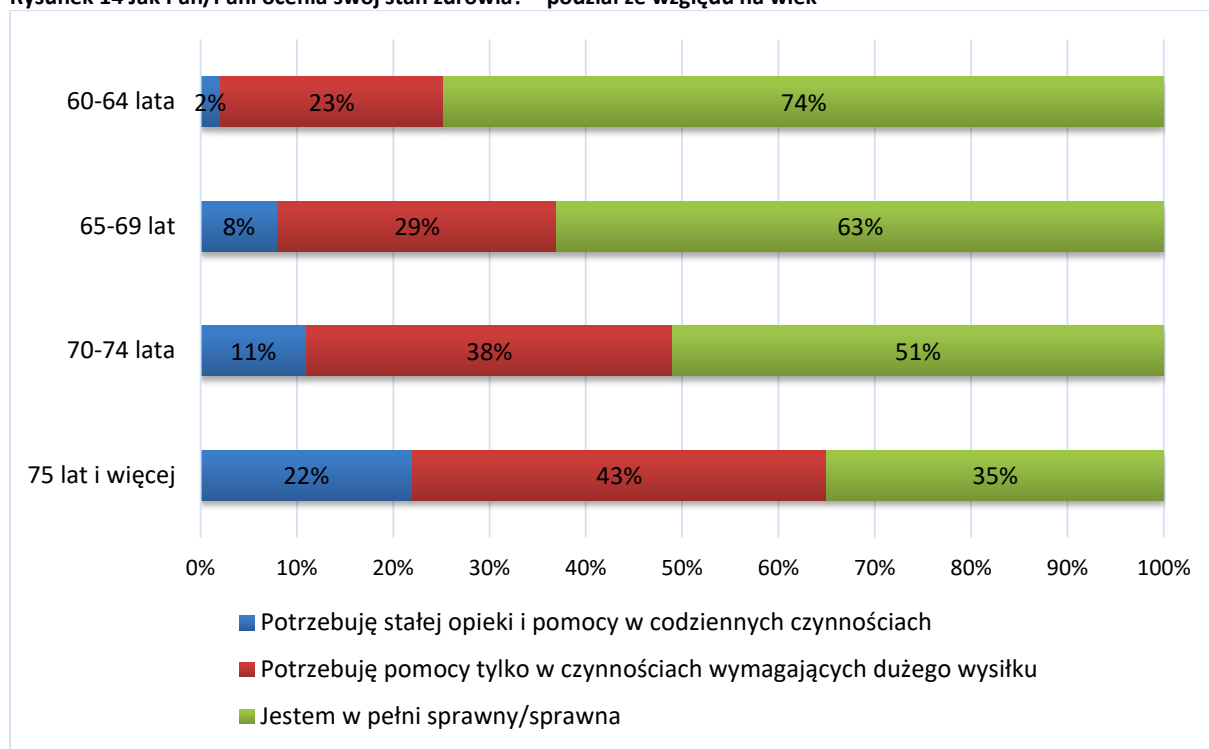
Ponad połowa seniorów (57%) deklaruje pełną sprawność, natomiast blisko jedna trzecia (32%) respondentów potrzebuje pomocy tylko w czynnościach wymagających dużego wysiłku. Z kolei co dziesiąty badany, wskazał, że z uwagi na wiek, choroby lub niepełnosprawność, potrzebuje stałej opieki i pomocy w codziennych czynnościach, co oznacza, że objęty jest usługami opiekuńczymi. Stan zdrowia i samodzielność ma wpływ na aktywność i mobilność osób 60+.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

W najlepszym stanie zdrowia są seniorzy młodszy (74% seniorów w wieku 60-64 lata, 63% seniorów w wieku 65-69 lat). Stałej opieki potrzebuje częściej niż co dziesiąty badany senior w wieku 70-74 lata (11%) oraz częściej niż co piąty senior w wieku 75 lat i więcej (22%). Wskazuje to na fakt, iż im starsza osoba, tym większego wsparcia potrzebuje.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 14 Jak Pan/Pani ocenia swój stan zdrowia? – podział ze względu na wiek

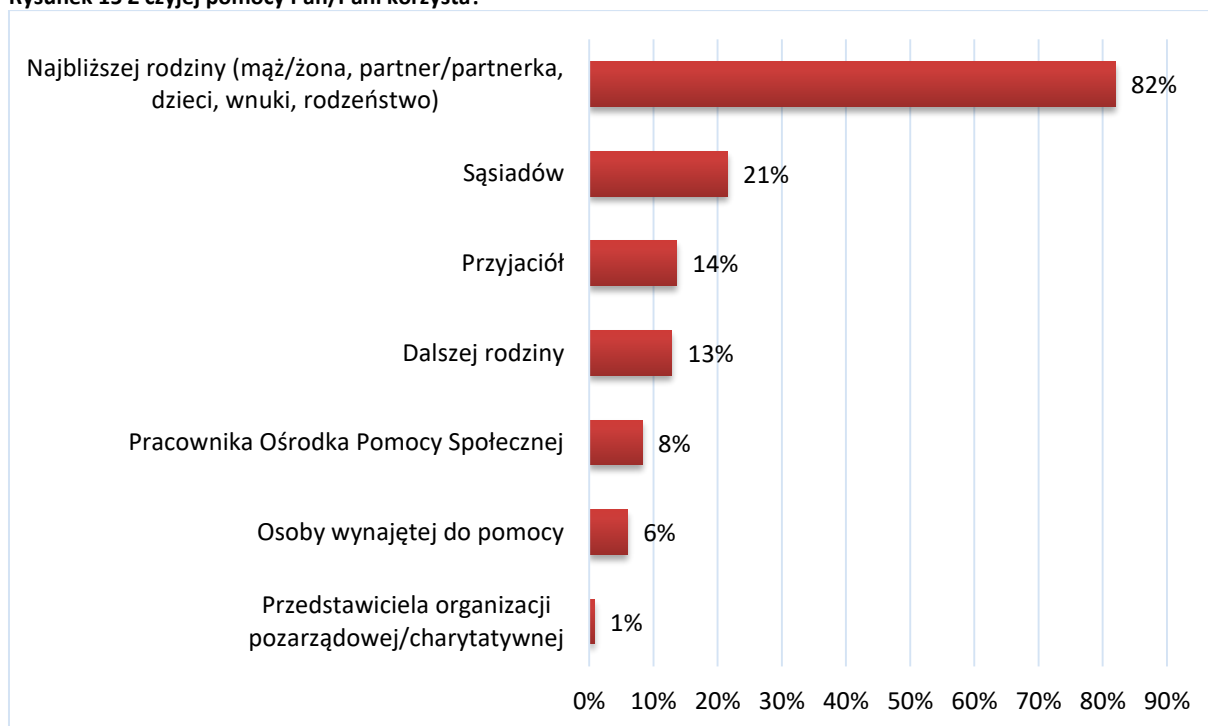

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

Przeprowadzone badania pokazują, że osoby starsze w pierwszej kolejności korzystają z pomocy osób bliskich. Wśród osób potrzebujących pomocy największy odsetek korzysta z pomocy najbliższej rodziny (82%). 21% korzysta z nieformalnej pomocy sąsiedzkiej, 14% - przyjaciół, 13% - dalszej rodziny. Zaledwie 8% badanych korzysta z pomocy Pracownika Ośrodka Pomocy Społecznej, a 6% korzysta ze wsparcia osoby specjalnie wynajętej do pomocy.

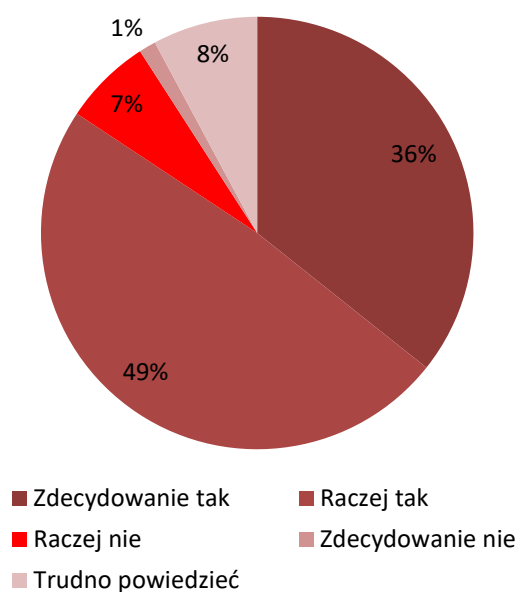
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 15 Z czyjej pomocy Pan/Pani korzysta?

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931 (respondent mógł zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź).

Rysunek 16 Czy pomoc, z której Pan/Pani korzysta jest wystarczająca?

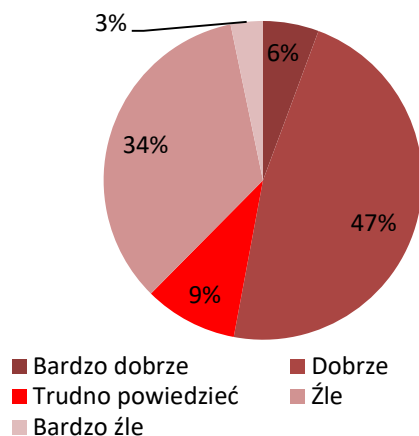
Zdecydowana większość seniorów (85%) deklaruje, że otrzymywana pomoc jest pomocą wystarczającą w stosunku do potrzeb (36% - zdecydowanie tak; 49% - raczej tak). Pomoc polega najczęściej na zrobieniu zakupów, czynnościach domowych oraz załatwianiu spraw urzędowych czy medycznych. 8% badanych stwierdziło, że pomoc, z której korzystają jest niewystarczająca i nie zaspokaja w pełni ich potrzeb.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Usługi opiekuńcze prowadzone są na terenie 11 gmin wchodzących w skład KOF – wyjątek stanowi Strawczyn, gdzie w roku 2018 nie objęto usługami opiekuńczymi żadnej osoby powyżej 65 roku życia. Specjalistycznymi usługami opiekuńczymi obejmowani są seniorzy zamieszkujący Gminy Daleszyce i Morawica oraz Miasto Kielce. Wizyty patronażowe dla osób zależnych prowadzone były jedynie w Gminach Sitkówka-Nowiny oraz Zagnańsk¹⁵. Warto wskazać, iż usługi opiekuńcze są znacznie tańsze niż opieka całodobowa, pozwalają także na pozostanie seniora w jego środowisku.

Rysunek 17 Jak ocenia Pan/ Pani dostęp do opieki zdrowotnej w swoim miejscu zamieszkania

Ponad połowa (53%) seniorów pozytywnie ocenia dostęp do opieki zdrowotnej na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

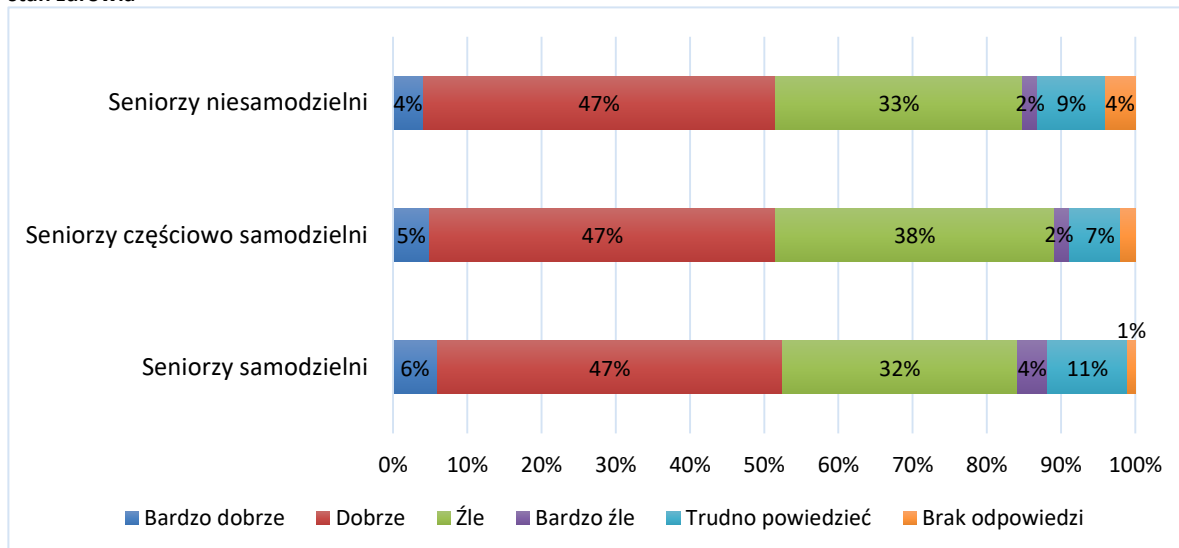
Co ciekawe, opinia dotycząca dostępu do opieki zdrowotnej nie różni się znacząco w zależności od stanu zdrowia osób 60+. Najgorzej dostęp do opieki zdrowotnej oceniają seniorzy częściowo samodzielni.

¹⁵ Raport Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 18 Jak ocenia Pan/ Pani dostęp do opieki zdrowotnej w swoim miejscu zamieszkania – podział ze względu na stan zdrowia

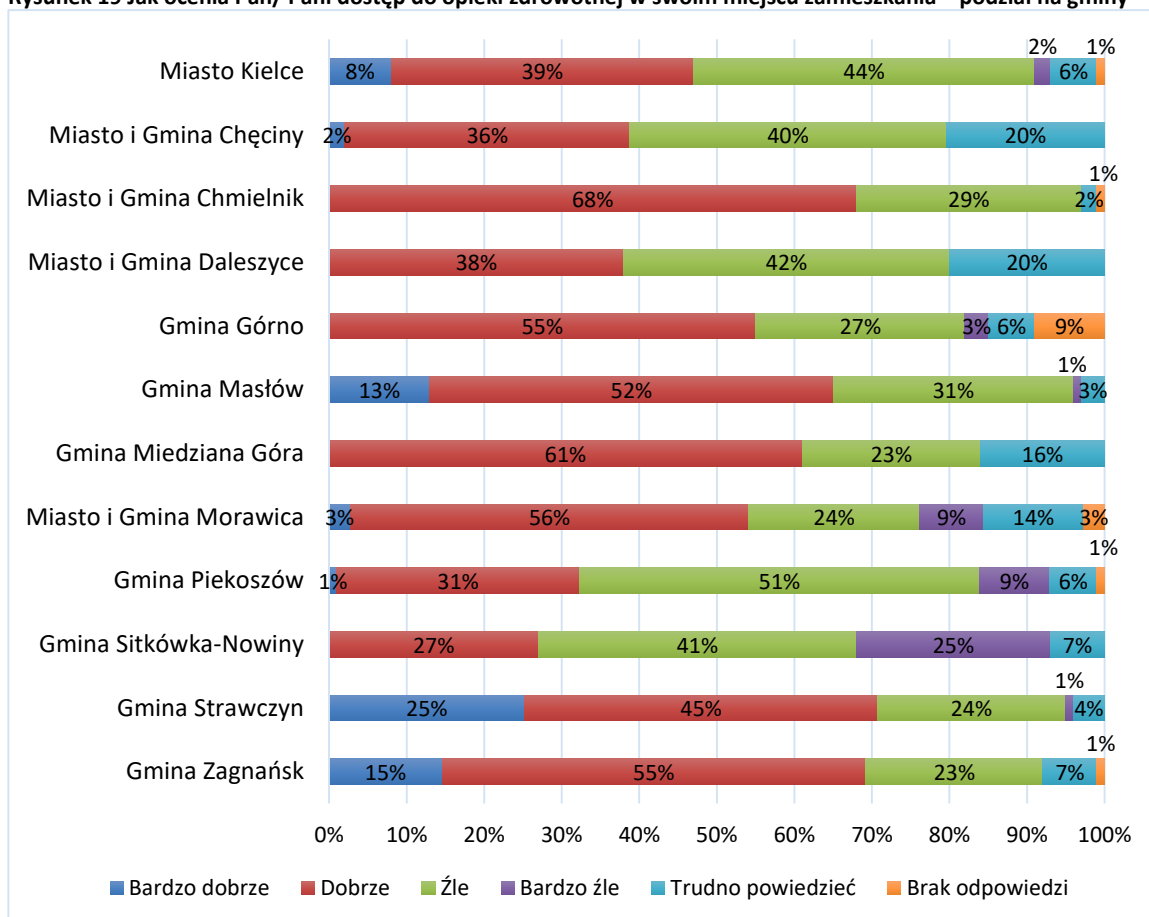
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

Dostęp do opieki zdrowotnej ocenili najlepiej seniorzy zamieszkujący Gminy Strawczyn (25% odpowiedzi „bardzo dobrze” i 45% odpowiedzi „dobrze”), Zagnańsk (15% odpowiedzi „bardzo dobrze” i 55% odpowiedzi „dobrze”), Masłów (13% odpowiedzi „bardzo dobrze” i 52% odpowiedzi „dobrze”) oraz Chmielnik (68% odpowiedzi „dobrze”).

Szczególną uwagę należy jednak zwrócić na te gminy, gdzie dostęp do opieki zdrowotnej oceniany jest najgorzej – w tej kwestii przoduje Gmina Sitkówka-Nowiny (25% odpowiedzi „bardzo źle” i 41% odpowiedzi „źle”). Dostęp do opieki zdrowotnej został także źle oceniony wśród mieszkańców Gmin Piekoszków, Daleszyce oraz Chęciny. Warto zauważyć, że także mieszkańcy Kielc, mimo iż jest to miasto najbardziej rozwinięte i posiadające najbardziej rozbudowaną infrastrukturę spośród wszystkich partnerów KOF, często źle oceniali dostęp do opieki zdrowotnej.

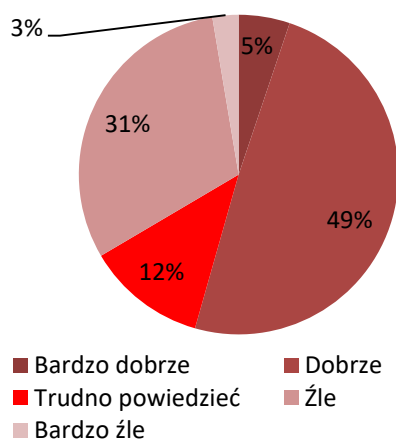
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 19 Jak ocenia Pan/ Pani dostęp do opieki zdrowotnej w swoim miejscu zamieszkania – podział na gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

Rysunek 20 Jak ocenia Pan/ Pani jakość opieki zdrowotnej w swoim miejscu zamieszkania

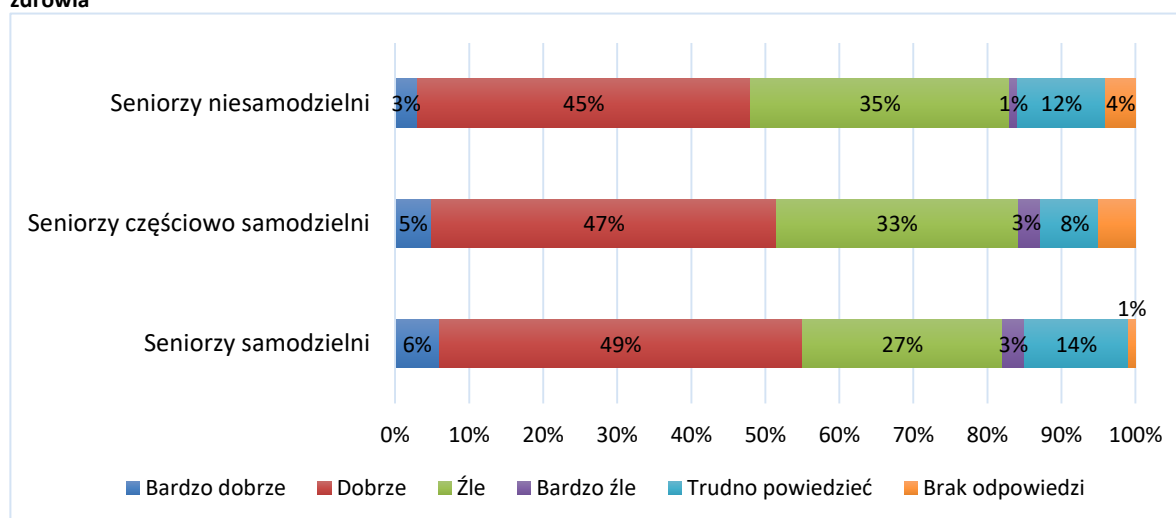
Jakość opieki zdrowotnej została pozytywnie oceniona przez 54% respondentów. Negatywne oceny jakości tego rodzaju opieki zostały przydzielone przez 34% seniorów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Podobnie jak w przypadku oceny dostępu, jakość opieki zdrowotnej jest oceniana podobnie zarówno przez seniorów samodzielnych, jak i częściowo samodzielnych i niesamodzielnych, choć należy wskazać, iż najgorzej jakość opieki medycznej ocenili seniorzy wymagający stałej i częściowej pomocy (po 36% wskazań odpowiedzi „źle” i „bardzo źle”).

Rysunek 21 Jak ocenia Pan/ Pani jakość opieki zdrowotnej w swoim miejscu zamieszkania – podział ze względu na stan zdrowia

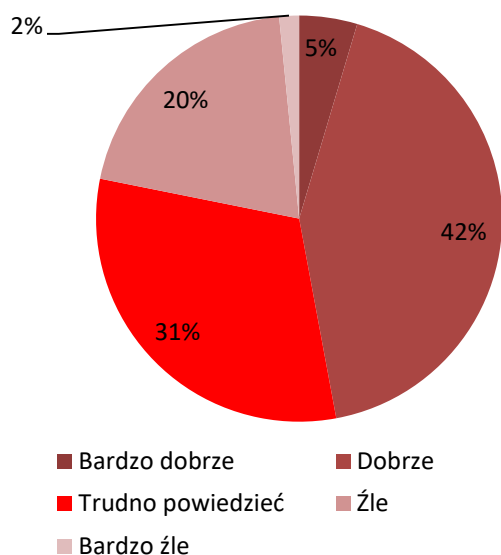
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

Jakość opieki zdrowotnej najgorzej została oceniona wśród mieszkańców Gmin: Masłów (45% ocen „źle” i „bardzo źle”), Sitkówka-Nowiny (47% ocen „źle” i „bardzo źle”), Piekoszów (56% ocen „źle” i „bardzo źle”), Daleszyce (38% ocen „źle”) oraz Chęciny (32% ocen „źle”).

Należy wskazać, iż rola samorządów gminnych w zakresie zapewnienia dostępu do opieki zdrowotnej jest ograniczona. Większość gmin obszaru KOF realizuje projekty lub programy z zakresu profilaktyki, ochrony zdrowia, rehabilitacji dla osób starszych – takie działania realizowane są na terenie Gmin: Chęciny, Chmielnik, Górnio, Miedziana Góra, Piekoszów, Sitkówka-Nowiny, Zagnańsk oraz w Kielcach.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 22 Jak Pan/ Pani ocenia dostęp do usług społecznych w swoim miejscu zamieszkania

Dostęp do usług społecznych (usługi mieszkaniowe, pomoc społeczna, usługi na rzecz społeczności) na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego został oceniony pozytywnie przez 47% seniorów. Z kolei negatywnie dostępność usług społecznych w miejscu zamieszkania ocenia 22% seniorów zamieszkujących gminy wchodzące w skład KOF.

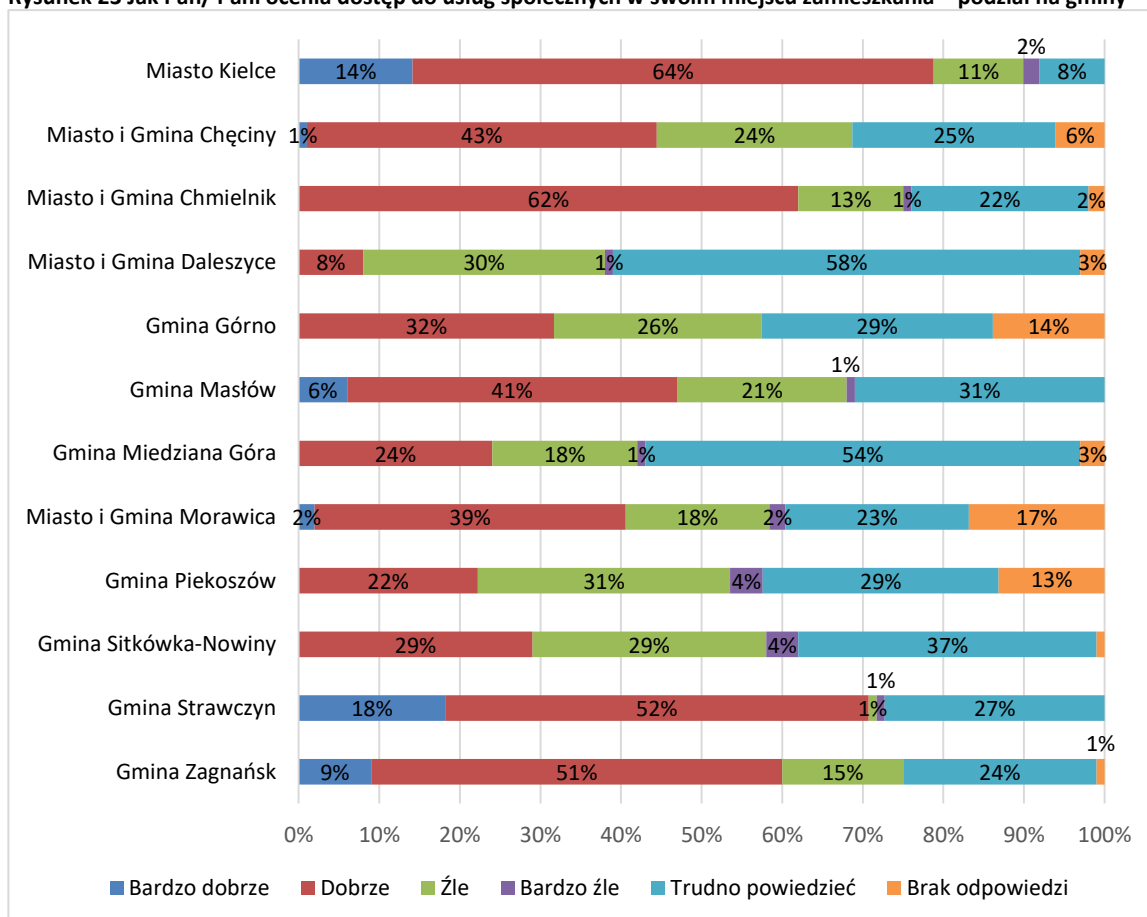
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

Dostęp do usług społecznych zdecydowanie najlepiej ocenili mieszkańcy Kielc (14% odpowiedzi „bardzo dobrze” i 64% odpowiedzi „dobrze”), co może wynikać z faktu, iż to właśnie na terenie Kielc znajduje się największa liczba instytucji świadczących usługi społeczne. Nieco mniejszy odsetek seniorów dobrze ocenił usługi społeczne świadczone na terenie Gmin Strawczyn (18% odpowiedzi „bardzo dobrze” i 52% odpowiedzi „dobrze”), Zagnańsk (9% odpowiedzi „bardzo dobrze” i 51% odpowiedzi „dobrze”) oraz Chmielnik (62% odpowiedzi „dobrze”).

Najgorzej dostęp do usług społecznych oceniony został na terenie Gmin: Sitkówka-Nowiny (4% odpowiedzi „bardzo źle” i 29% odpowiedzi „źle”), Piekoszów (4% odpowiedzi „bardzo źle” i 31% odpowiedzi „źle”) oraz Daleszyce (1% odpowiedzi „bardzo źle” i 30% odpowiedzi „źle”).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

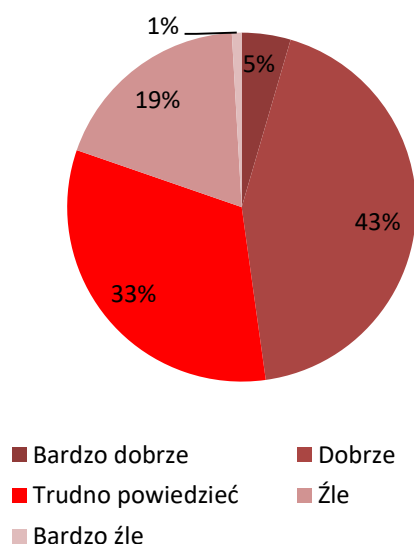
Rysunek 23 Jak Pan/ Pani ocenia dostęp do usług społecznych w swoim miejscu zamieszkania – podział na gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 24 Jak Pan/ Pani ocenia jakość usług społecznych w swoim miejscu zamieszkania

Jakość usług społecznych negatywnie ocenia co piąty uczestnik badania (20%), a blisko połowa seniorów (49%) jakość usług społecznych realizowanych na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego oceniła pozytywnie. Jakość usług społecznych została najgorzej oceniona przez seniorów z Gmin: Sitkówka-Nowiny, Piekoszów oraz Daleszyce

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

Formą wsparcia osób starszych jest teleopieka, rozumiana jako usługa świadczona na odległość, wykorzystująca nowoczesne technologie, której celem jest zwiększenie bezpieczeństwa osób starszych, chorych i niepełnosprawnych¹⁶. O przyznaniu tej formy wsparcia decydują ośrodki pomocy społecznej. W 2018 roku usługa teleopieki oferowana była przez Gminy Daleszyce i Zagnańsk oraz Miasto Kielce.

¹⁶ Definicja Telecare Services Association, w: J. Kilan, A. Ćwirlej-Sozańska, A. Wiśniowska-Szurlej, K. Pawlak, B. Sozański, A. Wilmowska-Pietruszyńska, *Teleopieka jako skuteczne rozwiązanie w obliczu zjawiska wzrastającego zapotrzebowania na opiekę długoterminową*, Niepełnosprawność – zagadnienia, problemy, rozwiązania. Nr 1/2018(26), s.145-148.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 25 Czy korzysta Pan/Pani z usługi teleopieki (przycisk SOS wbudowany w telefon, opaska teleopiekuńcza, urządzenia monitorujące)?

Z uwagi na fakt, iż usługa teleopieki funkcjonuje jedynie na terenie 3 gmin KOF, zdecydowana większość badanych seniorów (96%) nie korzysta z tej formy wsparcia. 69% seniorów wskazało, że nie czuje potrzeby, by z niej korzystać, zaś 27% chciałoby z teleopieki skorzystać. 4% zadeklarowało korzystanie z usług teleopieki z jednoczesną deklaracją wzrostu poczucia bezpieczeństwa związanego z korzystaniem z tego typu usług.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

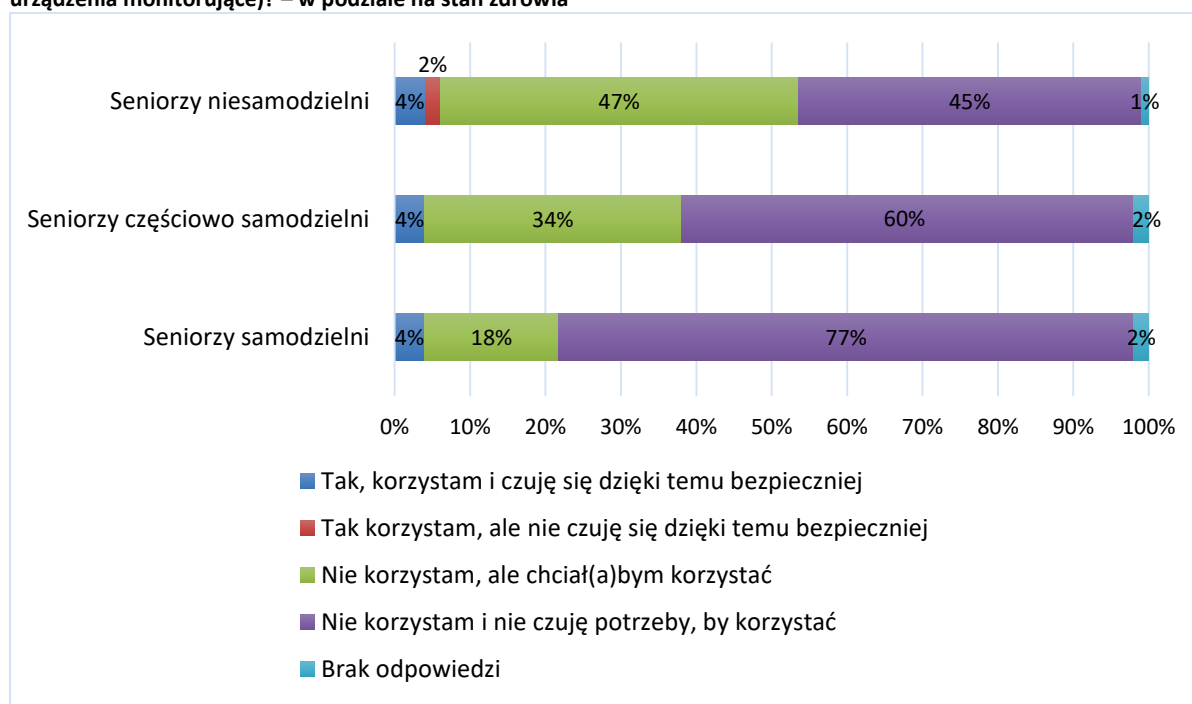
Powodem niechęci do korzystania z usług teleopieki jest obawa przed używaniem opasek czy telefonów – osoby starsze boją się, że zniszczą otrzymany sprzęt, że ktoś go im zabierze, dlatego albo chowają go w „bezpieczne”, ale niedostępne miejsce (np. szafa), albo oddają lub w ogóle nie decydują się na ich przyjęcie. Podczas warsztatów seniorzy wskazali także, że niechęć do korzystania z takich usług wynika z braku informacji na ich temat – mimo iż w kilku gminach taka usługa jest już dostępna, osoby starsze nie wiedzą czym jest teleopieka i jakie korzyści może im przynieść. Konieczne jest więc prowadzenie działań informacyjnych na temat teleopieki, które w prosty i jasny sposób wytłumaczą, na czym ta usługa polega i jakie posiada zalety.

Warto przyrzeć się także odsetkowi osób korzystających z teleopieki w podziale na stan zdrowia. Z teleopieki korzysta taki sam odsetek osób samodzielnych, częściowo samodzielnych i niesamodzielnych, uwagę należy jednak zwrócić na odsetek osób, które chciałyby skorzystać z tego typu usług. Są to przede wszystkim osoby niesamodzielne (47%), nieco rzadziej zaś osoby częściowo samodzielne (34%). Zły stan zdrowia sprawia, że osoby starsze czują się mniej

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

bezpiecznie, boją się, że gdy ich stan się pogorszy, nie będzie obok nikogo, kto będzie mógł wezwać pomoc. Wiele osób nie wie jednak, w jaki sposób można uzyskać dostęp do tego typu usług.

Rysunek 26 Czy korzysta Pan/Pani z usługi teleopieki (przycisk SOS wbudowany w telefon, opaska teleopiekuńcza, urządzenia monitorujące)? – w podziale na stan zdrowia

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

O kwestie zdrowotne zapytano także seniorów i osoby pracujące z seniorami podczas zogniskowanych wywiadów pogłębionych. Jednym z aspektów problemowych mieszkańców Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego są kwestie związane z systemem ochrony zdrowia. Głównym problemem w opinii seniorów jest zbyt długi czas oczekiwania na wizytę u lekarza specjalisty, seniorzy zmuszeni są więc do korzystania z opieki prywatnej, która znacząco obciąża ich domowy budżet.

„Jeżeli się nie weźmie prywatnych zabiegów, to można sobie utrwalić tą chorobę tak, że nawet te zabiegi, które bierzemy to nie wiem czy pomagają. Nas nie stać przy naszych emeryturach na zabieg, gdzie jeden kosztuje 15zł. Seria 10 to 150zł.”

Źródło: FGI, Gmina Chęciny.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Ponadto seniorzy zwrócili uwagę, że pomimo względnie dobrej dostępności instytucji świadczących opiekę zdrowotną, brakuje personelu medycznego, w tym przede wszystkim specjalistów przyjmujących pacjentów w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia.

„Mamy piękną przychodnię ale nie ma specjalistów. Specjaliści trzeba w Kielcach szukać. Dochodzi też wtedy dojazd, czyli koszty.”

Źródło: FGI, Gmina Chęciny.

„Mamy specjalistów na miejscu, bardzo wielu lekarzy. Tylko problem jest niestety z terminami oczekiwania. Do kardiologa 80% chodzi osób z nadciśnieniem, które leczy lekarz rodzinny, a przez to do kardiologa ludzie sercowi mają problem z dostaniem się, bo te terminy niesamowicie długie.”

Źródło: FGI Gmina Chmielnik.

„Od jakiegoś czasu pojawiło się kilku specjalistów, którzy pracują między innymi na onkologii. Mamy też kilka placówek prywatnych lekarzy. Jest kardiolog, lekarz, który może dokonać pierwszego USG z odczytem. Ale to prywatnie.”

Źródło: FGI Gmina Piekoszów.

„Mamy ośrodek rehabilitacyjny należący do księdza. Pod Caritas między innymi. Jest kilku fizjoterapeutów, dobrze wyposażony ośrodek jest. oblegany jest. bo są turnusy, gdzie też ludzie z Polski przyjeżdżają.”

Źródło: FGI Gmina Piekoszów.

5.2.2. Bezpieczeństwo

Do 2016 roku liczba przestępstw (zarówno przestępstw ogółem, jak i przestępstw przeciwko rodzinie i opiece) spadała. Od 2016 roku widoczny jest jednak ponowny wzrost liczby zachowań przestępczych, zaś w roku 2018 liczba przestępstw przeciwko rodzinie i opiece wzrosła ponad dwukrotnie względem roku 2017. Na terenie powiatu kieleckiego w 2018 roku popełniono 2065 przestępstw, w tym 486 przestępstw przeciwko rodzinie i opiece (ponad trzykrotnie więcej niż w roku 2017).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Tabela 14 Przestępczość na terenie Polski, województwa świętokrzyskiego oraz powiatu kieleckiego w latach 2014-2018

Województwo	Przestępstwa ogółem					Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
POLSKA	867	799	748	753	768	34	27	24	32	85
	855	779	459	963	049	289	751	098	892	899
ŚWIĘTOKRZYSKIE	25	24	18	21	20	1 277	1 025	843	1 223	3 543
	476	749	970	085	271					
POWIAT KIELECKI	2 465	2 299	2 030	2 303	2 065	156	127	121	159	486

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa wskazuje, że na terenie powiatu kieleckiego w okresie styczeń-czerwiec 2019 r. popełniono 0,19 przestępstw w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców przy zastosowaniu metody „na wnuczka”. W tym samym okresie popełniono 0,05 (w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców) oszustw metodą „na policjanta”. Przestępstwa to polegają na „doprowadzeniu innej osoby do niekorzystnego rozporządzenia mieniem własnym lub cudzym poprzez świadome wprowadzenie kogoś w błąd lub wykorzystanie czyjegoś błędu dla własnych korzyści”¹⁷.

Najwięcej przestępstw ogółem w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców popełniono w Kielcach (72,82) oraz w Gminie Morawica (50,63). Kradzieże występowały głównie na terenie Kielc (8,51), Zagnańska (5,38) oraz Morawicy (4,88). Na terenie KOF w okresie styczeń-czerwiec 2019 odnotowano bardzo niewielką liczbę oszustw metodą „na wnuczka” oraz „na policjanta” – wystąpiły one na terenie Kielc, Chęciny oraz Daleszyc.

Tabela 15 Przestępstwa w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców na terenie gmin KOF w okresie styczeń-czerwiec 2019

Gmina	Przestępstwa ogółem	Kradzież	Oszustwo na wnuczka	Oszustwo na policjanta
Miasto Kielce	74,82	8,51	0,66	0,31
Miasto i Gmina Chęciny	43,82	1,99	0,66	0,66
Miasto i Gmina Chmielnik	33,5	4,41	0	0
Miasto i Gmina Daleszyc	37,92	2,53	0,63	0
Gmina Górno	39,12	3,49	0	0
Gmina Masłów	42,21	2,75	0	0
Gmina Miedziana Góra	29,75	0	0	0
Miasto i Gmina Morawica	50,63	4,88	0	0
Gmina Piekoszów	38,90	2,43	0	0

¹⁷ Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa, <https://policja.maps.arcgis.com> [dostęp: 10.10.2019]

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Gmina Sitkówka-Nowiny	32,09	2,57	0	0
Gmina Strawczyn	38,28	0,93	0	0
Gmina Zagnańsk	29,21	5,38	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa

Podczas warsztatów seniorzy wskazywali, że poczucie bezpieczeństwa odbierają im natrętne telefony z propozycją sprzedaży. Wiele osób starszych nie potrafi być asertywnych, boi się urazić rozmówcę, w efekcie czego zgadzają się przyjść na spotkanie lub kupują niepotrzebne im przedmioty.

Telefony, które nękać seniorów w kwestiach sprzedaży. trudno czasami seniorom odmówić. Brak asertywności. Powinno się zakazać ustawowo z tych telefonów.

Źródło: warsztat.

Zdecydowana większość badanych seniorów czuje się bezpiecznie w miejscu swojego zamieszkania. Są jednak seniorzy, którzy nie czują się bezpiecznie, gdyż w przeszłości padli ofiarą przestępstwa lub znaleźli się w niebezpiecznej (ich zdaniem) sytuacji.

Jakieś incydenty mogą się zdarzyć, ale nie ma sytuacji, że kogoś naciągnęli metodą na wnuczka.

Źródło: FGI Gmina Piekoszów.

Ja jechałam na bazar, w autobusie podszedł jakiś facet i prosił o złotówkę a w drugiej ręce żyletkę ma. I ja się wystraszyłam i wysiadłam z tego autobusu. Bo ciachnie w twarz i tyle. Zwykły przykład.

Źródło: FGI Miasto Kielce.

Mimo tego seniorzy wskazują, że chętnie wzięliby udział w spotkaniach profilaktycznych z psychologiem lub przedstawicielem policji, podczas których dowiedzieliby się, jak unikać sytuacji ryzykownych, w tym szczególnie oszustów dokonywanych na osobach starszych. Kursy i szkolenia dla osób starszych, których celem było podniesienie ich poziomu bezpieczeństwa

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

do tej pory prowadzone były jedynie na terenie Gmin: Daleszyce, Miedziana Góra, Zagnańsk oraz w Kielcach¹⁸.

Przydały by się też pogadanki z policją dla seniorów. Bo pamięć też seniorów jest ulotna. I to by było bardzo przydatne.

Źródło: FGI Gmina Miedziana Góra.

5.2.3. Sytuacja finansowa seniorów

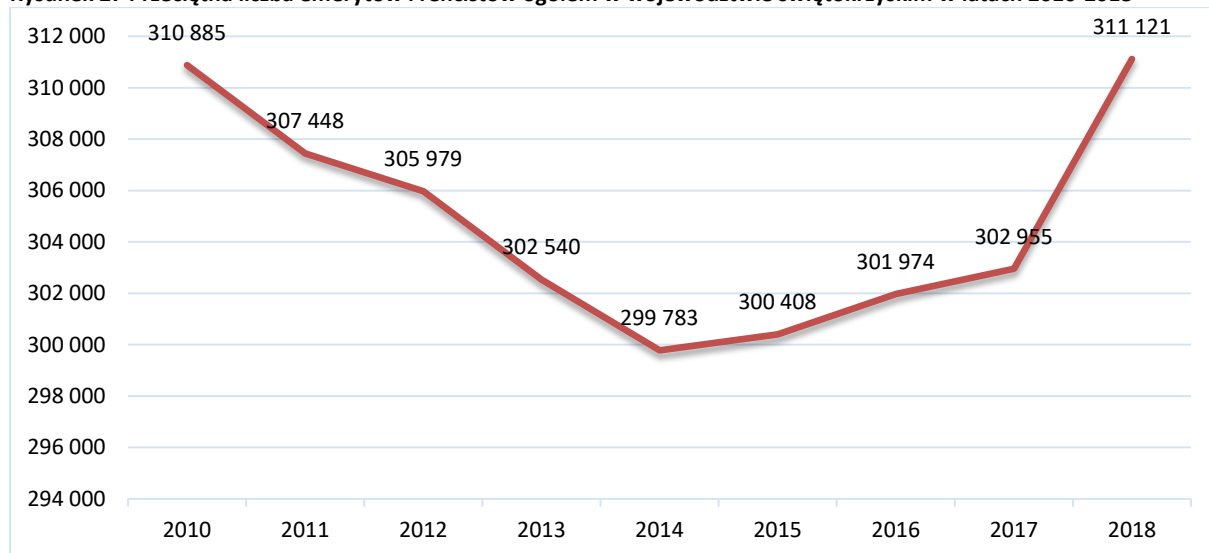
Na przestrzeni lat 2010 – 2018 liczba emerytów i rencistów ogółem w województwie świętokrzyskim uległa nieznacznemu zmniejszeniu, jednakże, jak wynika z poniższego rysunku, wyszczególnić można dwie tendencje. W latach 2010 – 2014 liczba emerytów konsekwentnie się zmniejszała (do poziomu poniżej 300 tys.), natomiast w latach kolejnych (2014-2018) liczba emerytów i rencistów charakteryzowała się tendencją wzrostową. Warto zwrócić również uwagę na fakt znacznego zwiększenia liczby beneficjentów analizowanych świadczeń w 2018 r. (o ponad 8 tys.), które związane jest m.in. ze zmianą przepisów dotyczących wieku emerytalnego.

---

¹⁸ Raport: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 27 Przeciętna liczba emerytów i rencistów ogółem w województwie świętokrzyskim w latach 2010-2018¹⁹

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

Zarówno na obszarze województwa świętokrzyskiego, jak i na terenie całej Polski na przestrzeni lat 2014-2018 wysokość emerytur z pozarolniczego systemu społecznego była systematycznie waloryzowana o wskaźnik inflacji. Należy jednak wskazać, że wysokość emerytur seniorów zamieszkujących województwo świętokrzyskie wciąż jest niższa, niż średnia dla całej Polski (2035 zł w województwie świętokrzyskim, 2323 zł średnia w Polsce) i plasuje się na końcu zestawienia – niższe świadczenia otrzymują jedynie mieszkańcy województwa podkarpackiego.

Tabela 16 Wysokość emerytury z pozarolniczego systemu społecznego [w zł] w latach 2014-2018

Województwo	Emerytura z pozarolniczego systemu społecznego				
	2014	2015	2016	2017	2018
POLSKA	2 117,35	2 170,64	2 204,96	2 253,57	2 323,21
DOLNOŚLĄSKIE	2 031,44	2 087,32	2 124,93	2 183,63	2 259,61
KUJAWSKO-POMORSKIE	1 911,18	1 966,09	1 995,36	2 042,28	2 117,35
LUBELSKIE	1 854,91	1 903,84	1 935,04	1 985,78	2 051,90
LUBUSKIE	1 861,41	1 931,33	1 949,10	2 005,06	2 086,04
ŁÓDZKIE	1 901,95	1 952,35	1 982,04	2 030,22	2 106,41
MAŁOPOLSKIE	1 988,44	2 041,23	2 077,10	2 128,34	2 208,38

¹⁹ Dane BDL GUS nie pozwalają na wyodrębnienie jedynie liczby emerytów. Należy więc wskazać, że na wykresie znalazły się także osoby poniżej 60 roku życia.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

MAZOWIECKIE	2 129,67	2 178,27	2 213,64	2 266,54	2 352,61
OPOLSKIE	1 977,01	2 035,67	2 070,22	2 097,82	2 188,62
PODKARPACKIE	1 787,40	1 843,37	1 876,36	1 927,28	2 007,56
PODLASKIE	1 836,46	1 887,83	1 919,10	1 975,74	2 045,62
POMORSKIE	2 016,22	2 066,78	2 099,43	2 148,98	2 226,95
ŚLĄSKIE	2 476,54	2 539,29	2 589,60	2 645,19	2 716,51
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1 849,43	1 898,67	1 929,25	1 972,85	2 035,63
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	1 871,03	1 922,42	1 951,93	2 002,83	2 071,51
WIELKOPOLSKIE	1 983,85	2 040,13	2 075,01	2 128,21	2 210,86
ZACHODNIOPOMORSKIE	1 969,33	2 019,62	2 049,25	2 094,54	2 164,51

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

Wysokość emerytury rolnika indywidualnego jest znacznie niższa, niż emerytura z pozarolniczego systemu społecznego. Średnia ta nieznacznie wzrastała na przestrzeni lat 2014-2018. Rolnicy z województwa świętokrzyskiego otrzymują nieco niższą emeryturę niż średnia krajowa (1210 zł w województwie świętokrzyskim, 1226 zł średnia w Polsce). Wśród pozostałych województw, województwo świętokrzyskie plasuje się w środku zestawienia.

Tabela 17 Wysokość emerytury rolnika indywidualnego [w zł]

Województwo	Emerytura rolnika indywidualnego				
	2014	2015	2016	2017	2018
POLSKA	1 144,73	1 179,63	1 182,83	1 200,00	1 226,85
DOLNOŚLĄSKIE	1 245,91	1 278,54	1 271,82	1 280,45	1 297,06
KUJAWSKO-POMORSKIE	1 150,77	1 191,79	1 192,24	1 208,53	1 234,80
LUBELSKIE	1 139,76	1 175,20	1 182,01	1 201,47	1 229,02
LUBUSKIE	1 287,36	1 319,74	1 319,19	1 339,93	1 363,70
ŁÓDZKIE	1 132,37	1 168,00	1 170,59	1 187,40	1 215,54
MAŁOPOLSKIE	1 107,41	1 140,46	1 146,98	1 163,06	1 191,49
MAZOWIECKIE	1 106,84	1 144,30	1 150,29	1 169,88	1 198,27
OPOLSKIE	1 210,39	1 245,08	1 241,38	1 252,02	1 276,52
PODKARPACKIE	1 115,31	1 150,49	1 156,19	1 177,41	1 203,35
PODLASKIE	1 112,23	1 149,95	1 157,18	1 179,66	1 211,70
POMORSKIE	1 150,49	1 186,54	1 192,14	1 211,00	1 239,00
ŚLĄSKIE	1 383,76	1 402,70	1 389,86	1 390,71	1 405,75
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1 118,10	1 154,09	1 157,75	1 179,50	1 210,85
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	1 151,92	1 189,75	1 195,90	1 218,47	1 246,73
WIELKOPOLSKIE	1 134,87	1 167,02	1 168,04	1 181,02	1 206,31
ZACHODNIOPOMORSKIE	1 225,84	1 258,98	1 256,11	1 268,87	1 292,21

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Na przestrzeni lat relacja wysokości emerytury z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia utrzymuje się na podobnym poziomie (nieco ponad 0,5 wynagrodzenia). Relacja wysokości emerytury do przeciętnego wynagrodzenia w województwie świętokrzyskim jest tożsama z średnią krajową, co plasuje województwo w środku zestawienia.

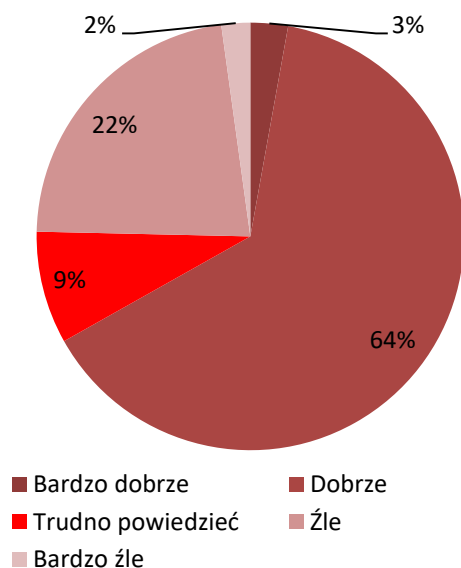
Tabela 18 Relacja emerytury z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych brutto do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w latach 2014-2017

Województwo	Emerytura brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w relacji do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto			
	2014	2015	2016	2017
POLSKA	0,56	0,56	0,54	0,53
DOLNOŚLĄSKIE	0,53	0,53	0,51	0,50
KUJAWSKO-POMORSKIE	0,58	0,58	0,57	0,55
LUBELSKIE	0,54	0,54	0,53	0,52
LUBUSKIE	0,57	0,57	0,55	0,53
ŁÓDZKIE	0,56	0,55	0,53	0,52
MAŁOPOLSKIE	0,57	0,56	0,54	0,52
MAZOWIECKIE	0,46	0,45	0,45	0,43
OPOLSKIE	0,58	0,57	0,56	0,53
PODKARPACKIE	0,55	0,55	0,54	0,52
PODLASKIE	0,55	0,55	0,54	0,52
POMORSKIE	0,54	0,54	0,53	0,51
ŚLĄSKIE	0,64	0,64	0,64	0,62
ŚWIĘTOKRZYSKIE	0,57	0,56	0,56	0,53
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	0,58	0,58	0,56	0,55
WIELKOPOLSKIE	0,58	0,58	0,56	0,54
ZACHODNIOPOMORSKIE	0,58	0,57	0,56	0,54

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 28 Jak Pan/Pani ocenia swoją sytuację finansową

O sytuację finansową zapytano także osoby 60+ zamieszkujące obszar KOF. Mimo dość niskich świadczeń emerytalnych, osoby starsze są zadowolone ze swojej sytuacji finansowej. Dobrze lub bardzo dobrze swoją sytuację finansową ocenia 67% seniorów zamieszkujących gminy wchodzące w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. Natomiast, jako złą lub bardzo złą swoją sytuację finansową ocenia 24% badanych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

Tak wysoka ocena sytuacji finansowej dziwi z uwagi na stosunkowo niską wysokość świadczeń emerytalnych oraz fakt, iż seniorzy często korzystają z prywatnej służby zdrowia, często zażywają także dużą ilość lekarstw, co pochłania znaczną część ich budżetu. Należy jednak wskazać, iż wielu seniorów posiada niskie wymagania i nie wydatkuje pieniędzy na swoje przyjemności – nie uczestniczy w kulturze, nie korzysta z usług lokalnej gastronomii, a ubrania i sprzęty kupuje jedynie w przypadku, gdy te, które posiadają, zniszczą się. W takim wypadku seniorzy gromadzą zaoszczędzone pieniądze z i tak niskich świadczeń emerytalnych, stąd uważają oni, że ich sytuacja finansowa jest dobra.

Pewnym obrazem sytuacji finansowej osób 60+ z obszaru KOF jest także liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Na przestrzeni lat widoczne są zmiany w tym zakresie. Wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej widoczny jest w przypadku Miasta Kielce oraz Gmin: Chęciny, Chmielnik, Górno oraz Sitkówka-Nowiny. W pozostałych gminach widoczny jest spadek liczby osób korzystających ze wsparcia OPS.

Sytuacja w podziale na poszczególne gminy KOF przedstawia się następująco:

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Tabela 19 Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających ze świadczeń pomocy społecznej (ogółem świadczenia pieniężne i niepieniężne) na terenie poszczególnych gmin KOF na przestrzeni lat 2015-2017²⁰

Gmina	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017
Miasto Kielce	2476	2703	2897
Miasto i Gmina Chęciny	87	106	109
Miasto i Gmina Chmielnik	57	76	206
Miasto i Gmina Daleszyce	105	104	104
Gmina Górno	32	33	38
Gmina Masłów	65	37	9
Gmina Miedziana Góra	35	30	23
Miasto i Gmina Morawica	74	59	43
Gmina Piekoszków	41	22	15
Gmina Sitkówka-Nowiny	50	26	64
Gmina Strawczyn	b.d.	b.d.	b.d.
Gmina Zagnańsk	20	22	23

Źródło: Wybrane Dane Dotyczące Gmin Wchodzących W Skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, publikacja ROPS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego

Najczęściej wskazywanymi przez uczestników wywiadów grupowych, aspektami problemowymi związanymi z sytuacją finansową była niewystarczająca wysokość emerytur, które są ich zdaniem niedostosowane do realiów rynkowych (cen, podatków itp.). Na problemy te wskazywali głównie mieszkańcy gmin, w których liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej jest najwyższa.

„Dzisiaj najniższy zarobek jest wyższy niż nie jedna emerytura ludzi, którzy pracują po 40 lat pracy i biorą emerytury 1500zł, a nowy pracownik, który młody jest on na dzień dobry chyba ma 1900. To nie jest fair. My nie powinniśmy płacić podatku. To bym chciała podkreślić.”

Źródło: FGI Gmina Chęciny.

Ponadto seniorzy zwracali uwagę na wysokie ceny leków, które znacząco wpływają na obciążenie domowego budżetu osób starszych.

²⁰ Publikacja Wybrane Dane Dotyczące Gmin Wchodzących W Skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego nie zawierała informacji dotyczących Gminy Strawczyn.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

„są schorzenia, które są schorzeniami naszego wieku, naszego czasu a nie peselu i te schorzenia powinny mieć albo zryczałtowany nie koszyk, który mamy. wielu z nas wydaje połowę renty na leki”

Źródło: FGI Gmina Chmielnik.

„na podstawowe funkcje życiowe starcza. Bo są to niewygórowane rzeczy spożywcze. Państwo szukają okazji w produktach spożywczych. Później są lekarstwa i specjaliści. Jak zostanie 300zł to nie jadą państwo na wycieczkę tylko na następny miesiąc się odkłada.”

Źródło: FGI Gmina Piekoszów.

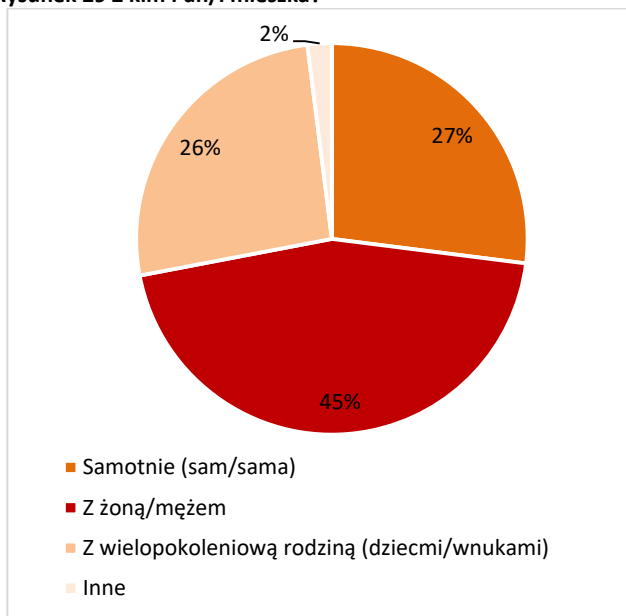
Mimo funkcjonowania Ogólnopolskiej Karty Seniora, Świętokrzyskiej Karty Seniora oraz programów gminnych uprawniających seniorów do zniżek²¹, wiele sklepów, lokali i instytucji wciąż nie oferuje zniżek i ulg dla seniorów.

---

²¹ Programy uprawniające seniorów do zniżek na wybrane produkty i usługi funkcjonują na terenie Gmin Chęciny, Górno, Masłów, Sitkówka-Nowiny, Strawczyn oraz w Kielcach.

5.2.4. Sytuacja mieszkaniowa seniorów

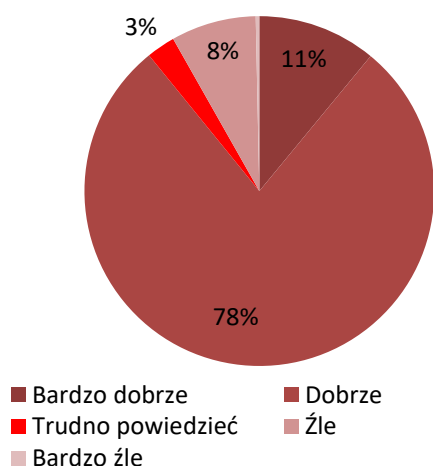
Rysunek 29 Z kim Pan/i mieszka?

Zdecydowana większość respondentów mieszka wspólnie z innymi członkami rodziny, z czego 45% z żoną/ mężem, a 26% z wielopokoleniową rodziną. Warto zwrócić uwagę, że ponad jedna czwarta badanych (27%) zamieszkuje samotnie. Z mężem lub żoną mieszkają najczęściej osoby w wieku 60-74 lata, zaś z wielopokoleniową rodziną osoby po 75 roku życia, co często związane jest ze śmiercią współmałżonka.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

Rysunek 30 Jak Pan/Pani ocenia swoją sytuację mieszkaniową

Sytuację mieszkaniową pozytywnie ocenia 89% respondentów. Odmiennego zdania jest zaledwie 8% seniorów uczestniczących w badaniu ilościowym. Najgorzej (choć wciąż dobrze) sytuacja mieszkaniowa oceniana jest przez seniorów z Kielc, Masłowa, Piekoszowa i Zagnańska.

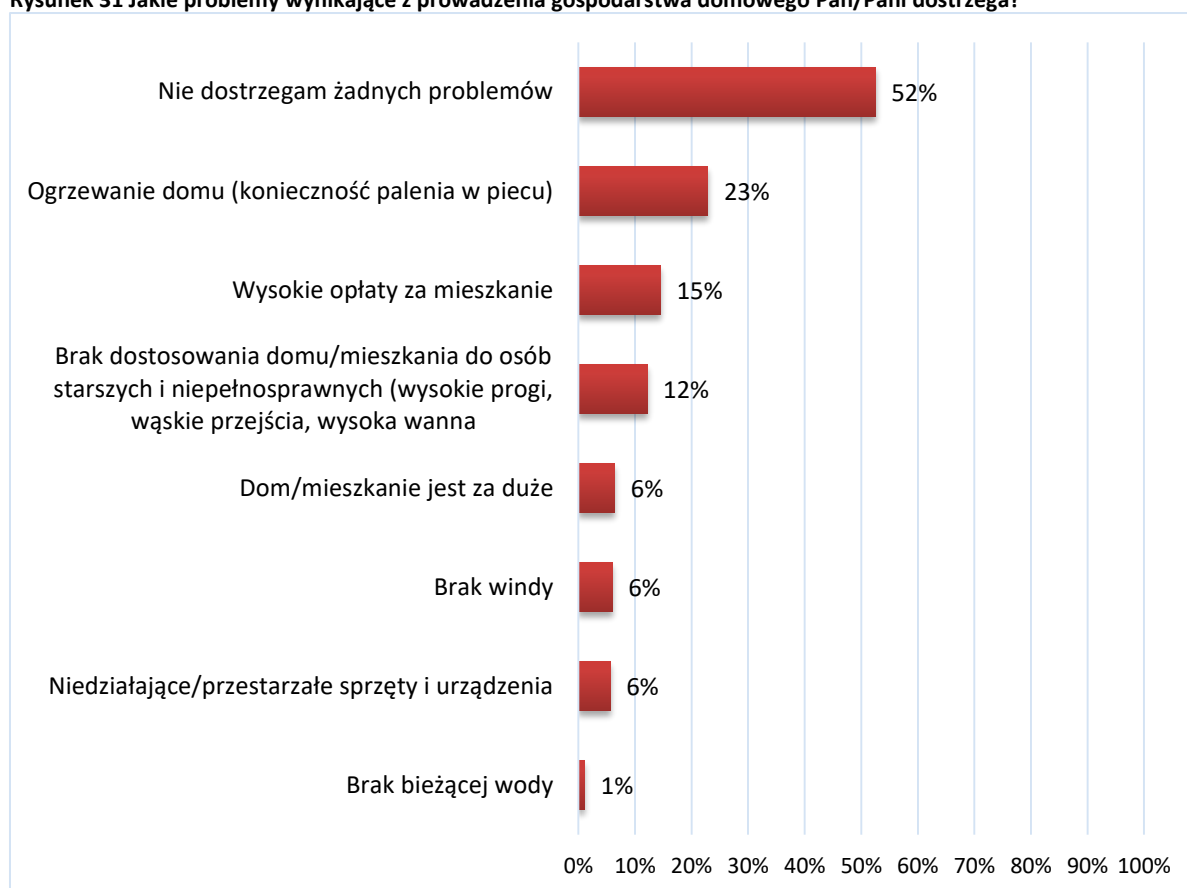
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

Wśród osób deklarujących problemy wynikające z prowadzenia gospodarstwa domowego największy odsetek odpowiedzi dotyczył kwestii związanych z ogrzewaniem domu (w tym

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

konieczności palenia w piecu) (23%), wysokimi opłatami mieszkaniowymi (15%) oraz brakiem dostosowania domu/ mieszkania do osób starszych (12%).

Rysunek 31 Jakie problemy wynikające z prowadzenia gospodarstwa domowego Pan/Pani dostrzega?

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931 (respondent mógł zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź).

Problemy wynikające z prowadzenia gospodarstwa domowego zostały także przeanalizowane ze względu na poszczególne gminy KOF. Z uwagi na dużą liczbę gmin oraz duży wybór kafeterii analiza została podzielona na dwa wykresy.

Seniorzy zamieszkujący Miasto Kielce skarżyli się głównie na wysokie opłaty za mieszkanie (co może wynikać z faktu, iż zamieszkują miasto wojewódzkie, gdzie czynsz jest wyższy niż w pozostałych miejscowościach – 27%), brak dostosowania domu lub mieszkania do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych (25%) oraz brak windy (21%). Głównym problemem

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

wynikającym z prowadzenia gospodarstwa domowego osób starszych zamieszkujących Gminę Chęciny są wysokie opłaty (28%).

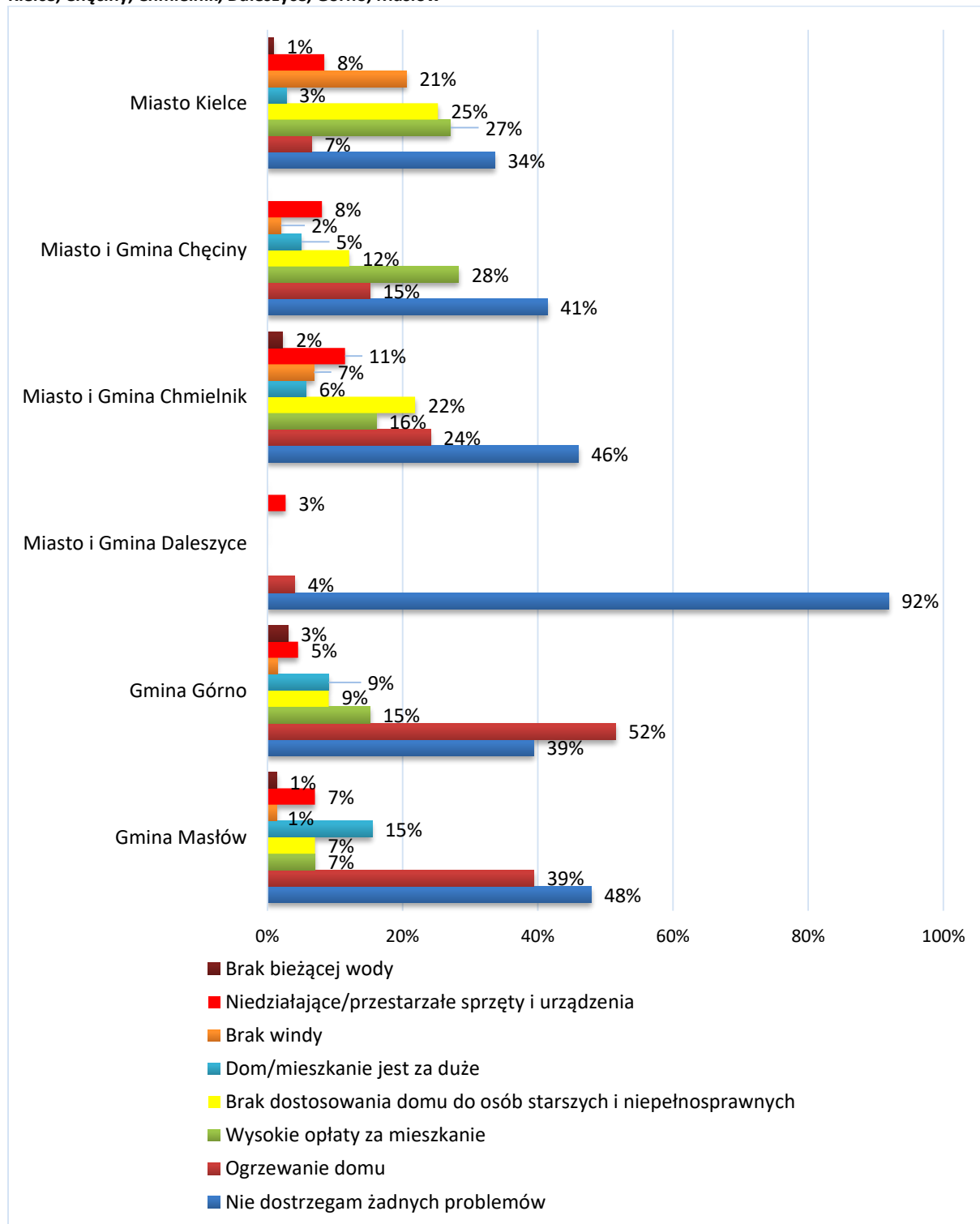
Mieszkańcy Gminy Chmielnik największe trudności dostrzegają w ogrzewaniu domu i konieczności palenia w piecu (24%) oraz braku dostosowania domów i mieszkań do potrzeb osób starszych (wąskie przejścia, brak dostosowania łazienki – 22%). Ogrzewanie domu to także największy problem seniorów zamieszkujących Gminy Górno oraz Masłów – na występowanie takich trudności wskazało 52% mieszkańców Górna i 39% mieszkańców Masłowa.

Warto wskazać, że duża część badanych seniorów stwierdziła, że nie dostrzega żadnych problemów wynikających z prowadzenia gospodarstwa domowego – takie zdanie wyrazili głównie mieszkańcy Gminy Daleszyce (92%).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 32 Jakie problemy wynikające z prowadzenia gospodarstwa domowego Pan/Pani dostrzega? – podział na gminy: Kielce, Chęciny, Chmielnik, Daleszyce, Górnó, Masłów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931 (respondent mógł zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

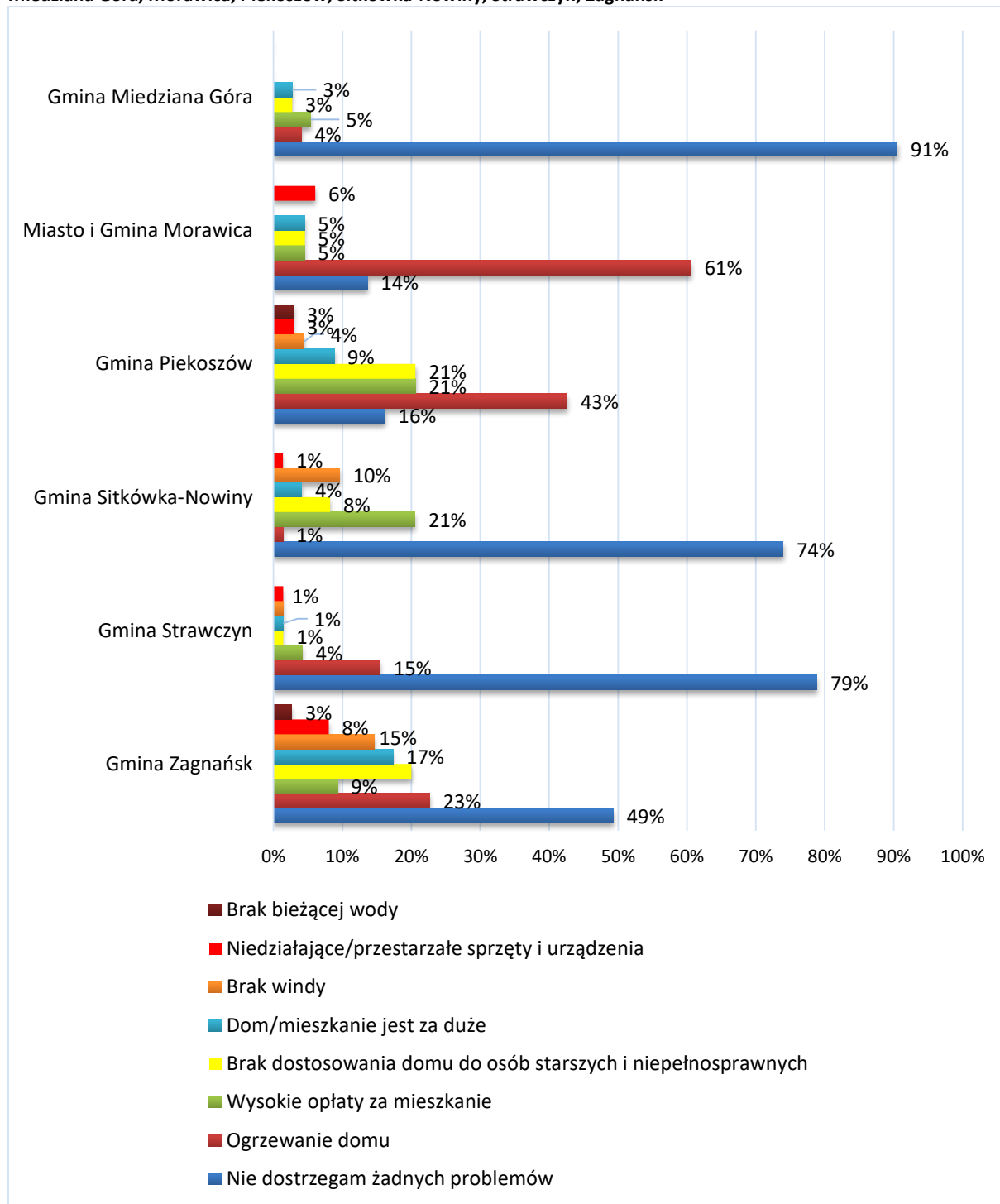
Podobnie jak podczas analizy wyżej wskazanych gmin, tak i tu zauważyć można, iż znaczna część seniorów stwierdziła że nie ma żadnych problemów wynikających z prowadzenia gospodarstwa domowego (widocznie jest to szczególnie wśród mieszkańców Gmin Miedziana Góra (91%), Strawczyn (79%) oraz Sitkówka-Nowiny (74%)).

Trudności z ogrzewaniem domu z uwagi na konieczność palenia w piecu dostrzegają głównie seniorzy zamieszkujący Gminy Morawica oraz Piekoszów (odpowiednio 61% oraz 43%). Seniorzy z terenu Piekoszowa dodatkowo borykają się z wysokimi opłatami za mieszkanie (21%) oraz brakiem dostosowania domu lub mieszkania do potrzeb osób starszych. Osoby zamieszkujące Sitkówkę-Nowiny wskazywały na wysokie opłaty za mieszkanie (21%), zaś mieszkańcy Zagnańska na trudności z ogrzewaniem domu (23%) oraz brak dostosowania domu lub mieszkania do ich potrzeb (20%).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 33 Jakie problemy wynikające z prowadzenia gospodarstwa domowego Pan/Pani dostrzega? – podział na gminy: Miedziana Góra, Morawica, Piekoszów, Sitkówka-Nowiny, Strawczyn, Zagnańsk

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931 (respondent mógł zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Na terenie KOF osoby starsze mają możliwość zamieszkania w mieszkaniach chronionych i lokalach aktywizujących. Do pobytu w mieszkaniu chronionym wspieranym dla osób starszych i niepełnosprawnych oraz lokalu aktywizującym uprawnione są osoby, które:

- Prowadzą jednoosobowe lub wraz z małżonkiem dwuosobowe gospodarstwo domowe,
- Posiadają własne źródło utrzymania,
- Mają złożony wniosek o przyznanie lokalu z zasobów miasta – mieszkanie chronione,
- Wskazane są przez powołaną do tego celu komisję kwalifikacyjną – lokale aktywizujące,
- Ukończyły 60 rok życia,
- W szczególnie uzasadnionych sytuacjach mogą być umieszczone osoby przed 60 rokiem życia, posiadające orzeczenie o niepełnosprawności i trudne warunki mieszkaniowe.

Do podstawowych zadań mieszkań chronionych wspieranych dla osób starszych i niepełnosprawnych należy: zapewnienie osobom starszym warunków mieszkaniowych dostosowanych do ich potrzeb i możliwości, zapewnienie całodobowego wsparcia ze strony opiekunów oraz zwiększenie samodzielności mieszkańców dzięki zastosowaniu innowacyjnych rozwiązań i udogodnień technicznych.

Sprawozdanie za rok 2018 Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Kielcach wskazuje, że na terenie samych Kielc funkcjonuje 90 lokali przeznaczonych dla osób starszych, z których korzysta 101 osób powyżej 60 roku życia. Mieszkania chronione zlokalizowane są także w Domu dla Niepełnosprawnych w Piekoszowie.

Dokument *Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego* wykazał, że istnieje potrzeba tworzenia kolejnych mieszkań chronionych na terenie Gmin: Daleszyce, Masłów, Miedziana Góra oraz Sitkówka-Nowiny. Analizując jednak liczbę osób 60+ korzystających ze świadczeń pomocy społecznej oraz ocenę problemów mieszkaniowych, której dokonali sami seniorzy należy wskazać, że zarówno dużą liczbę osób

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

korzystających z pomocy społecznej, jak i nagromadzenie osób niekorzystnie oceniających swoją sytuację mieszkaniową dostrzega się na terenie Gmin Chęciny, Chmielnik oraz miasta Kielce. W Gminie Mastów, mimo iż ze świadczeń pomocy społecznej korzysta niewielka liczba osób, zgłaszana jest zła sytuacja mieszkaniowa, szczególnie w zakresie konieczności ogrzewania domu.

5.2.5. Aktywność zawodowa seniorów

Osoby wieku powyżej 50 r.ż. w województwie świętokrzyskim najczęściej cechują się biernością zawodową (32,1% populacji ogółem). Aktywni zawodowo mieszkańcy województwa świętokrzyskiego przeważają raczej wśród mieszkańców obszarów wiejskich (33,3%), niż miejskich (30,7%).

Tabela 20 Aktywność zawodowa seniorów (50 lat i więcej) w 2018 r.

Nazwa	aktywni zawodowo ogółem	aktywni zawodowo pracujący	aktywni zawodowo bezrobotni	bierni zawodowo
ŚWIĘTOKRZYSKIE	157	152	0	317

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

Tabela 21 Aktywność zawodowa seniorów (50 lat i więcej) w 2018 r. (%)

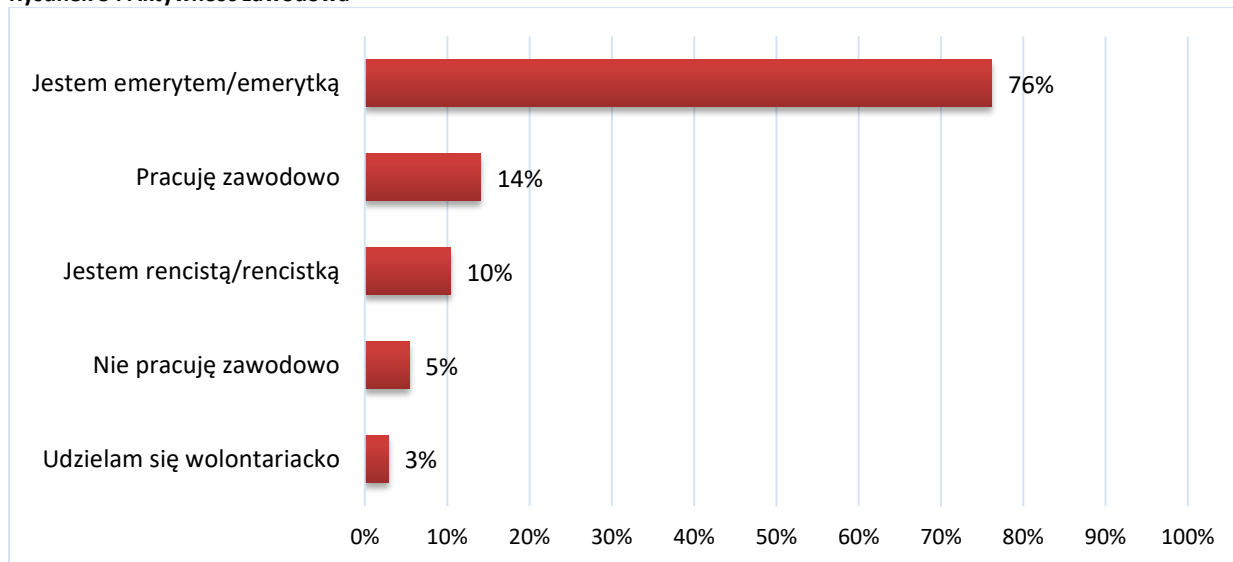
	ogółem [%]	miasta [%]	wieś [%]
ŚWIĘTOKRZYSKIE	32,1	30,7	33,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL (GUS).

Wśród uczestników badania ankietowego największy odsetek stanowili emeryci (76%). 14% seniorów pracuje zawodowo, co dziesiąty jest rencistą/ rencistką, a 5% nie pracuje zawodowo.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 34 Aktywność zawodowa

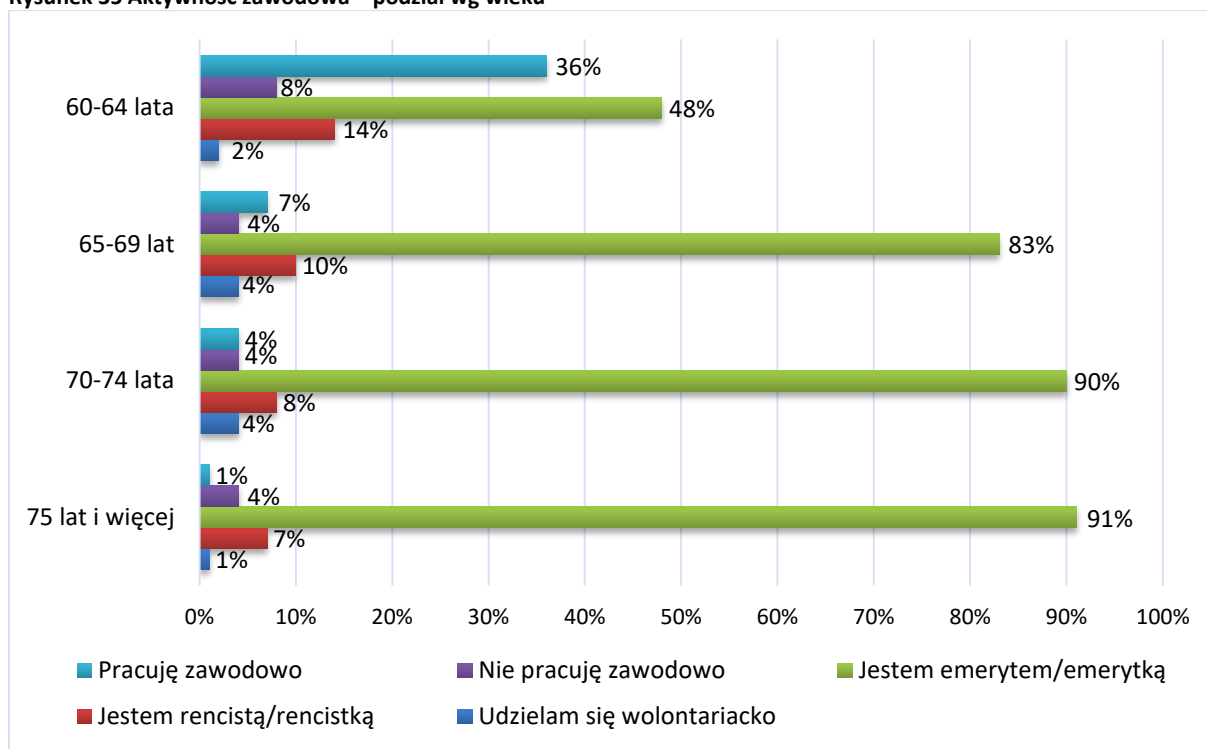
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931 (respondent mógł zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź).

Znaczny odsetek badanych osób w wieku 60-64 lata wciąż pracuje zawodowo, co wynika głównie z faktu, iż mężczyźni mogą przejść na emeryturę dopiero w wieku 65 lat. Należy jednak zaznaczyć, że na pracę po 60 roku życia decyduje się także część kobiet – zawodowo pracuje 40 przebadanych senierek.

Odsetek emerytów wzrasta wraz z wiekiem respondentów – wśród grupy osób w wieku 75 lat i więcej emeryci stanowią 91%. Wolontariacko udzielają się głównie osoby młodsze, w wieku 60-64 lata, w późniejszych grupach odsetek ten jest wyrównany i wynosi 4%.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 35 Aktywność zawodowa – podział wg wieku

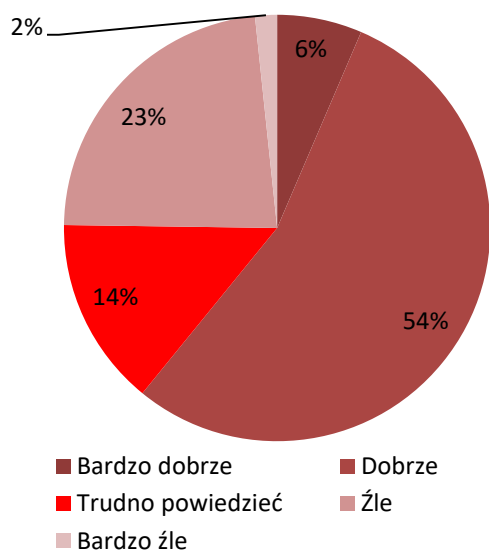

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931 (respondent mógł zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź).

Podczas warsztatów część seniorów wskazywała, że z uwagi na dobry stan zdrowia i dużą ilość czasu wolnego chętnie podjęłaby pracę. Praca (niekoniecznie w pełnym wymiarze godzin) stanowiłaby także dodatkowe źródło dochodu. Jednak pomimo braku wystarczającej liczby pracowników, przedsiębiorcy wciąż niechętnie zatrudniają osoby starsze, obawiając się częstych zwolnień lekarskich oraz braku kwalifikacji.

5.2.6. Aktywność społeczna, kulturalna i edukacyjna seniorów

Rysunek 36 Jak ocenia Pan/ Pani dostęp do instytucji publicznych (urzędy, ZUS) w swojej miejscowości?

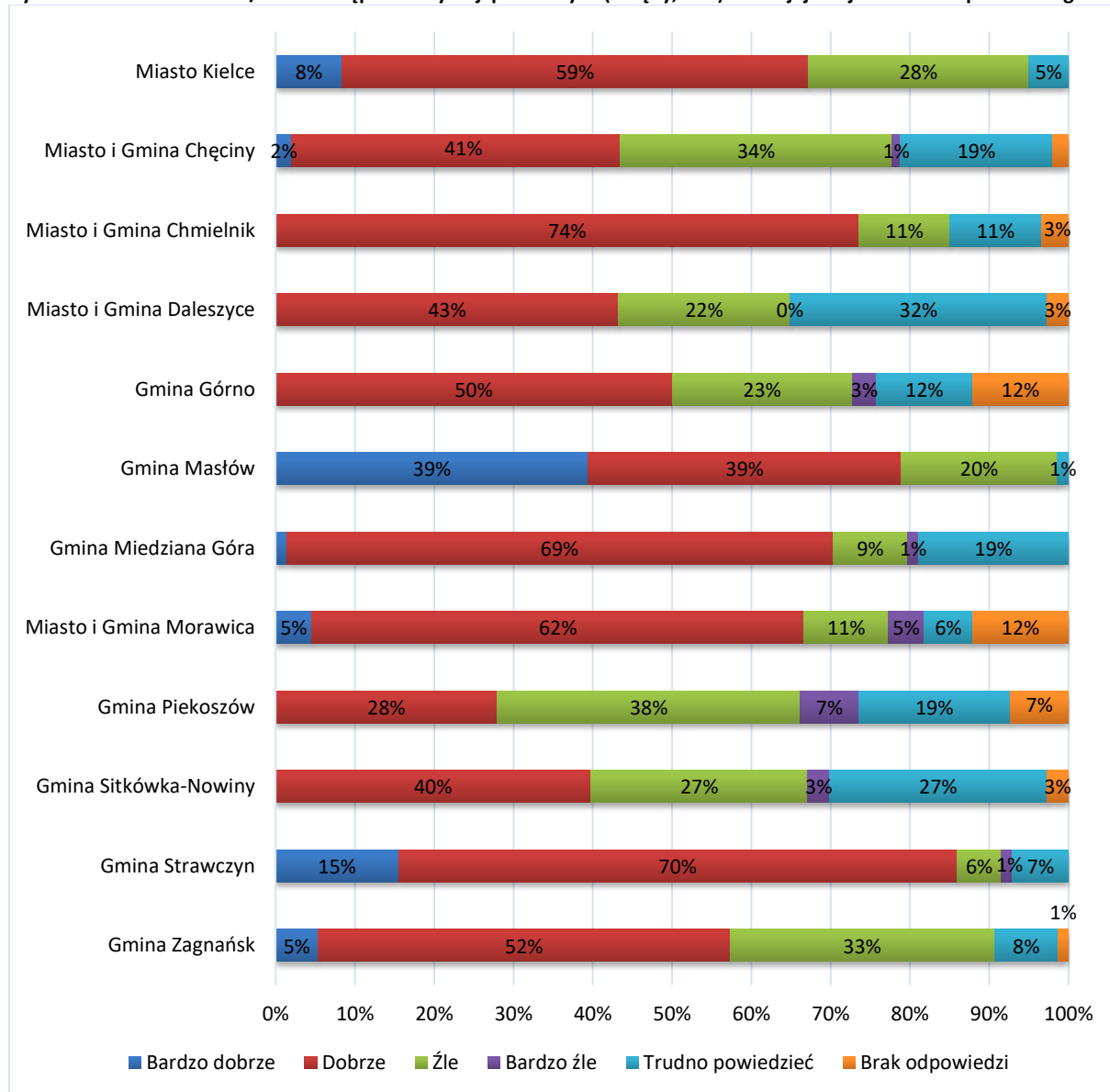
Pewnym uszczegółowieniem oceny usług społecznych jest ocena dostępu do instytucji publicznych, jakimi są m.in. urzędy gminy, urzędy stanu cywilnego czy ZUS. Większość seniorów – mieszkańców Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego (60%) pozytywnie ocenia dostęp do instytucji publicznych na terenie gmin wchodzących w skład KOF. Z kolei co czwarty badany nie jest zadowolony z dostępności instytucji publicznych w miejscu zamieszkania.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

Dostęp do instytucji publicznych został najlepiej oceniony przez seniorów zamieszkujących Gminę Strawczyn (85%), Mastów (79%), Miedziana Góra (70%) oraz Morawica (67%). Najgorzej dostęp do instytucji publicznych oceniono w Gminach: Piekoszów (łącznie 44% ocen „źle” i „bardzo źle”), Chęciny (łącznie 35% ocen „źle” i „bardzo źle”) oraz Zagnańsk (33% ocen „źle”).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

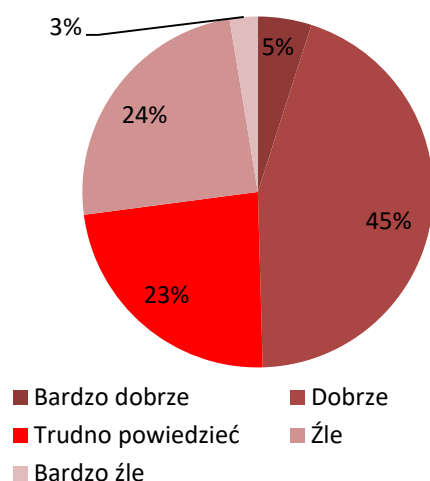
Rysunek 37 Jak ocenia Pan/ Pani dostęp do instytucji publicznych (urzędy, ZUS) w swojej miejscowości? – podział na gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 38 Jak Pan/ Pani ocenia dostęp do instytucji kultury (np. dom kultury, biblioteka, kino, teatr) w swojej miejscowości

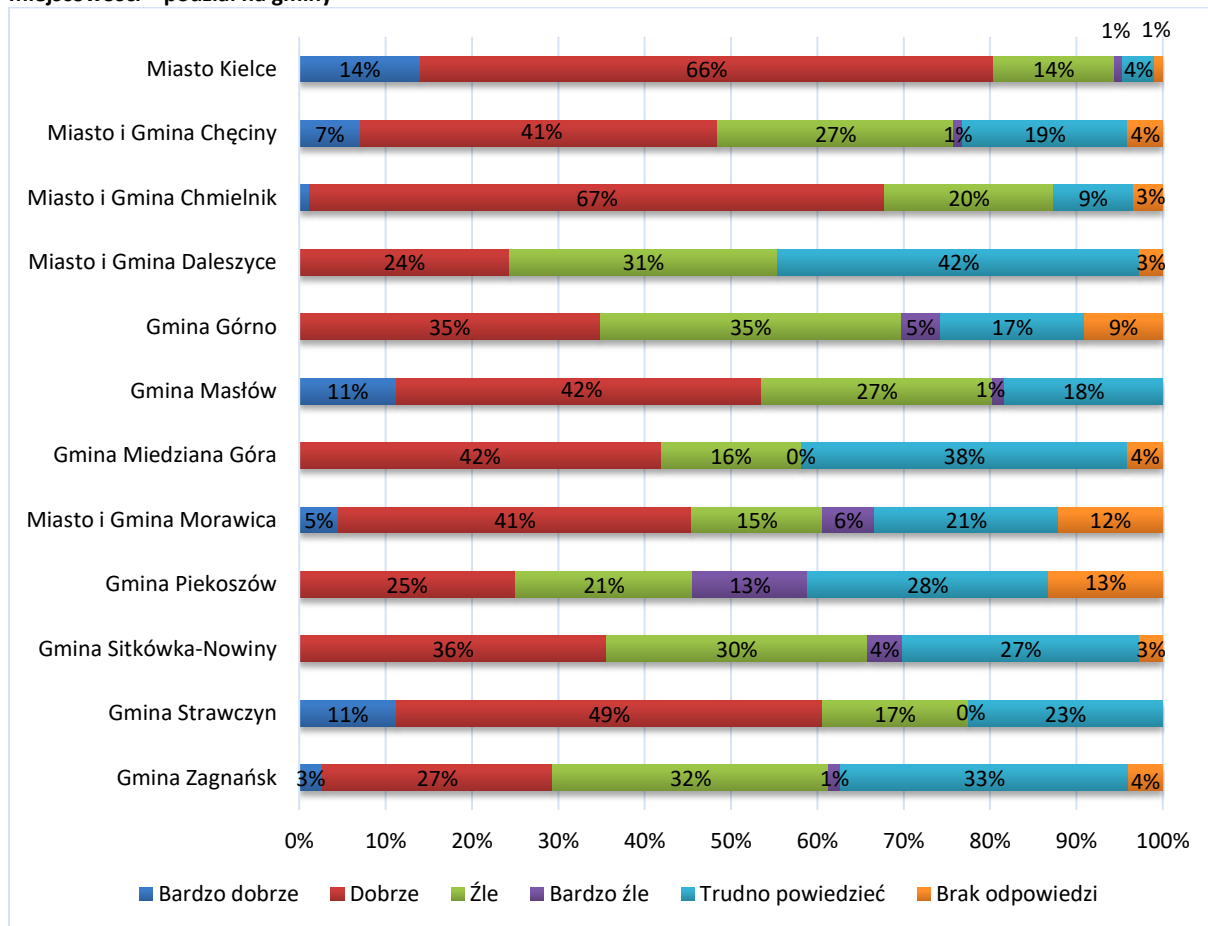
Z kolei dostęp do instytucji kultury na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego został pozytywnie oceniony przez połowę uczestników badania. Co czwarty badany zadeklarował niezadowolenie z dostępu do instytucji kultury.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

Dostęp do instytucji kultury, podobnie jak dostęp do instytucji społecznych został oceniony raczej pozytywnie. Najlepiej dostęp ten ocenili mieszkańcy Miasta Kielce, Gminy Chmielnik oraz Gminy Strawczyn. Opinie negatywną, wskazującą, że dostęp do instytucji kulturalnych na terenie danej gminy jest znacznie utrudniony, wskazywali najczęściej mieszkańcy Gmin: Górno (łącznie 40% ocen „źle” i „bardzo źle”), Sitkówka-Nowiny (łącznie 34% ocen „źle” i „bardzo źle”), Daleszyce (łącznie 66% ocen „źle” i „bardzo źle”) oraz Piekoszów (łącznie 34% ocen „źle” i „bardzo źle”).

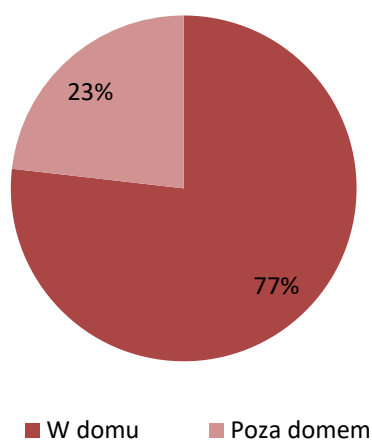
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 39 Jak Pan/ Pani ocenia dostęp do instytucji kultury (np. świetlica, dom kultury, biblioteka, kino, teatr) w swojej miejscowości – podział na gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

Rysunek 40 Gdzie najczęściej spędza Pan/Pani swój czas wolny?

Równocześnie warto zwrócić uwagę, że zdecydowana większość seniorów (77%) spędza swój wolny czas w domu. Może to być podyktowane niewystarczającą dostępnością obiektów kulturalnych i rekreacyjnych, brakiem środków finansowych na uczestnictwo w kulturze lub niechęcią do wychodzenia z domu.

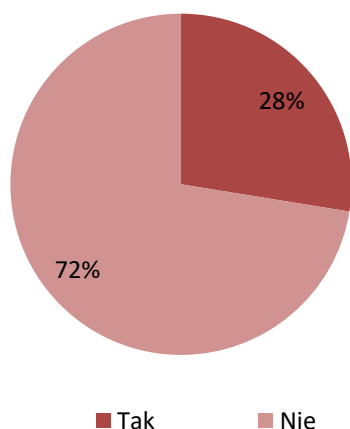
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Oznacza to jednak, że seniorzy z terenu KOF nie są aktywni, a czas wolny często spędzają samotnie.

Rysunek 41 Czy jest Pan/i członkiem jakiejś organizacji (np. stowarzyszenia, klubu, koła zainteresowań, grupy religijnej)?

Zdecydowana większość uczestników badania (72%) nie jest członkiem żadnej organizacji takiej jak stowarzyszenie, klub, koło zainteresowań, czy wspólnota religijna.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 219 rok, n= 931.

Należy jednak wskazać, iż seniorzy za organizacje uznali nie tylko stowarzyszenia, kluby, koła zainteresowań czy wspólnoty religijne, ale także kluby seniora czy Uniwersytety III Wieku. W związku z tym, seniorzy wymieniali głównie kluby seniora (100 osób), Uniwersytety III Wieku (35 osób) oraz organizacje kościelne (m.in. kółka różańcowe, Siostry Margaretki, wspólnota Ducha Świętego, legiony Maryi – 36 osób), a oprócz tego koła gospodyń wiejskich, ochotniczą straż pożarną, zespoły ludowe, Towarzystwo Miłośników Ziemi Chełmińskiej, stowarzyszenia osób niepełnosprawnych oraz kluby gromadzące wielbicieli kulinarnych.

Dodatkowo, respondentów zapytano o zajęcia, w których chcieliby uczestniczyć w wolnym czasie. Zdecydowana większość respondentów wskazała na przebywanie z rodziną (91%). Wśród zajęć niezwiązanych z domem badani najczęściej wymieniali: zajęcia ruchowe/rehabilitacyjne (68%), wycieczki turystyczne (57%) oraz zajęcia kulturalne (56%).

Duży odsetek osób spędzających wolny czas w domu, przy równoczesnym dużym udziale seniorów chcących spędzać czas aktywnie (wskazane poniżej zajęcia ruchowe, wycieczki czy zajęcia kulturalne) może oznaczać, że potrzebny jest animator, osoba, która zachęci osoby starsze do uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 42 W jakich zajęciach chciał(a)by Pan/Pani uczestniczyć w wolnym czasie?

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931 (respondent mógł zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź).

Także podczas warsztatów seniorzy często wskazywali, że chcieliby nauczyć się obsługi komputera oraz Internetu. Przyznają, że cenna byłaby w tym zakresie współpraca z młodszym pokoleniem, które sprawnie porusza się w społeczeństwie informacji i cyfryzacji. Kursy i szkolenia, których celem jest przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu oraz nauka seniorów w korzystaniu z komputera, jako źródła informacji, prowadzone były do tej pory w Kielcach, Małowie, Miedzianej Górze oraz Zagnańsku²².

Seniorzy chętnie współpracują z młodzieżą także w innych kwestiach – z jednej strony osoby młode mogą pomagać seniorom w codziennych obowiązkach (zakupy, sprzątanie, gotowanie, spędzanie czasu wolnego), z drugiej natomiast osoby starsze mogą pokazywać osobom

²² Raport: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

młodym dawne zajęcia (rolnictwo, haftowanie itd.), ale także dzielić się z nimi swoją wiedzą i przeżyciami (m.in. II wojna światowa, komunizm). Przedsięwzięcia służące integracji międzypokoleniowej realizowane są na terenie wszystkich gmin KOF, z wyjątkiem Masłowa, Piekoszowa oraz Strawczyzna²³.

Zdaniem seniorów korzystanie z aktywności społecznej i kulturalnej, bezpośrednio zależne jest od sytuacji finansowej osób starszych.

„gdyby ten procent z tego podatku wziąć to rocznie by było koło 600zł. Bilet na imprezę normalnie kosztuje powyżej 100zł i można by wtedy z tego skorzystać. Można wyjechać na wycieczkę czy tak jak inni na wczasy rehabilitacyjne, czy zwykłe zamiast czekać do sanatorium 3 lata, bo tak się czeka. Można by korzystać z takich usług wtedy częściej, a nie czekać aż ZUS wyznaczy co 3 lata jakąś tam formę rehabilitacji. Ale trzeba mieć do tego pieniądze. Jeśli się nie ma pieniędzy, to się siedzi w domu. Robi się na drutach. Bo nie ma pieniędzy.”

Źródło: FGI Gmina Chęciny.

Jednakże, w opinii uczestników wywiadów grupowych, na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego prężnie działają instytucje umożliwiające aktywność edukacyjną, społeczną i kulturalną seniorom.

„z nami jest sytuacja zupełnie inna. My jesteśmy stowarzyszeniem w naszym uniwersytecie III wieku. Czyli grupa seniorska jest też tutaj. Najgorsza sytuacja jest po wsiach.”

Źródło: FGI Gmina Chęciny.

„jesteśmy w centrum kultury w tej chwili. Tutaj dyrektor placówki prężnie działa i wychodzi naprzeciw różnym potrzebom. Za darmo udostępnia nam wiele rzeczy, nawet sale na klubowe imprezy. Oferta kulturalna jest bogata i dużo się dzieje.”

---

²³ Tamże.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Źródło: FGI Gmina Piekoszów.

Ponadto, respondenci podkreślili znaczenie samorządów terytorialnych, które stanowią fundament planowania działań związanych z aktywnością edukacyjną, społeczną i kulturalną seniorów. Do „narzędzi” samorządów zaliczyć można m.in. świetlice i pozyskiwanie funduszy unijnych na działania skierowane do seniorów.

„uwagam, że jeżeli chodzi o władze tutaj naszej gminy, to my mamy duży, szeroki dostęp do kultury. Natomiast my żeby sobie pozwolić na wyjazd do filharmonii, to jak nas jest ponad 100, to jedzie czasem 6 osób.”

Źródło: FGI Gmina Chęciny.

„w każdym sołectwie są świetlice i jest projekt, żebyście wy tych świetlicach mogli się spotykać. Bo po to jest ta świetlica. Bo ona nie jest tylko dla kół gospodyń, dzieci, młodzieży ale dla seniora też. w samych Daleszycach, tu, można pomyśleć nad jakimś miejscem na przykład tu.”

Źródło: FGI Gmina Daleszyce.

„gdyby było centrum kultury to pewnie by co było. u nas brakuje takiego centrum, bo pomieszczenia nie mamy na spotkanie się. wszystko zależy od finansów i poczekamy z tym.”

Źródło: FGI Gmina Mastów.

„ludzie byli zainteresowani komputerem, rękodzieło. My na emeryturze bardzo chętnie chcemy się uczyć. I żeby też statutowo obniżyć wiek od 55 zrobić. Bo wiele kobiet już nie pracuje przed 60. A jednak ma tą energię, potrzebę kontaktu z ludźmi i programy 60+ są za ciasne.”

Źródło: FGI Gmina Chmielnik.

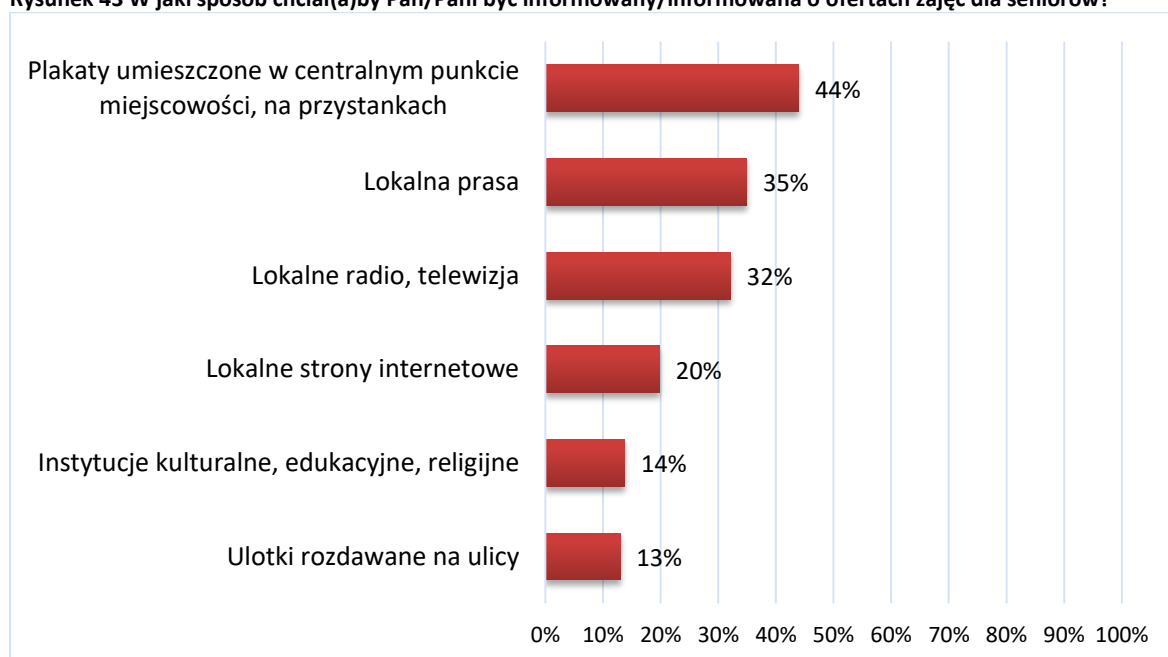
Jak wspomniano wcześniej, jedynie 3% badanych seniorów udziela się wolontariacko. Uczestnictwo osób starszych w działaniach wolontariackich jest ważne, ponieważ wolontariat pozwala seniorom wykorzystywać swój potencjał osobowy, pokonywać swoje

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

ograniczenia wynikające z wieku, stanu zdrowia czy sytuacji osobistej. To również istotna siła budowania kapitału społecznego i tworzenia społeczeństwa obywatelskiego. W aktywizację osób starszych powinien zostać zaangażowany animator, który zachęci seniorów do włączenia się w życie społeczne i kulturalne. Wskazywaną przez osoby 60+ dobrą praktyką jest także nieformalna wzajemna pomoc seniorów. Seniorzy aktywni udają się do domów seniorów nieaktywnych, spędzających czas w domu, spędzają z nimi czas, ale także zachęcają do uczestnictwa w kulturze, współuczestniczą z nimi w wielu wydarzeniach.

Uczestnicy badania ilościowego o ofertach zajęć dla seniorów chcieliby być informowani głównie za pośrednictwem plakatów umieszczonych w centralnym punkcie miejscowości i na przystankach (44%). Relatywnie wysoki wskaźnik odpowiedzi uzyskała również lokalna prasa (35%) oraz lokalne radio i telewizja (32%).

Rysunek 43 W jaki sposób chciał(a)by Pan/Pani być informowany/informowana o ofertach zajęć dla seniorów?

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931 (respondent mógł zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź).

5.2.7. Środki transportu

Zdecydowanie najlepiej skomunikowaną gminą są Kielce – mieszkańcy mają możliwość skorzystania zarówno z komunikacji miejskiej, jak i autobusów gminnych i krajowych, które dowiozą ich do miejscowości sąsiadujących oraz większych miast Polski. Największymi przewoźnikami są ZTM Kielce, PKS Kielce oraz Świętokrzyskie Zrzeszenie Transportu i Usług. Z Kielc autobusami miejskimi i gminnymi można dojechać do Chmielnika, Górna, Daleszyc, Morawicy, Chęciny, Strawczyzna, Piekoszowa, Sitkówki, Zagnańska, Miedzianej Góry oraz Małowa. Należy jednak wskazać, że poruszanie się komunikacją publiczną z miejsc innych niż Kielce jest utrudnione. Część gmin (m.in. Chęciny) nie posiada komunikacji między poszczególnymi wsiami należącymi do gminy, mieszkańcy muszą więc poruszać się prywatnymi środkami transportu²⁴. Utrudnia to dostęp do instytucji publicznych czy instytucji kultury, seniorzy rezygnują z uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym, ponieważ dojazd do tych miejsc zajmuje zbyt dużo czasu, energii i pieniędzy.

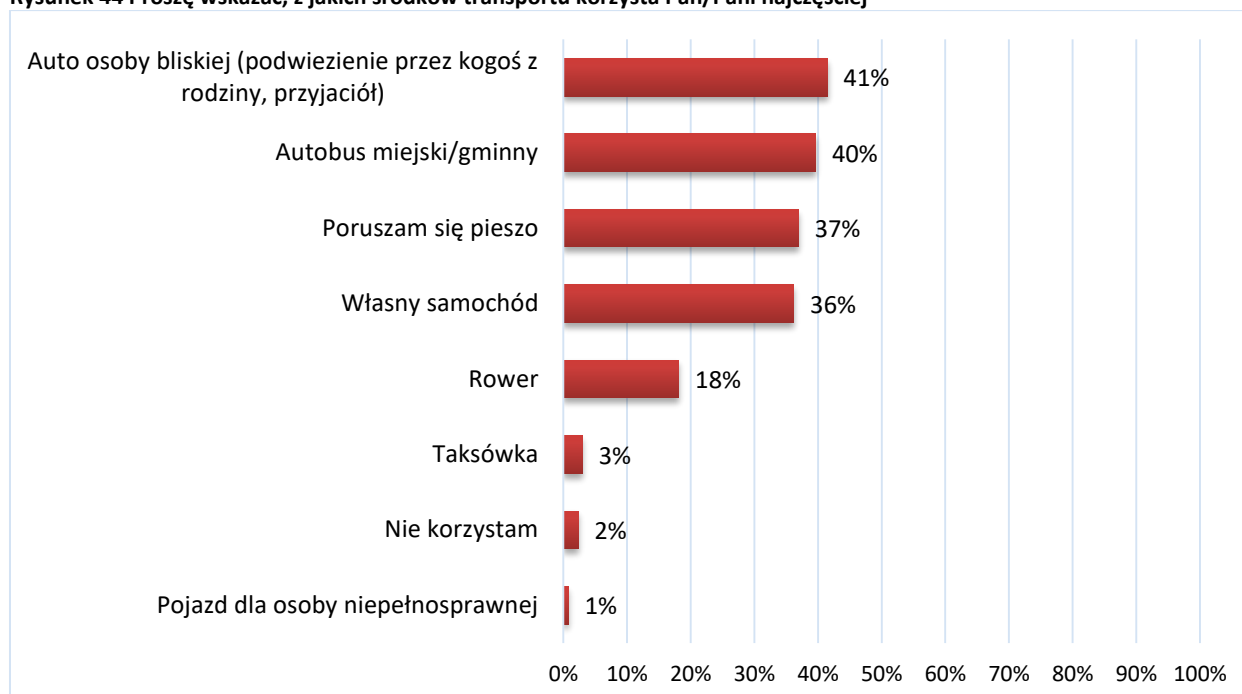
Seniorzy na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego najczęściej przemieszczają się samochodem należącym do bliskiej osoby (41%) oraz autobusem miejskim (40%). 37% respondentów przemieszcza się pieszo, a 36% posiada własny samochód. 18% seniorów przemieszcza się rowerem, a 3% taksówką. Z kolei 2% nie zadeklarowało żadnej formy przemieszczania się, a 1% - pojazd dla osoby niepełnosprawnej.

---

²⁴ Informacje znajdujące się na stronach internetowych przewoźników ZTM Kielce <https://ztm.kielce.pl/rozkad-jazdy>, PKS Kielce <https://www.busy-kielce.eu/rozklady-jazdy/> oraz Świętokrzyskiego Zrzeszenia Transportu i Usług w Kielcach <http://www.busy-kielce.pl/> [dostęp: 10.10.2019]

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 44 Proszę wskazać, z jakich środków transportu korzysta Pan/Pani najczęściej

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931 (respondent mógł zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź).

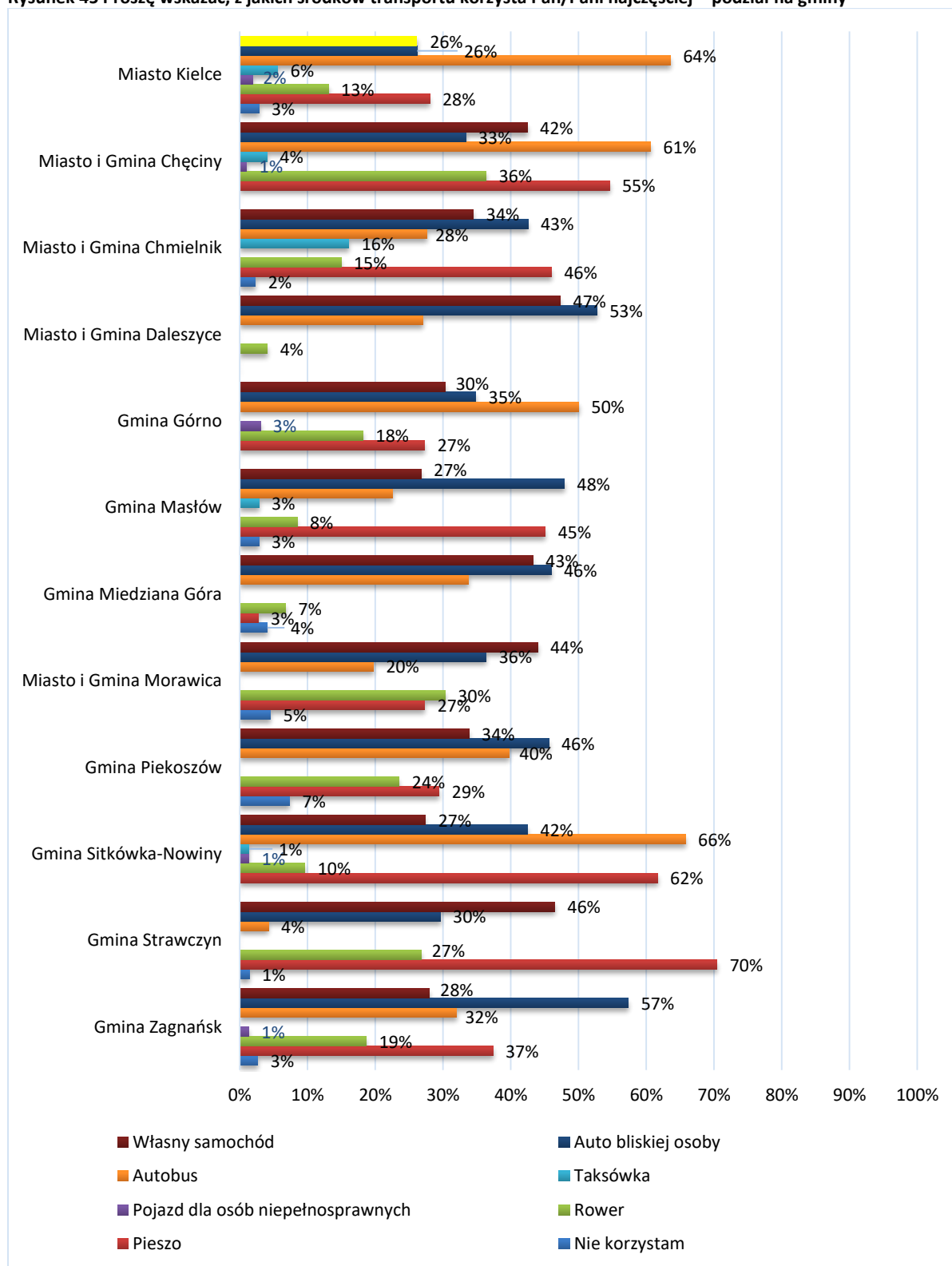
Transportem publicznym (autobusem miejskim bądź gminnym) poruszają się najczęściej starsi mieszkańcy Kielc (64%), Gminy Sitkówka-Nowiny (66%) oraz Miasta i Gminy Chęciny (61%), zaś zdecydowanie najrzadziej seniorzy zamieszkujący Gminę Strawczyn (4%). Osoby 60+ często poruszają się samochodem – swoim lub osoby bliskiej. Swoim autem poruszają się najczęściej mieszkańcy Gmin Daleszyce (47%), Strawczyn (46%) oraz Morawica (44%), zaś autem osoby bliskiej seniorzy zamieszkujący Gminy Zagnańsk (57%), Daleszyce (53%) oraz Mastów (48%).

Rowerem poruszają się najczęściej seniorzy mieszkający na terenie Gmin: Chęciny (36%), Morawica (30%) oraz Strawczyn (27%), zaś pieszo respondenci z Gmin: Strawczyn (70%), Sitkówka-Nowiny (62%) oraz Chęciny (55%).

Z powodu wysokich kosztów przejazdu, z taksówki korzysta niewielki odsetek seniorów, najczęściej osoby starsze zamieszkujące Gminę Chmielnik (16%). Warto wskazać, iż mimo programu „Taksówka dla seniora”, jedynie 6% mieszkańców Kielc korzysta z tej formy transportu.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 45 Proszę wskazać, z jakich środków transportu korzysta Pan/Pani najczęściej – podział na gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931 (respondent mógł zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź).

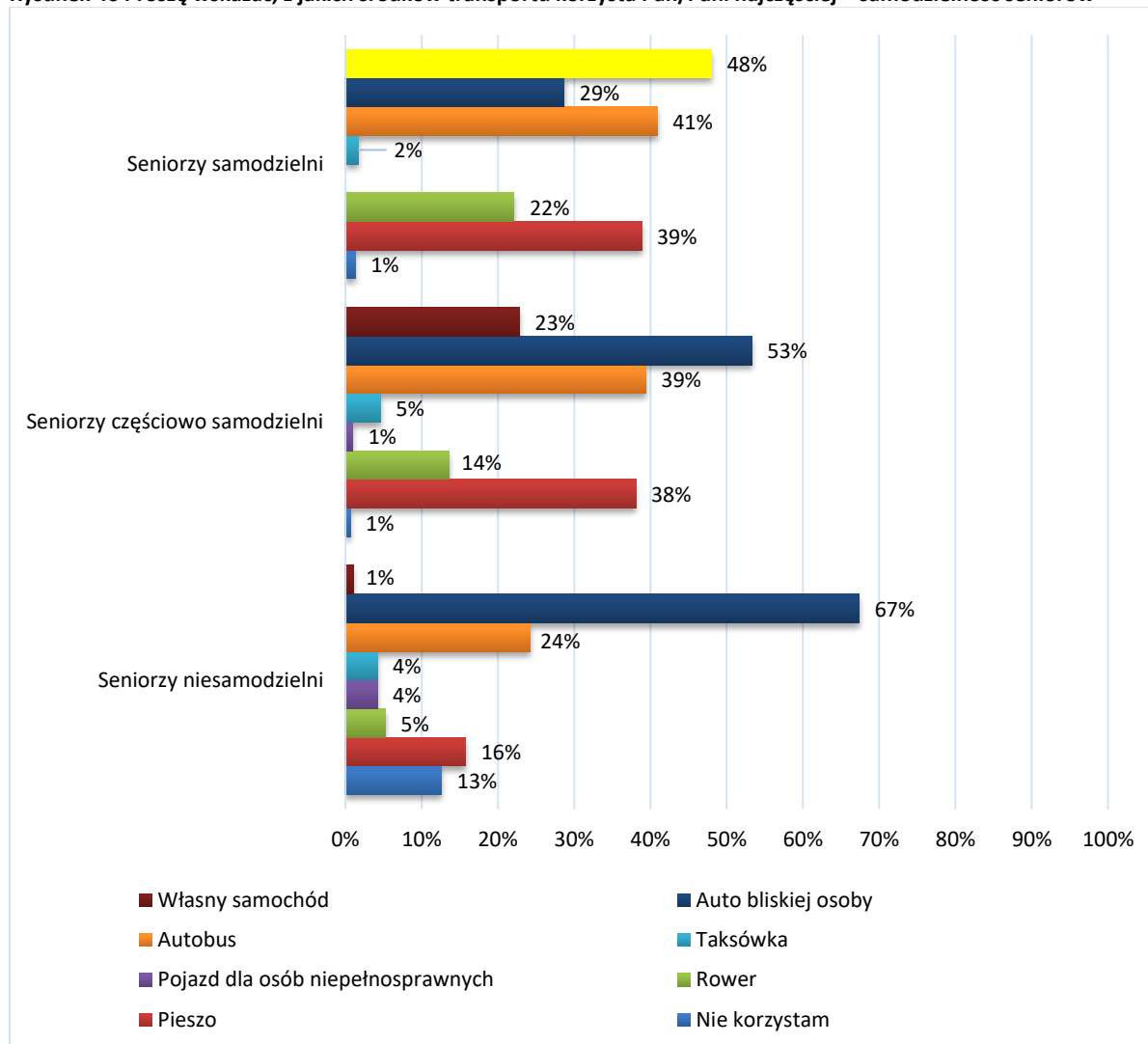

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Warto przeanalizować także, z jakich środków transportu korzystają seniorzy w zależności od stopnia ich samodzielności. Seniorzy samodzielni korzystają najczęściej z własnego samochodu (48%) i autobusów miejskich i gminnych (41%). Duży odsetek porusza się także pieszo (39%). Seniorzy częściowo samodzielni, wymagający pomocy przy realizowaniu czynności wymagających wysiłku, korzystają najczęściej z samochodu osoby bliskiej (osoba bliska zawozi ich do miejsca docelowego – 53%) i autobusów miejskich i gminnych (39%), a w przypadku malej odległości, poruszają się także pieszo (38%). Osoby niesamodzielne, wymagające pomocy przy podstawowych czynnościach wskazały, iż zdecydowanie najczęściej korzystają ze wsparcia osób bliskich, które zawożą ich w konkretne miejsce (67%). Co czwarta osoba w przypadku, gdy nie jest możliwe skorzystanie ze wsparcia rodziny, przemieszcza się za pomocą autobusu miejskiego lub gminnego (24%). Osoby niesamodzielne najczęściej spośród wszystkich badanych poruszają się za pomocą pojazdu dla osób niepełnosprawnych, jest to jednak odsetek bardzo niski (4%).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 46 Proszę wskazać, z jakich środków transportu korzysta Pan/Pani najczęściej – samodzielność seniorów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931 (respondent mógł zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź).

Także seniorzy i osoby pracujące z seniorami uczestniczący w zogniskowanych wywiadach grupowych wskazali, iż jednym z bardziej znaczących aspektów problemowych związanych z codziennym funkcjonowaniem osób starszych na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego jest brak lub nieodpowiednia częstotliwość odpowiednich połączeń autobusowych – m.in. poszczególnych gmin z Kielcami.

„Nie mamy w gminie autobusów żeby jeździć. w niedzielę to w ogóle nie ma czym dojechać”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Źródło: FGI Gmina Chęciny.

„Nie ma czym wrócić jak się pojedzie [do Kielc – przyp. red]”

Źródło: FGI Gmina Zagnańsk.

„A autobusem jechać, to trzeba dopasować. Jak się spóźnię 5 minut, to stoję jak palant na przystanku 2 godziny bo nie ma czym wrócić. Taka jest prawda”
„na upartego mamy dojazd do Kielc dobry. Kilka firm przewozowych do Kielc jedzie przez Piekoszów. I jest ogólnie dobrze. ale autobusów miejskich gdzie państwo mają zniżkę albo za darmo. Komunikację mamy bardzo dobrą bo jesteśmy zapleczem Kielc.”

Źródło: FGI Gmina Piekoszów.

Należy jednak wskazać, że także seniorzy zamieszkujący Kielce dość rzadko poruszają się po mieście, co wynika nie tyle ze złego skomunikowania środków transportu publicznego, a problemów z poruszaniem się. Rozwiązaniem tego problemu jest wprowadzony w Kielcach program „Taksówka dla seniora”. Osoby samotne z dochodem nieprzekraczającym 300% kryterium dochodowego, które ukończyły 70 lat i mają trudności z samodzielnym poruszaniem się komunikacją miejską dwa razy w miesiącu mogą korzystać z bezpłatnych przejazdów. Seniorzy wykorzystują je do przejazdów do lekarza, urzędu czy rodziny. Jest to przykład wzmocnienia samodzielności i aktywizacji osób starszych i może stanowić dobrą praktykę dla innych gmin należących do KOF.

5.2.8. Zasoby instytucjonalne i infrastrukturalne KOF

Na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego w 2019 r. funkcjonowało osiem Domów Pomocy Społecznej przeznaczonych dla osób w podeszłym wieku, sześć Rodzinnych Domów Pomocy oraz jeden Dzienny Dom Pomocy. Ponadto zidentyfikowano jedenaście Środowiskowych Domów Samopomocy, sześć Zakładów Opiekuńczo-Lecznicznych oraz mieszkania chronione na terenie Kielc i Piekoszowa.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Na terenie KOF działa również dziewiętnaście Klubów Seniora i dziewięć Uniwersytetów III Wieku, brakuje jednak poradni geriatrycznej.

Rysunek 47 Infrastruktura na obszarze KOF stan na 2018 r.:

Infrastruktura	Liczba
Domy Pomocy Społecznej dla osób w podeszłym wieku	8
Rodzinne Domy Pomocy	6
Dzienne Domy Pomocy	1
Środowiskowe Domy Samopomocy	11
Zakłady Opiekuńczo Lecznicze	6
Wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego	3
Klub Seniora	19
Uniwersytety III Wieku	9
Poradnia geriatryczna	0

Źródło: Wybrane Dane Dotyczące Gmin Wchodzących W Skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, publikacja ROPS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego

Na terenie województwa świętokrzyskiego znajdują się dwie poradnie geriatryczne – w Szpitalu św. Leona w Opatowie oraz SPZZOZ w Staszowie. W 2015 roku zamknięto poradnię geriatryczną znajdującą się w Kielcach.

Z uwagi na fakt, iż problem braku opieki medycznej dla osób starszych jest coraz poważniejszy, w 2019 roku Minister Zdrowia wraz z grupą ekspertów związanych z Narodową Radą Rozwoju stworzyli plan rozwoju geriatryi polegający na powstaniu centrów zdrowia 75 plus. Oddziały mają być rozłożone równomiernie na terenie całego kraju – jeden oddział przypadać ma na 300-350 tysięcy mieszkańców²⁵. W momencie tworzenia diagnozy (październik 2019 r.) Ministerstwo Zdrowia nie ogłosiło jednak jeszcze konkretnych informacji na ten temat.

Uczestnicy wywiadów grupowych wielokrotnie podkreślali kwestie związane z brakiem Domów Pomocy Społecznej oraz Dziennych Domów Pobytu dla seniorów. Dzielne Domy Pobytu są bardzo ważnym miejscem, zapobiegają wykluczeniu społecznemu osób starszych, jednocześnie pomagają im zachować jak największą sprawność (dzięki uczestnictwu w

²⁵ Portal Pul Medycyny, <https://pulsmedycyny.pl/> [dostęp: 10.10.2019]

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

zajęciach ruchowych, rehabilitacyjnych) i pozwalają „odciążyć” rodzinę, która na co dzień zajmuje się osobą starszą.

„na naszym terenie nie ma DPS. A dobrze by było jakby był. Brakuje tego. nie ma też dziennego domu, który jest potrzebny. Bo te osoby by przywożone były do takiego domu rano, przebywałyby tam do momentu kiedy rodzina z pracy wraca i wtedy by mogli zabrać te osoby starsze. Domy pomocy społecznej są bardzo drogie.”

Źródło: FGI Gmina Chęciny.

„bardzo go potrzebujemy (DPS), bo mamy grono starszych i brakuje dla osób starszych takiej opieki. Kluby seniora spełniają inną rolę. Mamy takie starsze osoby, które potrzebują pomocy. Osoby starsza są czasami niedopilnowane. Bo niestety ktoś musi zarabiać i pracować. A takie osoby zostają same w domu skazane na siebie, ewentualnie na pomoc sąsiada, sąsiadki.”

Źródło: FGI Gmina Zaganańsk.

„z wiosek osoby starsze by mogły mieć. Bo co z tego, że ktoś by mógł mieć zapewnioną opiekę przez rodzinę, jak te rodziny nie są w stanie się opiekować takimi osobami. Bo nie są na przykład w stanie wyjść te osoby i prowadzić opieki całodobowej. Taki pobyt dzienny by się przydał. Przynajmniej na te 5 czy 8 godzin to by odciążyło te osoby, które się opiekują. Niektórzy też nie chcą tej pomocy a wiem, że muszą mieć, a nie chcą bo się wstydzą. I nikogo nie widać z urzędu gminy, żeby ktoś wyszedł do tych ludzi, żeby zobaczyć jak żyją. To widać. Wyjdzie się na wieś, to widać gdzie ewentualnie trzeba zajrzeć.”

Źródło: FGI Gmina Strawczyn.

Mimo coraz większej liczby klubów seniora, zapotrzebowanie na tego typu instytucje wciąż jest duże. Seniorzy chcieliby, by takie miejsca (co najmniej jedno) były dostępne w każdej gminie, dzięki czemu mogliby uczestniczyć w codziennych spotkaniach. Kluby seniora są doskonałym miejscem do aktywizacji i integracji osób starszych, nauki nowych umiejętności i

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

rozwoju pasji, ale także do prowadzenia kampanii informacyjnych czy szkoleń z zakresu profilaktyki zdrowotnej, bezpieczeństwa czy życia gminy.

Podczas warsztatów seniorzy wskazywali także na brak lub zły stan chodników w mniejszych miejscowościach obszaru KOF oraz zbyt wysokie krawężniki, co powoduje trudność w poruszaniu się wózkiem lub o kulach. Problemem wielu gmin KOF jest także brak oświetlenia drogowego oraz niewystarczająca liczba elementów małej architektury (w tym szczególnie ławek). Powoduje to, że seniorzy boją się poruszać samodzielnie po terenie swojej miejscowości oraz innych miejscowości KOF, co z kolei wpływa na ograniczenie ich mobilności.

Część gmin obszaru KOF nie posiada także infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej, co wpływa na ograniczenie aktywności ruchowej seniorów.

„ale nie ma miejsca na uprawianie sportu. Nie ma hali. A o basenie to nie wspomnimy. Od czasu do czasu pójdziemy na spacer, ale te tereny nawet nie są przystosowane.”

Źródło: FGI Gmina Piekoszów.

5.3. Identyfikacja problemów i potrzeb seniorów na terenie KOF

Wśród problemów z jakimi spotykają się seniorzy na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego wyszczególnić należy przede wszystkim ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej (45% wskazań respondentów), ograniczony dostęp do transportu publicznego (29%) oraz ograniczony dostęp do usług społecznych (22%).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 48 Z jakimi problemami spotyka się Pan/Pani na terenie swojej gminy/miasta?

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931 (respondent mógł zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź).

Problemy, z którymi spotykają się seniorzy w swoim miejscu zamieszkania warto przedstawić także w podziale na gminy KOF. W celu zachowania przejrzystości danych dotyczących poszczególnych gmin, informacje zostały przedstawione na dwóch wykresach.

Największym problemem seniorów zamieszkujących Kielce jest ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej (44%), nieprzyjazna przestrzeń publiczna i budynki (m.in. brak wind, podjazdów, poręczy, ławek – 25%) oraz samotność i brak więzi międzypokoleniowej (21%).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Seniorzy zamieszkujący Miasto i Gminę Chęciny wskazali, że największym problemem jest ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej (60%) oraz ograniczony dostęp do transportu publicznego (45%), zaś w mniejszym stopniu ograniczony dostęp do usług społecznych (miejsca aktywizacji seniorów, świetlice, kluby seniora – 27%), nieprzyjazna przestrzeń publiczna i budynki (26%) oraz brak dostępu do informacji o wydarzeniach kierowanych do seniorów.

Wśród problemów Miasta i Gminy Chmielnik wymieniano najczęściej samotność (46%), ograniczony dostęp do transportu publicznego (33%) oraz brak możliwości podjęcia aktywności edukacyjnej, społecznej, kulturalnej i zawodowej (31%).

Seniorzy zamieszkujący Miasto i Gminę Daleszyce wskazywali natomiast na ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej (45%) oraz ograniczony dostęp do transportu publicznego (24%).

Seniorzy zamieszkujący Gminę Górno za największy problem uznali ograniczony dostęp do usług społecznych (42%), opieki zdrowotnej (36%) oraz brak dostępu do informacji o wydarzeniach kierowanych do osób starszych (30%).

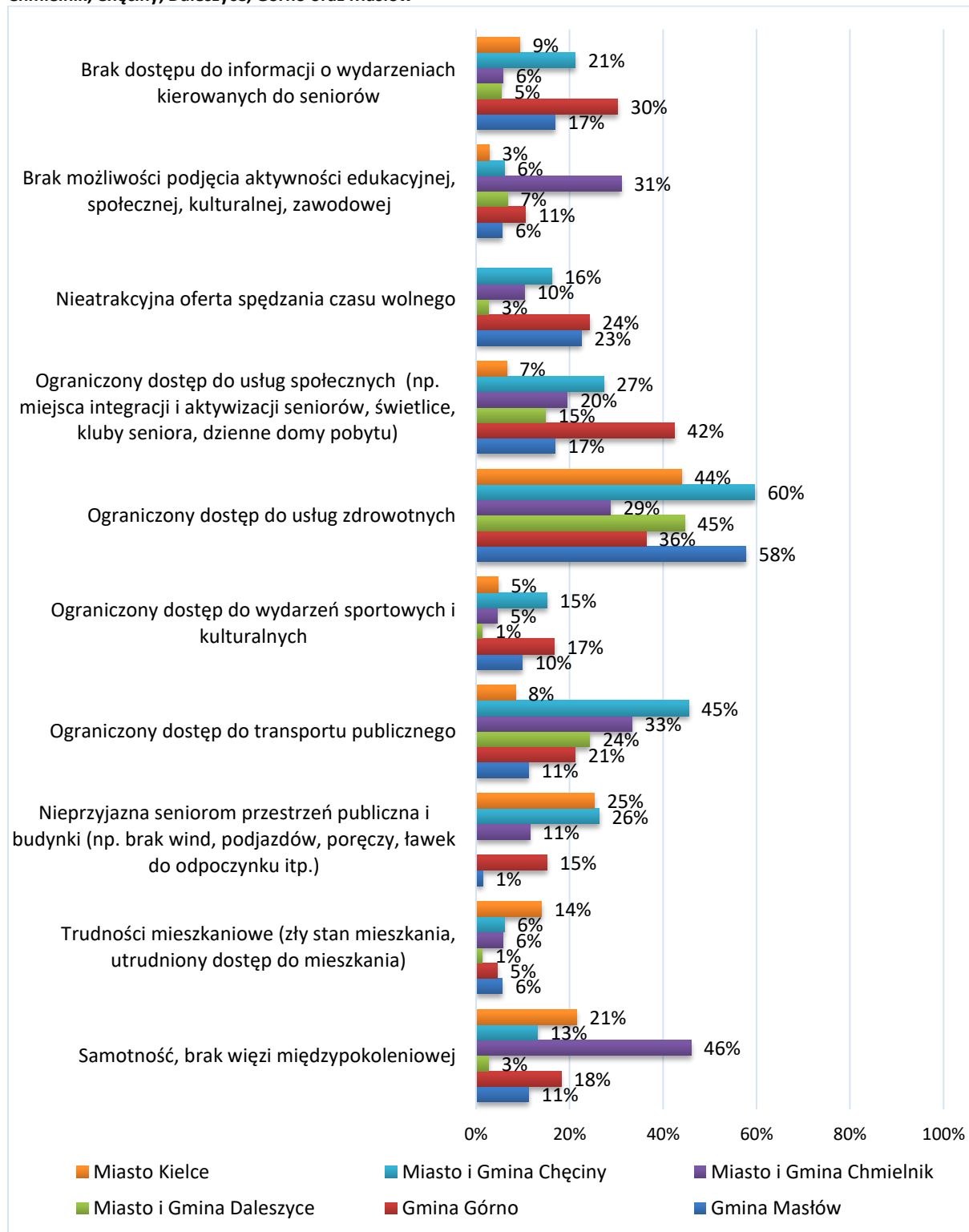
Starsi mieszkańcy Gminy Masłów wskazywali na ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej (58%) oraz nieatrakcyjną ofertę spędzania czasu wolnego (23%).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 49 Z jakimi problemami spotyka się Pan/Pani na terenie swojej gminy/miasta? – Miasto Kielce oraz Gminy: Chmielnik, Chęciny, Daleszyce, Górnio oraz Masłów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n=504 (respondent mógł zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Mieszkańcy Gminy Miedziana Góra raczej nie zauważali problemów związanych z funkcjonowaniem na terenie swojej gminy. 23% badanych wskazało jednak na ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej.

Seniorzy z Miasta i Gminy Morawica wskazywali na dwa główne ograniczenia – dostęp do transportu publicznego (53%) oraz dostęp do opieki zdrowotnej (47%).

Seniorzy zamieszkujący Gminę Piekoszów do najbardziej uciążliwych problemów na terenie ich miejsca zamieszkania zaliczyli ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej (57%) i transportu publicznego (47%) oraz nieatrakcyjną ofertę spędzania czasu wolnego (32%).

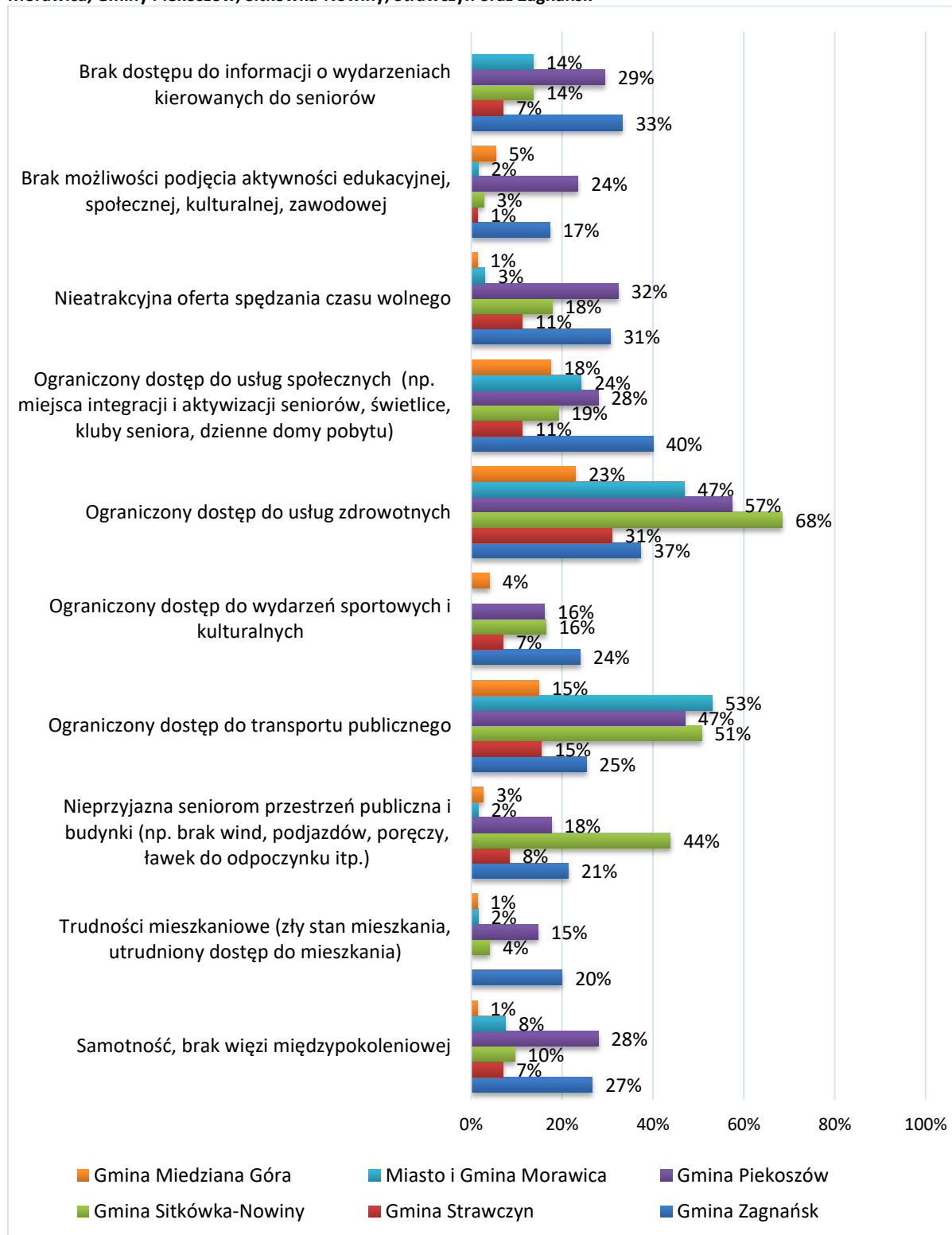
Aż 68% osób starszych z obszaru Gminy Sitkówka-Nowiny wskazało na ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej (68%) i transportu publicznego (51%) oraz na nieprzyjazną seniorom przestrzeń publiczną – brak wind, podjazdów, poręczy czy ławek (44%).

Seniorzy z Gminy Strawczyn wskazywali głównie na ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej (31%), zaś stosunkowo duży odsetek osób starszych z Gminy Zagnańsk wskazał na wszystkie wymienione na wykresie problemy. Nieznacznie częściej wskazywano na ograniczony dostęp do usług społecznych (40%) i zdrowotnych (37%) oraz na brak dostępu do informacji o wydarzeniach kierowanych do seniorów (33%).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 50 Z jakimi problemami spotyka się Pan/Pani na terenie swojej gminy/miasta? – Gminy Miedziana Góra, Morawica, Gminy Piekoszów, Sitkówka-Nowiny, Strawczyn oraz Zagnańsk

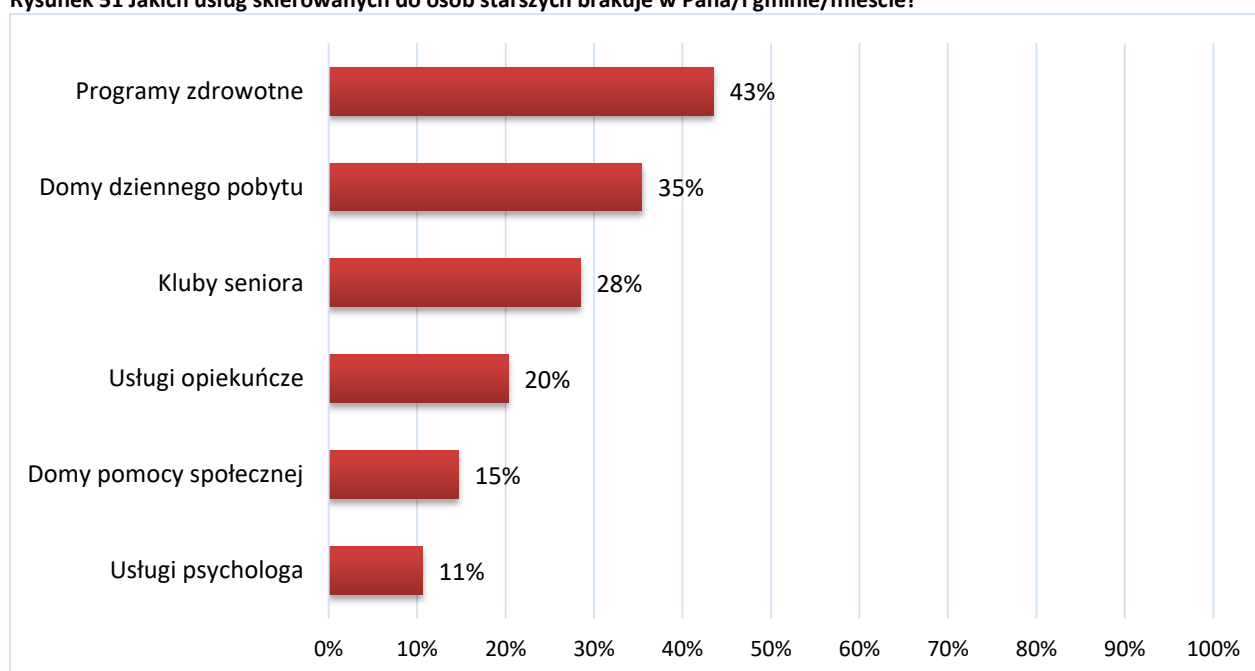

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n=427 (respondent mógł zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Ponadto, w opinii respondentów, na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego brakuje przede wszystkim odpowiednich programów zdrowotnych (43%), domów dziennego pobytu (35%) oraz klubów seniora (28%). W opinii co piątego respondenta na terenie KOF brakuje usług opiekuńczych, zaś 15% seniorów wskazało na zbyt małą liczbę miejsc w domach pomocy społecznej. Ponadto 11% seniorów wskazało na ograniczony dostęp do usług psychologa.

Rysunek 51 Jakich usług skierowanych do osób starszych brakuje w Pana/i gminie/mieście?

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931 (respondent mógł zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź).

Na brak lub niewystarczający dostęp do usług opiekuńczych na terenie miejsca zamieszkania wskazywali najczęściej seniorzy zamieszkujący Gminy Zagnańsk (35%), Górno (33%), Chęciny (32%) oraz Piekoszów (32%). Brak lub utrudniony dostęp do usług psychologa był najrzadziej wskazywanym problemem, zgłosiło go 27% seniorów Miasta i Gminy Chęciny oraz 22% seniorów z Gminy Piekoszów.

W dużej części gmin widoczne są braki w zakresie programów zdrowotnych – taka sytuacja została wskazana przez ponad połowę osób starszych zamieszkujących Gmin: Zagnańsk (56%), Chęciny (56%) i Piekoszów (53%) oraz Miasta Kielce (51%). Zdecydowanie największe

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

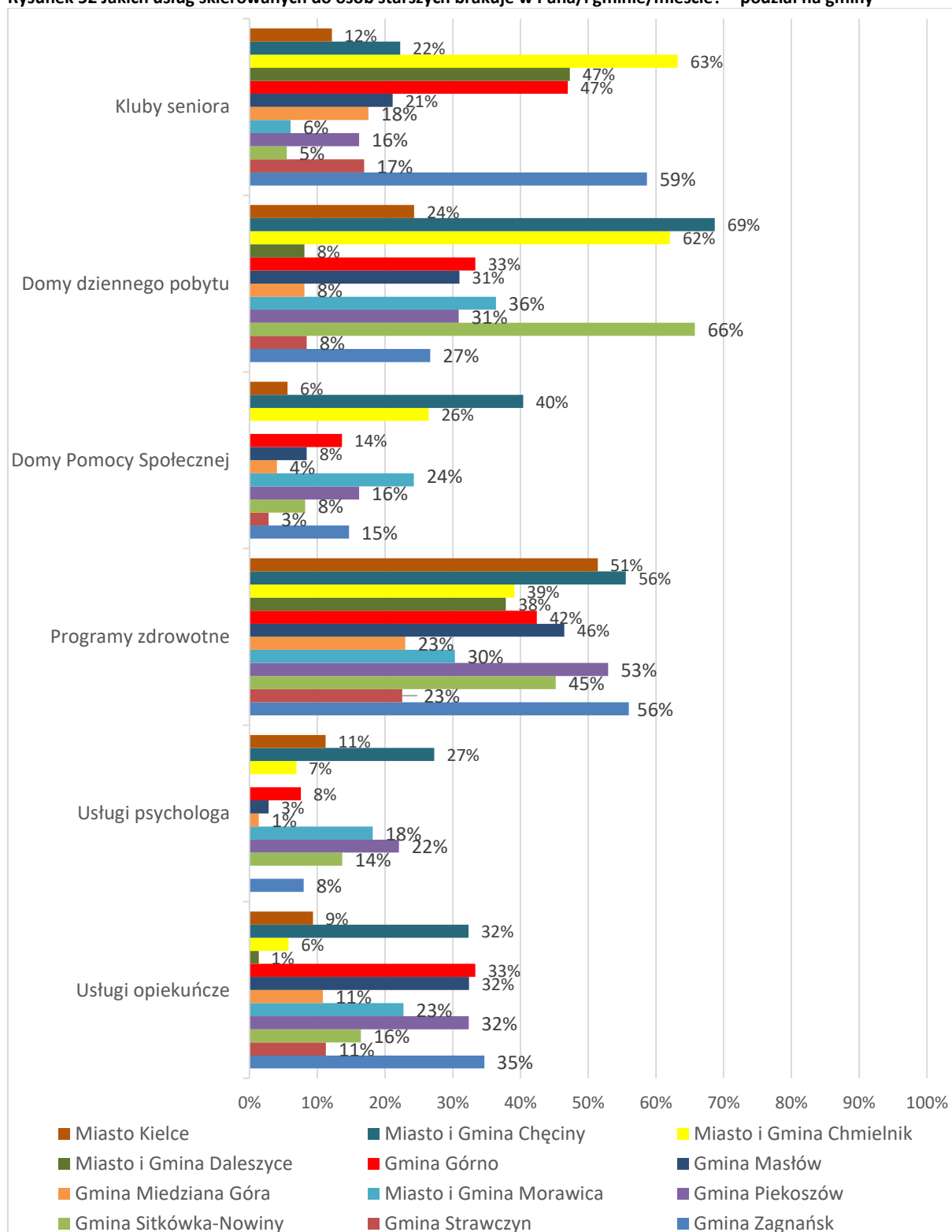
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

zapotrzebowanie na powstanie Domu Pomocy Społecznej zostało zgłoszone w Gminie Chęciny (40%).

Brak lub niewystarczający dostęp do domów dziennego pobytu zgłoszono głównie w Gminach: Chęciny (69%), Sitkówka (66%) oraz Chmielnik (62%). Brak klubu seniora szczególnie często zgłaszali seniorzy zamieszkujący Gminy Zagnańsk (59%), Górno (47%) oraz Daleszyce (47%).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 52 Jakich usług skierowanych do osób starszych brakuje w Pana/i gminie/mieście? – podział na gminy

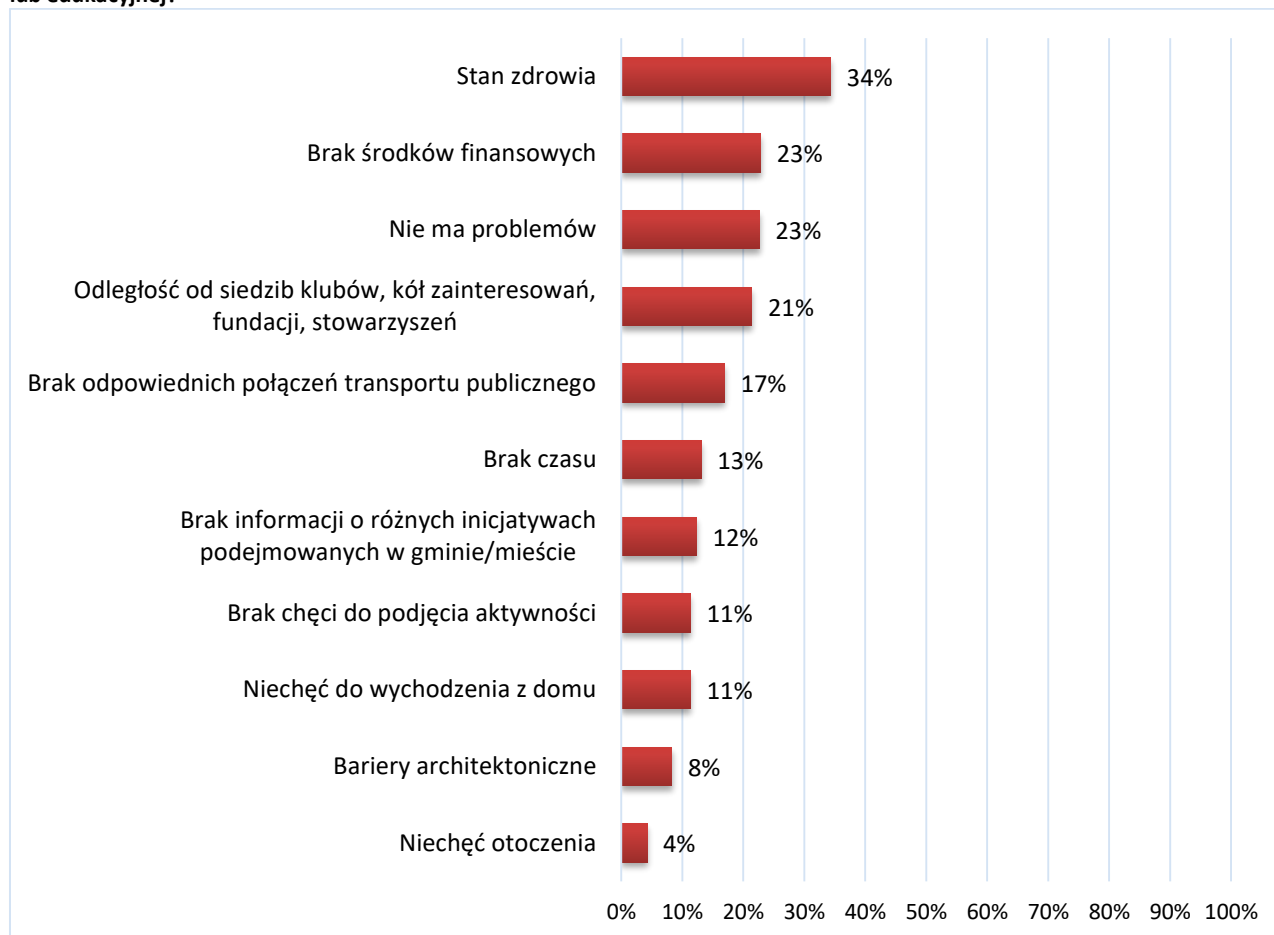

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931 (respondent mógł zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Dodatkowo, seniorzy zostali zapytani o bariery związane z podejmowaniem aktywności społecznej, kulturalnej i edukacyjnej. Do najczęściej wskazywanych czynników zaliczyć można zły stan zdrowia (34%), brak środków finansowych (23%) oraz odległość od miejsca realizacji tych usług (21%). Relatywnie wysoki wskaźnik odpowiedzi uzyskały również brak odpowiednich połączeń transportu publicznego (17%), brak czasu (13%), brak informacji o różnych inicjatywach (12%) oraz brak chęci oraz niechęć do wychodzenia z domu (po 11%).

Rysunek 53 Czy któryś z wymienionych czynników stanowi problem w podejmowaniu aktywności społecznej, kulturalnej lub edukacyjnej?

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931 (respondent mógł zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź).

Czynniki hamujące podejmowanie aktywności społecznej, kulturalnej lub edukacyjnej przebadano również w podziale na gminy partnerskie KOF. W celu zachowania przejrzystości wykresów, podzielono je na dwa, przedstawiając po 6 gmin na każdym z wykresów.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

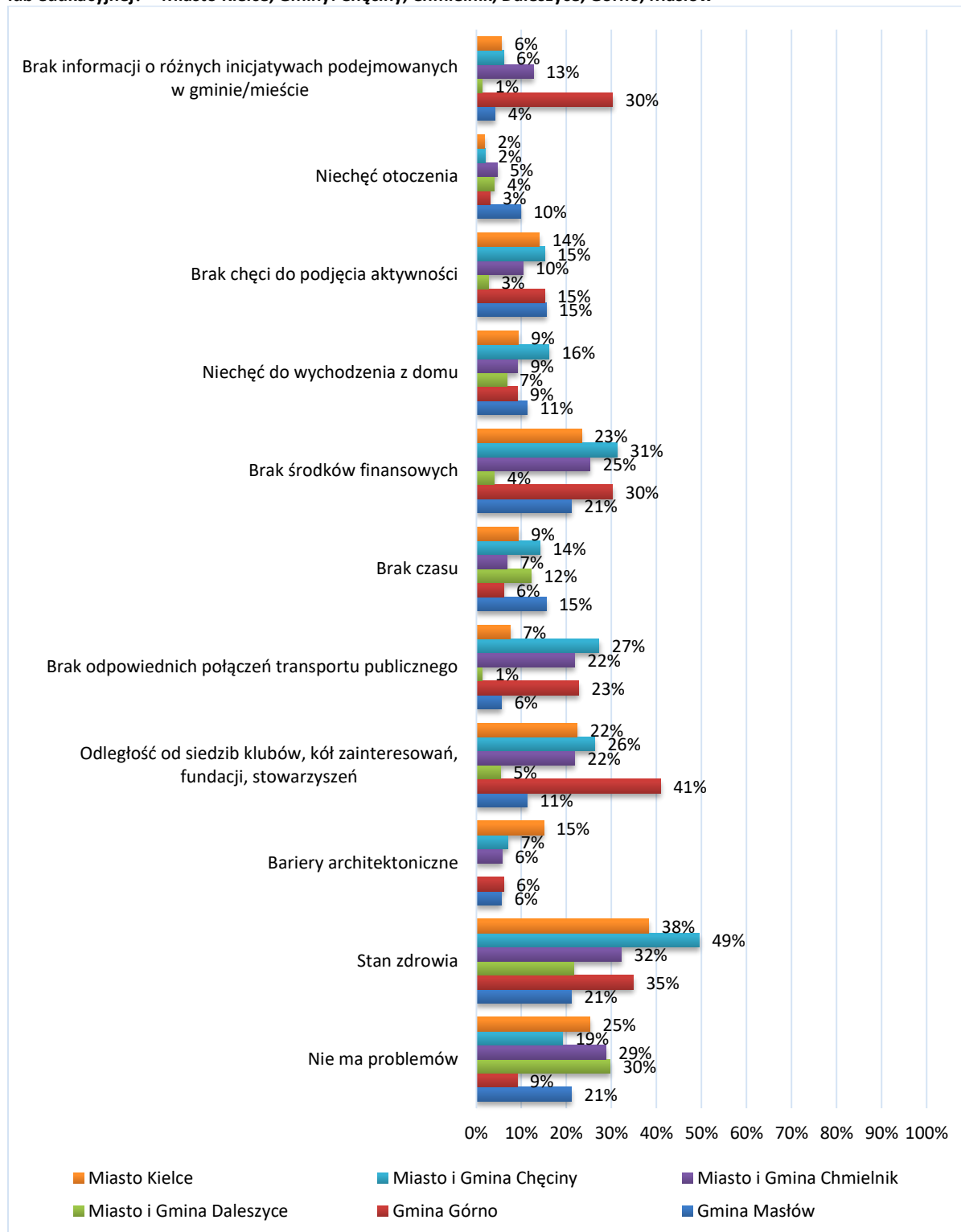
Brak informacji o inicjatywach podejmowanych w gminie stanowi barierę głównie dla seniorów z Gminy Górno (30%). Niechęć otoczenia wskazywał co dziesiąty mieszkaniec Gminy Maśłów, zaś niechęć do wychodzenia z domu seniorzy zamieszkujący Gminy Maśłów, Górna, Chęciny oraz Miasto Kielce.

Brak środków finansowych na podejmowanie aktywności był jedną z najczęściej wskazywanych barier - wskazało go 31% osób starszych z Gminy Chęciny, oraz 30% Gminy Górno. Brak odpowiednich połączeń transportu publicznego wskazywany był głównie w Gminach Chęciny (27%), Górno (23%) oraz Chmielnik (22%). Duża odległość od siedzib klubów, kół zainteresowań czy stowarzyszeń to bariera głównie dla mieszkańców Gminy Górno (41%). Dość dużym czynnikiem ograniczającym jest także niezadowalający stan zdrowia – ta bariera wskazywana była głównie przez seniorów zamieszkujących Gminę Chęciny (49%) oraz Miasto Kielce (38%).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 54 Czy któryś z wymienionych czynników stanowi problem w podejmowaniu aktywności społecznej, kulturalnej lub edukacyjnej? – Miasto Kielce, Gminy: Chęciny, Chmielnik, Daleszyce, Górnio, Masłów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 504 (respondent mógł zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Niechęć otoczenia, brak chęci podjęcia aktywności i niechęć do wychodzenia z domu raczej nie stanowią czynnika wpływającego na ograniczenie aktywności seniorów zamieszkujących Gminy Miedziana Góra, Morawica, Piekoszów, Sitkówka-Nowiny, Strawczyn oraz Zagnańsk.

Brak informacji o inicjatywach wspierających aktywizację stanowi problem głównie na terenie Gminy Zagnańsk (31%) oraz Piekoszów (26%). Na ograniczający wpływ braku środków finansowych wskazali głównie seniorzy z Gminy Piekoszów (46%). Brak czasu został wskazany przez mieszkańców Gminy Zagnańsk (23%) i Piekoszów (25%), zaś brak odpowiednich połączeń transportowych przez seniorów Gminy Piekoszów (32%), Morawicy (32%) oraz Zagnańsk (29%).

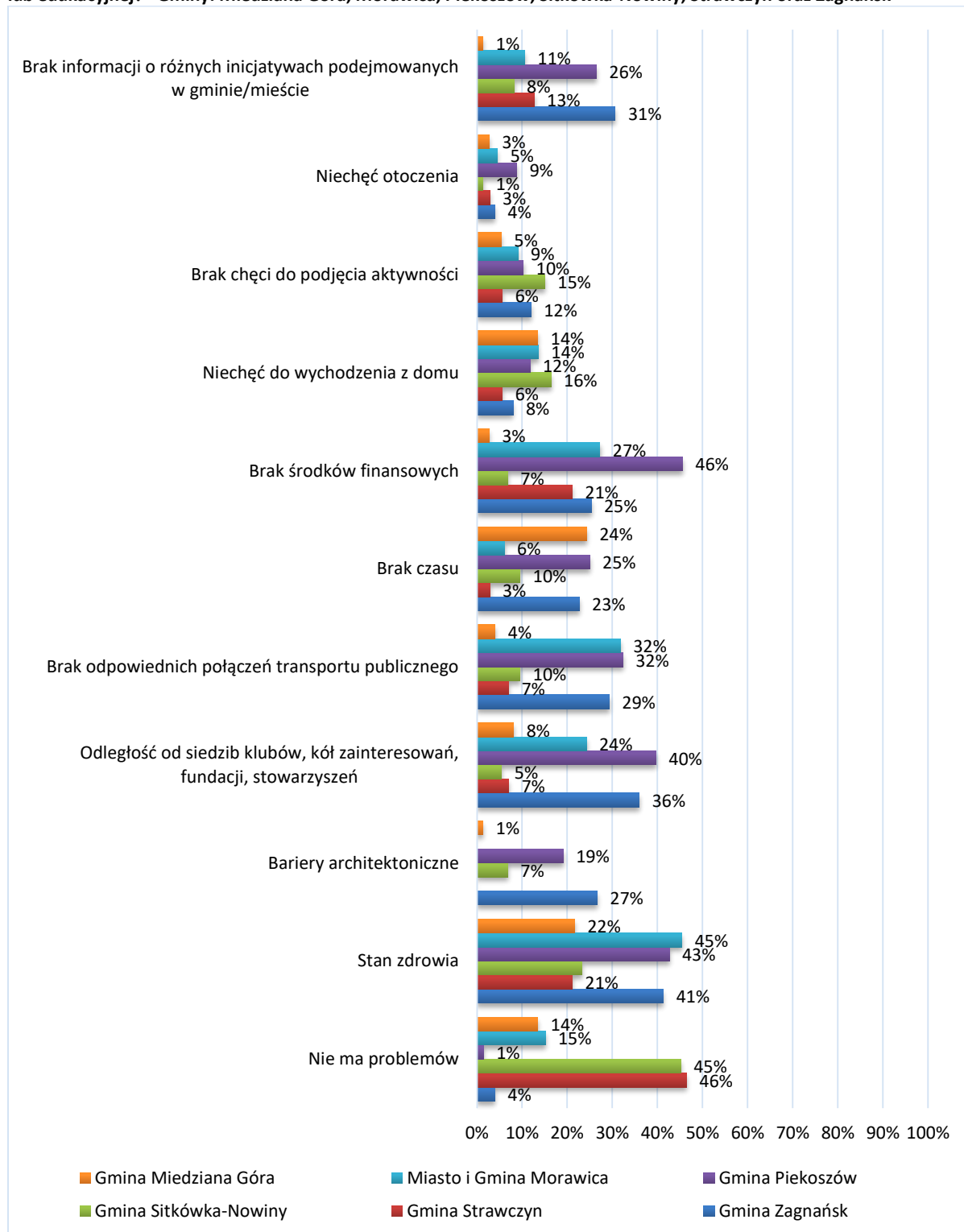
Duża odległość od siedzib klubów czy instytucji aktywizujących stanowi problem głównie w Gminie Piekoszów (40%) oraz Zagnańsk (36%), tam też najczęściej wskazywane były bariery architektoniczne (odpowiednio 19% i 27%). Zły stan zdrowia powoduje ograniczenie aktywności znacznej części wszystkich seniorów, najczęściej wskazywany był jednak przez respondentów z Gmin Morawica (45%), Piekoszów (43%) oraz Zagnańsk (41%).

Zdecydowanie najmniej czynników utrudniających aktywność występuje na terenie Gmin Strawczyn oraz Sitkówka-Nowiny – prawie połowa seniorów wskazała, że na terenie tych gmin nie występują żadne problemy w podejmowaniu aktywności społecznej, kulturalnej lub edukacyjnej.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 55 Czy któryś z wymienionych czynników stanowi problem w podejmowaniu aktywności społecznej, kulturalnej lub edukacyjnej? –Gminy: Miedziana Góra, Morawica, Piekoszów, Sitkówka-Nowiny, Strawczyn oraz Zagnańsk

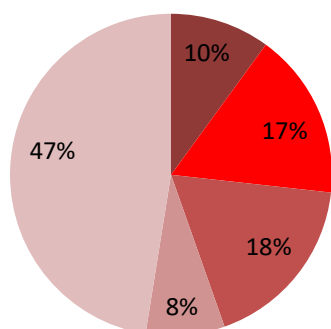

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 427 (respondent mógł zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Podczas wywiadów zogniskowanych seniorzy oraz osoby pracujące z osobami starszymi wskazali zapotrzebowanie na budowę nowych dziennych domów pomocy na terenie KOF, zwiększenie liczby wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, dziennych domów Senior+, poradni geriatrycznych, zakładów opiekuńczo-leczniczych, mieszkań chronionych oraz klubów seniora.

Rysunek 56 Czy uważa Pan/Pani, że osoby starsze mają wpływ na swoje otoczenie?

- Zdecydowanie tak
- Raczej tak
- Raczej nie
- Zdecydowanie nie
- Trudno powiedzieć

Zdaniem zaledwie 27% respondentów osoby starsze mają wpływ na swoje otoczenie. 26% badanych udzieliło negatywnej odpowiedzi, natomiast aż 47% seniorów nie potrafiło wskazać jednoznacznej opinii.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego, 2019 rok, n= 931.

6. Wnioski dla polityki senioralnej

Wnioski dla polityki senioralnej Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego zostały opracowane na podstawie analizy danych zastanych, badania jakościowego (FGI oraz warsztaty) i ilościowego, a także na podstawie wniosków wynikających z opracowania pn.: „Wybrane Dane Dotyczące Gmin Wchodzących W Skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego”.

Wnioski zostały zaprezentowane w podziale na aspekty związane z funkcjonowaniem osób starszych na terenie KOF:

6.1. Diagnoza demograficzna

- ✓ Zarówno w całym województwie świętokrzyskim, jak również w ogólnym ujęciu Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego zmniejsza się ogólna liczba ludności.
- ✓ Pozytywne procesy demograficzne w 2018 r. (dodatnią zmianę liczby ludności na 1000 mieszkańców) odnotowano na terenie gminy Chęciny, Daleszyce, Górno, Masłów, Miedziana Góra, Morawica, Piekoszów, Sitkówka-Nowiny oraz Strawczyn, z czego najwyższy w gminie Masłów (12,2) oraz Morawica (11,8).
- ✓ Na przestrzeni ostatnich lat na obszarze KOF obserwuje się systematyczny wzrost udziału osób 60+ w populacji. Średnio dla gmin KOF wskaźnik udziału osób 60+ w populacji w 2018 r. wyniósł 25%. Gminą w której odnotowano najwyższą wartość wskaźnika jest Miasto Kielce (29%), najniższą wartość odnotowano w gm. Górno (18%).
- ✓ Udział seniorów w populacji KOF jest niższy niż średnia dla całego województwa świętokrzyskiego. Największy odsetek seniorów na terenie wszystkich gmin KOF odnosi się do osób w wieku 60-64 oraz 65-69.
- ✓ Najwyższą wartość wskaźnika obciążenia demograficznego ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym odnotowano na terenie

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Kielc (158). Relatywnie wysoką wartość wskaźnika odnotowano również na terenie gminy Chmielnik (121,9), Zagnańsk (111,1) oraz Chęciny (104,6). Natomiast do najmniej obciążonych pod względem demograficznym gmin zaliczyć można gminy: Górno (66,9), Morawica (68,9) oraz Strawczyn (69).

Rekomendacje

W związku z coraz większą liczbą osób starszych zaleca się zintensyfikowanie działań skierowanych do osób w wieku 60+, w tym szczególnie aktywizację i integrację osób w wieku 60-69 lat, którzy stanowią najliczniejszą grupę.

6.2. Zdrowie i samodzielność seniorów

- ✓ Ponad połowa seniorów (57%) deklaruje pełną sprawność, natomiast blisko jedna trzecia (32%) respondentów potrzebuje pomocy tylko w czynnościach wymagających dużego wysiłku. Z kolei co dziesiąty badany potrzebuje stałej opieki i pomocy w codziennych czynnościach. Wraz z wiekiem stan zdrowia seniorów pogarsza się. Wśród osób potrzebujących pomocy największy odsetek korzysta z pomocy najbliższej rodziny (82%), sąsiadów (21%), przyjaciół (14%) oraz dalszej rodziny (13%). Zaledwie 8% badanych korzysta z pomocy Pracownika Ośrodka Pomocy Społecznej, a 6% do osoby specjalnie wynajętej do pomocy.
- ✓ W ogólnym ujęciu, dostęp oraz jakość opieki zdrowotnej w swoim miejscu zamieszkania pozytywnie ocenia połowa badanych seniorów. Istnieją jednak gminy, w których dostęp do opieki jest utrudniony. Są to: Sitkówka-Nowiny, Piekoszów, Daleszyce oraz Chęciny. W tych samych gminach (a dodatkowo w Gminie Masłów) źle oceniana jest jakość opieki zdrowotnej.
- ✓ Dostęp do usług społecznych został najlepiej oceniony przez starszych mieszkańców

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Kielc, co może wynikać z faktu, iż to właśnie na terenie Kielc znajduje się największa liczba instytucji świadczących usługi społeczne. Najgorzej dostęp do usług społecznych ocenili seniorzy z Gmin: Sitkówka-Nowiny, Piekoszów oraz Daleszyce. Także w tych gminach najgorzej oceniono jakość tych usług.

- ✓ Zdecydowana większość respondentów (69%) nie korzysta z usługi teleopieki i nie czuje potrzeby, by z niej korzystać, na co wpływ może mieć obawa przed zniszczeniem lub zgubieniem otrzymanego sprzętu oraz niewiedza na temat tej formy wsparcia 27% badanych nie korzystało do tej pory z takich usług, ale chcieliby skorzystać. Wśród osób, które z takiej usługi chcieliby skorzystać, przeważają osoby niesamodzielne – taką odpowiedź wskazało 47% z nich. Usługi teleopieki w 2018 roku realizowane były na terenie Kielc oraz Gmin Daleszyce i Zagnańsk.
- ✓ Mimo tego, że na terenie KOF występuje względnie dobra dostępność instytucji świadczących opiekę zdrowotną, problemem jest długi czas oczekiwania na wizytę u lekarzy specjalistów, którzy przyjmują w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia, co wymusza na osobach starszych konieczność korzystania z opieki prywatnej.
- ✓ Gminy z obszaru Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, z uwagi na zakres swoich kompetencji, nie są w stanie wpłynąć na poprawę dostępności i jakości usług zdrowotnych świadczonych przez specjalistów. Możliwa jest jednak intensyfikacja działań profilaktycznych w zakresie ochrony zdrowia oraz zapewnienie dostępu do samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej (SPZOZ).

Rekomendacje

Zaleca się, by gminy z obszaru KOF zapewniały dostęp do SPZOZ, szczególnie w gminach szczególnie problemowych: Sitkówka-Nowiny, Piekoszów, Daleszyce, Chęciny oraz Masłów.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Pozwoli to na zapewnienie podstawowej opieki zdrowotnej, w tym usług rehabilitacyjnych, dla osób starszych.

Zaleca się, by gminy zintensyfikowały działania profilaktyczne dla zwiększającej się liczby osób 60+ (ograniczanie ryzyka zapadalności na choroby, wczesne wykrywanie chorób i działania zachowawcze).

Zaleca się, by gminy wprowadziły system teleopieki dla seniorów przy jednoczesnym prowadzeniu kampanii informacyjnych dotyczących tego rodzaju usług. Kampanie te powinny w jasny i prosty sposób tłumaczyć, na czym ta usługa polega i jakie korzyści może przynieść osobom starszym. Ponadto, by zniwelować strach seniorów przed używaniem sprzętów typu opaska czy telefon SOS, podczas zebrań klubów seniora, uniwersytetu III wieku, rad gminy czy wydarzeń gminnych powinny być prowadzone szkolenia z zakresu obsługi takich urządzeń.

6.3. Bezpieczeństwo

- ✓ Na przestrzeni lat 2014-2018 wzrosła liczba przestępstw przeciwko rodzinie i opiece popełnianych na terenie KOF. Najwięcej przestępstw ogółem w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców popełniono w Kielcach (72,82) oraz w Gminie Morawica (50,63). Na terenie KOF bardzo rzadko popełniane są jednak oszustwa „na wnuczka” oraz „na policjanta” – wystąpiły one na terenie Kielc, Chęcin oraz Daleszyc.
- ✓ Osoby 60+ czują się na terenie swojego miejsca zamieszkania raczej bezpiecznie, obawiają się jednak natrętnych telefonów z propozycją sprzedaży.
- ✓ Seniorzy chcieliby uczestniczyć w spotkaniach profilaktycznych dotyczących bezpieczeństwa, które ustrzegłyby ich od oszustw i przestępstw popełnianych szczególnie często na osobach starszych.

Rekomendacje

Zaleca się organizowanie cyklicznych spotkań profilaktycznych z psychologiem lub przedstawicielem policji dotyczących bezpieczeństwa, unikania sytuacji ryzykownych, w tym szczególnie oszustw dokonywanych na osobach starszych. Spotkania powinny dotyczyć zarówno oszustw dokonywanych w miejscu zamieszkania czy środkach transportu publicznego, jak i przez telefon czy w cyberprzestrzeni.

6.4. Sytuacja finansowa seniorów

- ✓ Na przestrzeni lat 2014-2018 wysokość emerytur z pozarolniczego systemu społecznego była systematycznie waloryzowana o wskaźnik inflacji. Świadczenia emerytalne w województwie świętokrzyskim są niższe, niż średnia dla całej Polski (różnica 288 zł).
- ✓ Systematycznie rośnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających ze świadczeń (pieniężnych i niepieniężnych) pomocy społecznej na obszarze KOF. Wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej widoczny jest w przypadku Miasta Kielce oraz Gmin: Chęciny, Chmielnik, Górno oraz Sitkówka-Nowiny. W pozostałych ekonomicznych grupach wieku odnotowywany jest spadek w tym zakresie.
- ✓ Mimo stosunkowo niskich świadczeń emerytalnych, seniorzy z obszaru KOF dość dobrze oceniają swoją sytuację finansową (67% ocen „dobrze” lub „bardzo dobrze”). Powodem takiej sytuacji mogą być niskie oczekiwania osób 60+ oraz ich bardzo duża oszczędność.

Rekomendacje

Zaleca się poszerzenie katalogu ulg i zniżek dla seniorów, które pozwolą im na włączenie się do życia społecznego i kulturalnego (nawiązanie współpracy z lokalnymi instytucjami i przedsiębiorcami w celu stworzenia pakietu zniżek do instytucji kulturalnych, lokali gastronomicznych, ośrodków rekreacyjnych, zdrowotnych, środków transportu publicznego).

6.5. Sytuacja mieszkaniowa seniorów

- ✓ Osoby starsze często mieszkają z innymi osobami (73%), co zapewnia im większe poczucie bezpieczeństwa i zapewnia kontakt z drugim człowiekiem.
- ✓ 89% seniorów pozytywnie ocenia swoją sytuację mieszkaniową. Najgorzej (choć wciąż dobrze) sytuacja mieszkaniowa oceniana jest przez seniorów z Kielc, Małowa, Piekoszowa i Zagnańska.
- ✓ Wśród osób deklarujących problemy wynikające z prowadzenia gospodarstwa domowego największy odsetek odpowiedzi dotyczył kwestii związanych z ogrzewaniem domu (w tym konieczność palenia w piecu - 23%), wysokich opłat mieszkaniowych (15%) oraz braku dostosowania domu/ mieszkania do osób starszych (12%). Najwięcej problemów w tym zakresie zgłaszali seniorzy zamieszkujący Gminy: Chęciny, Górno, Morawica, Piekosów oraz Miasto Kielce.
- ✓ Seniorzy z obszaru KOF mają możliwość korzystania z mieszkań chronionych i lokali aktywizujących, gdzie zapewnione mają warunki mieszkaniowe dostosowane do swoich potrzeb i możliwości oraz wsparcie opiekunów, co z kolei przekłada się na zwiększenie ich samodzielności. Mieszkania chronione i lokale aktywizujące znajdują się na terenie Kielc i Piekoszowa. W 2018 roku w Kielcach funkcjonowało 90 mieszkań chronionych oraz 20 lokali aktywizujących, w których zamieszkiwały osoby starsze i niepełnosprawne.

Rekomendacje

Zaleca się dalsze tworzenie mieszkań chronionych, które stanowią nie tylko lokale mieszkalne dostosowane do potrzeb osób starszych, ale także miejsce, w którym seniorzy mogą poprawiać swoją samodzielność. Takie lokale w pierwszej kolejności powinny powstać w gminach, gdzie obecnie takie usługi nie są oferowane, a istnieje na nie zapotrzebowanie: Chęciny, Górno oraz Morawica. Kolejne lokale powinny powstawać także w Kielcach oraz Piekoszowie.

6.6. Działalność społeczna, kulturowa, edukacyjna i zawodowa

- ✓ Większość seniorów – mieszkańców Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego (60%) pozytywnie ocenia dostęp do instytucji publicznych (urzędy gminy, urzędy stanu cywilnego, ZUS) na terenie gmin wchodzących w skład KOF. Najgorzej dostęp do instytucji publicznych oceniono w Gminach: Piekoszów (44%), Chęciny (35%) oraz Zagnańsk (33%).
- ✓ Połowa badanych seniorów była także zadowolona z dostępu do instytucji kultury. Opinię negatywną, wskazującą, że dostęp do instytucji kulturalnych na terenie danej gminy jest znacznie utrudniony, wskazywali najczęściej mieszkańcy Gmin: Daleszyce (66%), Górno (40%), Sitkówka-Nowiny (34%) oraz Piekoszów (34%).
- ✓ 76% badanych seniorów to emeryci, 14% pracuje zawodowo. Jedynie 3% seniorów udziela się wolontariacko. O braku aktywizacji osób 60+ świadczy fakt, iż 77% z nich swój czas wolny spędza w domu. Wolontariat pozwala seniorom wykorzystywać swój potencjał osobowy, pokonywać swoje ograniczenia wynikające z wieku, stanu zdrowia czy sytuacji osobistej. To również istotna siła budowania kapitału społecznego i tworzenia społeczeństwa obywatelskiego. W aktywizację osób starszych powinien zostać zaangażowany animator, który zachęci seniorów do włączenia się w życie społeczne i kulturalne.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

- ✓ Zdecydowana większość uczestników badania (72%) nie jest członkiem żadnej organizacji takiej jak stowarzyszenie, klub, koło zainteresowań, czy grupa religijna. Seniorzy przynależą najczęściej do klubów seniora, Uniwersytetów III Wieku oraz organizacji kościelnych.
- ✓ Seniorzy swój czas wolny chcieliby spędzać z rodziną (91%). Oprócz tego jednak chcieliby uczestniczyć w zajęciach ruchowych i rehabilitacyjnych (68%), wycieczkach turystycznych (57%) i zajęciach kulturalnych (56%). Znaczny odsetek osób 60+ chciałby także nauczyć się korzystania z komputera i Internetu. Uczestnicy badania ilościowego o ofertach zajęć dla seniorów chcieliby być informowani głównie za pośrednictwem plakatów umieszczonych w centralnym punkcie miejscowości i na przystankach (44%). Relatywnie wysoki wskaźnik odpowiedzi uzyskała również lokalna prasa (35%) oraz lokalne radio i telewizja (32%).
- ✓ Do najczęściej występujących barier w podejmowaniu aktywności społecznej, kulturalnej i edukacyjnej należą zły stan zdrowia (34%), brak środków finansowych (23%) oraz odległość od miejsca realizacji tych usług (21%). Relatywnie wysoki wskaźnik odpowiedzi uzyskały również brak odpowiednich połączeń transportu publicznego (17%), brak czasu (13%), brak informacji o różnych inicjatywach (12%) oraz brak chęci oraz niechęć do wychodzenia z domu (po 11%). Brak środków finansowych na podejmowanie aktywności wskazywali najczęściej seniorzy z Gmin: Piekoszów, Chęciny, oraz Górno, zaś niezadowolający stan zdrowia seniorzy z Gmin Zagnańsk, Piekoszów, Morawica, Chęciny oraz z Miasta Kielce. Brak informacji o inicjatywach podejmowanych w gminie stanowi barierę głównie dla seniorów z Gmin Zagnańsk, Górno oraz Piekoszów. Niechęć otoczenia wskazywał co dziesiąty mieszkaniec Gminy Masłów, zaś niechęć do wychodzenia z domu seniorzy zamieszkujący Gminy Masłów, Górna, Chęciny oraz Miasto Kielce. Brak odpowiednich połączeń transportu publicznego wskazywany był głównie w Gminach: Piekoszów, Morawica, Zagnańsk, Chęciny, Górno oraz Chmielnik. Duża odległość od siedzib klubów, kół zainteresowań

czy stowarzyszeń to bariera głównie dla mieszkańców Gmin Górno, Piekoszków oraz Zagnańsk.

- ✓ Zdaniem zaledwie 27% respondentów osoby starsze mają wpływ na swoje otoczenie. 26% badanych udzieliło negatywnej odpowiedzi, natomiast aż 47% seniorów nie potrafiło wskazać jednoznacznej opinii.
- ✓ Seniorzy chcieliby nauczyć się obsługi komputera i Internetu, w czym pomoc mogłyby osoby młode. Seniorzy chętnie współpracują z młodzieżą także w innych kwestiach – z jednej strony osoby młode mogą pomagać seniorom w codziennych obowiązkach, z drugiej natomiast osoby starsze mogą pokazywać osobom młodym dawne zajęcia i dzielić się z nimi swoją wiedzą i przeżyciami. Integracja międzypokoleniowa nie tylko pomaga zacieśnić więzy między osobami starszymi i młodymi, ale obu stronom przynosi korzyści. Przedsięwzięcia służące integracji międzypokoleniowej były do tej pory prowadzone na terenie Gmin: Chęciny, Chmielnik, Daleszyce, Górno, Kielce, Miedziana Góra, Morawica, Sitkówka-Nowiny oraz Zagnańsk.

Rekomendacje

Zaleca się intensyfikację działań kulturalnych, rekreacyjnych i edukacyjnych skierowanych do osób starszych. Przed wprowadzeniem konkretnych działań warto przeprowadzić rozmowy z seniorami i zapytać ich, w jakich zajęciach chcieliby wziąć udział. Zajęcia te mogłyby być realizowane w ramach działalności klubów seniora, uniwersytetów III wieku lub świetlic wiejskich.

Zaleca się prowadzenie szkoleń z zakresu obsługi komputera i Internetu, co pozwoli seniorom na korzystanie z e-administracji, ale także robienie zakupów czy nawiązywanie i podtrzymywanie relacji. Zajęcia te mogłyby być prowadzone nie tylko przez osoby do tego przeszkolone, ale także przez lokalną młodzież, w tym bliskich samych seniorów – w ten sposób oprócz nauki, możliwe byłoby tworzenie i zacieśnianie więzi międzypokoleniowych.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Zaleca się prowadzenie kampanii informacyjnych zachęcających osoby starsze do angażowania się w działania wolontariackie. Kampanie te powinny być realizowane za pomocą narzędzi dostępnych dla osób starszych (ulotki, plakaty na przystankach i w centrach miejscowości, spotkania, stoiska na gminnych wydarzeniach) i powinny przedstawiać korzyści płynące z uczestnictwa w wolontariacie.

Zaleca się zaangażowanie animatorów, którzy zaktywizują lokalnych seniorów. Każda gmina powinna mieć co najmniej jednego animatora, który jest znany i szanowany przez lokalną społeczność. Dobrze, jeśli taka osoba zostanie wyłoniona spośród seniorów (brak bariery wiekowej).

Zaleca się organizację spotkań międzypokoleniowych gromadzących osoby starsze z młodzieżą, podczas których obie grupy będą się od siebie wzajemnie uczyć, pomagać sobie oraz zacieśniać więzy.

Z uwagi na dynamiczność zmian zachodzących w przepisach prawnych i pojawianiu się nowych możliwości, z których mogą skorzystać seniorzy, potrzebna jest platforma, na której w prosty i dostępny dla osób starszych sposób przedstawione zostaną najnowsze informacje.

6.7. Środki transportu/ komunikacja

- ✓ Najlepiej skomunikowaną gminą są Kielce – mieszkańcy mają możliwość skorzystania zarówno z komunikacji miejskiej, jak i autobusów gminnych i krajowych.
- ✓ Jednym z bardziej znaczących aspektów problemowych związanych z codziennym funkcjonowaniem osób starszych na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego jest brak lub nieodpowiednia częstotliwość połączeń autobusowych – zarówno poszczególnych gmin z Kielcami, jak i między poszczególnymi wsiami należącymi do gminy, mieszkańcy muszą więc poruszać się prywatnymi środkami transportu.
- ✓ Z powodu niskiej dostępności środków transportu publicznego, seniorzy zamieszkujący

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

KOF poruszają się najczęściej samochodem należącym do bliskiej osoby.

- ✓ Transportem publicznym (autobusem miejskim bądź gminnym) poruszają się najczęściej starsi mieszkańcy Kielc, Gminy Sitkówka-Nowiny oraz Miasta i Gminy Chęciny, zaś zdecydowanie najrzadziej seniorzy zamieszkujący Gminę Strawczyn.
- ✓ Największy problem z samodzielnym poruszaniem się mają osoby niesamodzielne – muszą one korzystać z pomocy rodziny i bliskich.
- ✓ Na terenie Kielc od 2018 roku funkcjonuje projekt „Taksówka dla seniora”. Osoby starsze dwa razy w miesiącu mogą korzystać z bezpłatnych przejazdów. Seniorzy wykorzystują je do przejazdów do lekarza, urzędu czy rodziny. Jest to przykład wzmacniania samodzielności i aktywizacji osób starszych i może stanowić dobrą praktykę dla innych gmin należących do KOF.

Rekomendacje

Zaleca się, by gminy, w których dostęp do środków transportu publicznego jest szczególnie utrudniony, organizowały darmowe (lub za symboliczną opłatą) przejazdy na wydarzenia ogólnogminne oraz okazjonalnie na wydarzenia kulturalne i rekreacyjne, w uczestnictwie w których chęć wyrażą seniorzy.

Zaleca się, by wszystkie gminy (oprócz Kielc, gdzie taki projekt już funkcjonuje) uruchomiły możliwość co najmniej jednorazowego bezpłatnego przejazdu dla seniorów mających trudności z poruszaniem się, którzy będą mogli udać się w dowolne miejsce.

6.8. Infrastruktura wsparcia seniorów

- ✓ Seniorzy wskazywali na problem braku miejsc w Domach Pomocy Społecznej oraz Dziennych Domach Pomocy, zbyt małą liczbę wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego,

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Dziennych Domów Senior+ oraz brak poradni geriatrycznych. Seniorzy często wykazywali także zapotrzebowanie na wzrost liczby Zakładów Opiekuńczo-Lecznicznych, mieszkań chronionych oraz klubów seniora. Brak klubu seniora szczególnie często zgłaszali seniorzy zamieszkujący Gminy Zagnańsk, Górno oraz Daleszyce. Nie we wszystkich gminach KOF świadczone są także usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze.

- ✓ Problemem w dostosowaniu przestrzeni publicznej do potrzeb osób starszych jest zły stan lub brak chodników, wysokie krawężniki, brak ławek oraz brak oświetlenia, szczególnie w mniejszych miejscowościach należących do obszaru KOF.

Rekomendacje

Zaleca się, by na terenie KOF zwiększyć liczbę miejsc opieki stałej i dziennej (Domy Dziennego Pobytu oraz Domy Pomocy Społecznej). Pozwoli to na zaspokojenie potrzeb zarówno seniorów niesamodzielných, jak i częściowo samodzielnych. W celu zmniejszenia kosztów zaleca się adaptację już istniejących budynków na obszarze KOF.

Zaleca się tworzenie kolejnych klubów seniora oraz uniwersytetów III wieku, szczególnie w gminach, gdzie takie podmioty nie funkcjonują (Daleszyce, Górno, Zagnańsk). W klubach powinny być organizowane zajęcia edukacyjne, profilaktyczne, aktywizujące i integracyjne.

Zaleca się rozwój usług opiekuńczych świadczonych na terenie wszystkich gmin KOF. W celu rozwoju usług opiekuńczych konieczne jest zwiększenie zatrudnienia osób świadczących usługi opiekuńcze.

Zaleca się poprawę stanu infrastruktury gmin KOF (w szczególności chodników, wysokich progów) oraz montaż oświetlenia i małej architektury (ławki), które pozwolą seniorom na bezpieczne i komfortowe poruszanie się po własnej miejscowości i całym obszarze KOF.

Zaleca się stworzenie poradni geriatrycznej, która będzie stanowić miejsce świadczące opiekę medyczną nad osobami powyżej 60 roku życia borykającymi się z chorobami

Rzeczpospolita
Polska

WOJEWÓDZTWO
ŚWIĘTOKRZYSKIE

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

charakterystycznymi dla wieku podeszłego. Powinna powstać co najmniej jedna taka poradnia, znajdująca się w miejscu łatwo dostępnym dla wszystkich osób starszych.

7. Spis tabel i rysunków

7.1. Spis tabel

Tabela 1 Prognoza ludności w latach 2020 wg. grup wieku.....	11
Tabela 2 Prognoza ludności w latach 2020 wg. grup wieku (zmiana liczby ludności)	11
Tabela 3 Udział osób 60+ w strukturze ludności województw w 2018 r.	12
Tabela 4 Porównanie liczby osób 60+ z innymi obszarami funkcjonalnymi	13
Tabela 5 Struktura zrealizowanych badań ankietowych.....	18
Tabela 6 Liczba ludności KOF w latach 2010-2018.....	27
Tabela 7 Struktura demograficzna KOF w 2018 r.....	28
Tabela 8 Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców w latach 2010-2018.....	28
Tabela 9 Ludność na 1 km ² w latach 2010-2018.....	29
Tabela 10 Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w latach 2013-2018	33
Tabela 11 Wskaźnik starości (odsetek osób w wieku 65 lat i więcej) w 2018 roku	34
Tabela 12 Charakterystyka demograficzna seniorów (60+) (%) w 2018 r.	35
Tabela 13 Charakterystyka demograficzna seniorów (60+) w 2018 r.....	35
Tabela 14 Przestępczość na terenie Polski, województwa świętokrzyskiego oraz powiatu kieleckiego w latach 2014-2018	49
Tabela 15 Przestępstwa w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców na terenie gmin KOF w okresie styczeń-czerwiec 2019	49
Tabela 16 Wysokość emerytury z pozarolniczego systemu społecznego [w zł] w latach 2014- 2018.....	52
Tabela 17 Wysokość emerytury rolnika indywidualnego [w zł].....	53
Tabela 18 Relacja emerytury z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych brutto do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w latach 2014-2017	54
Tabela 19 Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających ze świadczeń pomocy społecznej (ogółem świadczenia pieniężne i niepieniężne) na terenie poszczególnych gmin KOF na przestrzeni lat 2015-2017.....	56

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Tabela 20 Aktywność zawodowa seniorów (50 lat i więcej) w 2018 r.....	65
Tabela 21 Aktywność zawodowa seniorów (50 lat i więcej) w 2018 r. (%)	65
Tabela 22 Funkcjonujące na terenie gminy placówki świadczące pomoc osobom starszym (połączona analiza desk research oraz wyniki przedstawione w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego	135
Tabela 23 Potrzeby zgłoszone przez seniorów podczas wywiadów ankietowych – kolorem czarnym oznaczono zapotrzebowanie wskazywane przez seniorów podczas wywiadów ankietowych, zaś kolorem czerwonym zapotrzebowanie wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego	136
Tabela 24 Problemy zgłaszane przez seniorów podczas wywiadów ankietowych	138
Tabela 25 Przeprowadzane wizyty patronażowe dla osób zależnych będących w podeszłym wieku - dane wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego	140
Tabela 26 Liczba osób powyżej 65 roku życia objętych usługami opiekuńczymi oraz specjalistycznymi usługami opiekuńczymi - dane wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego	140
Tabela 27 Realizacja na terenie gminy przedsięwzięć służących integracji międzypokoleniowej - dane wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego	141
Tabela 28 Projekty/programy z zakresu profilaktyki, ochrony zdrowia, rehabilitacji dla osób starszych - dane wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego	141
Tabela 29 Podejmowanie działań mających na celu promowanie form aktywnego spędzania czasu wolnego i zdrowego trybu życia - dane wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego	142
Tabela 30 Organizacja kursów, szkoleń itp. dla osób starszych, których celem było podniesienie ich poziomu bezpieczeństwa - dane wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego	142

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Tabela 31 Organizacja kursów, szkoleń itp. dla osób starszych, których celem było przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu - dane wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego	143
Tabela 32 Funkcjonowanie Rady Seniorów - dane wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego	143
Tabela 33 Funkcjonowanie programu uprawniającego seniorów do zniżek na wybrane produkty i usługi - dane wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.....	144
Tabela 34 Realizowanie wsparcia seniorów w formie teleopieki - dane wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego	144

7.2. Spis rysunków

Rysunek 1 Udział osób w wieku 60+ w ogólnej liczbie ludności w Polsce w latach 2010 -2019	
Rysunek 2 Udział osób starszych (60+) w populacji Polski w latach 2010 - 2019 r.....	10
Rysunek 3 Liczba osób starszych przypadających na 1000 dzieci	10
Rysunek 4 Płeć.....	19
Rysunek 5 Wiek	19
Rysunek 6 Miejsce zamieszkania.....	20
Rysunek 7 Stan zdrowia osób 60+ w podziale na gminy	21
Rysunek 8 Stan cywilny	22
Rysunek 9 Wskaźnik obciążenia demograficznego ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w latach 2014-2017	30
Rysunek 10 Procentowy udział osób w wieku 60+ w populacji KOF oraz województwa świętokrzyskiego w latach 2014 -2018	31
Rysunek 11 Wskaźnik obciążenia demograficznego ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w latach 2014-2017	32

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 12 Wskaźnik obciążenia demograficznego ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w 2017 roku	33
Rysunek 13 Jak Pan/Pani ocenia swój stan zdrowia?	36
Rysunek 14 Jak Pan/Pani ocenia swój stan zdrowia? – podział ze względu na wiek.....	37
Rysunek 15 Z czyjej pomocy Pan/Pani korzysta?	38
Rysunek 16 Czy pomoc, z której Pan/Pani korzysta jest wystarczająca?.....	38
Rysunek 17 Jak ocenia Pan/ Pani dostęp do opieki zdrowotnej w swoim miejscu zamieszkania	39
Rysunek 18 Jak ocenia Pan/ Pani dostęp do opieki zdrowotnej w swoim miejscu zamieszkania – podział ze względu na stan zdrowia	40
Rysunek 19 Jak ocenia Pan/ Pani dostęp do opieki zdrowotnej w swoim miejscu zamieszkania – podział na gminy.....	41
Rysunek 20 Jak ocenia Pan/ Pani jakość opieki zdrowotnej w swoim miejscu zamieszkania .	41
Rysunek 21 Jak ocenia Pan/ Pani jakość opieki zdrowotnej w swoim miejscu zamieszkania – podział ze względu na stan zdrowia	42
Rysunek 22 Jak Pan/ Pani ocenia dostęp do usług społecznych w swoim miejscu zamieszkania	43
Rysunek 23 Jak Pan/ Pani ocenia dostęp do usług społecznych w swoim miejscu zamieszkania – podział na gminy.....	44
Rysunek 24 Jak Pan/ Pani ocenia jakość usług społecznych w swoim miejscu zamieszkania .	45
Rysunek 25 Czy korzysta Pan/Pani z usługi teleopieki (przycisk SOS wbudowany w telefon, opaska teleopiekuńcza, urządzenia monitorujące)?.....	46
Rysunek 26 Czy korzysta Pan/Pani z usługi teleopieki (przycisk SOS wbudowany w telefon, opaska teleopiekuńcza, urządzenia monitorujące)? – w podziale na stan zdrowia	47
Rysunek 27 Przeciętna liczba emerytów i rencistów ogółem w województwie świętokrzyskim w latach 2010-2018.....	52
Rysunek 28 Jak Pan/Pani ocenia swoją sytuację finansową	55
Rysunek 29 Z kim Pan/i mieszka?.....	58
Rysunek 30 Jak Pan/Pani ocenia swoją sytuację mieszkaniową	58

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 31 Jakie problemy wynikające z prowadzenia gospodarstwa domowego Pan/Pani dostrzega?	59
Rysunek 32 Jakie problemy wynikające z prowadzenia gospodarstwa domowego Pan/Pani dostrzega? – podział na gminy: Kielce, Chęciny, Chmielnik, Daleszyce, Górnio, Masłów	61
Rysunek 33 Jakie problemy wynikające z prowadzenia gospodarstwa domowego Pan/Pani dostrzega? – podział na gminy: Miedziana Góra, Morawica, Piekoszów, Sitkówka-Nowiny, Strawczyn, Zagnańsk	63
Rysunek 34 Aktywność zawodowa.....	66
Rysunek 35 Aktywność zawodowa – podział wg wieku.....	67
Rysunek 36 Jak ocenia Pan/ Pani dostęp do instytucji publicznych (urzędy, ZUS) w swojej miejscowości?	68
Rysunek 37 Jak ocenia Pan/ Pani dostęp do instytucji publicznych (urzędy, ZUS) w swojej miejscowości? – podział na gminy	69
Rysunek 38 Jak Pan/ Pani ocenia dostęp do instytucji kultury (np. dom kultury, biblioteka, kino, teatr) w swojej miejscowości	70
Rysunek 39 Jak Pan/ Pani ocenia dostęp do instytucji kultury (np. świetlica, dom kultury, biblioteka, kino, teatr) w swojej miejscowości – podział na gminy	71
Rysunek 40 Gdzie najczęściej spędza Pan/Pani swój czas wolny?.....	71
Rysunek 41 Czy jest Pan/i członkiem jakiejś organizacji (np. stowarzyszenia, klubu, koła zainteresowań, grupy religijnej)?	72
Rysunek 42 W jakich zajęciach chciał(a)by Pan/Pani uczestniczyć w wolnym czasie?	73
Rysunek 43 W jaki sposób chciał(a)by Pan/Pani być informowany/informowana o ofertach zajęć dla seniorów?	76
Rysunek 44 Proszę wskazać, z jakich środków transportu korzysta Pan/Pani najczęściej	78
Rysunek 45 Proszę wskazać, z jakich środków transportu korzysta Pan/Pani najczęściej – podział na gminy	79
Rysunek 46 Proszę wskazać, z jakich środków transportu korzysta Pan/Pani najczęściej – samodzielność seniorów	81
Rysunek 47 Infrastruktura na obszarze KOF stan na 2018 r.:	83

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 48 Z jakimi problemami spotyka się Pan/Pani na terenie swojej gminy/miasta?.....	86
Rysunek 49 Z jakimi problemami spotyka się Pan/Pani na terenie swojej gminy/miasta? – Miasto Kielce oraz Gminy: Chmielnik, Chęciny, Daleszyce, Górno oraz Masłów	88
Rysunek 50 Z jakimi problemami spotyka się Pan/Pani na terenie swojej gminy/miasta? – Gminy Miedziana Góra, Morawica, Gminy Piekoszów, Sitkówka-Nowiny, Strawczyn oraz Zagnańsk.....	90
Rysunek 51 Jakich usług skierowanych do osób starszych brakuje w Pana/i gminie/mieście?	91
Rysunek 52 Jakich usług skierowanych do osób starszych brakuje w Pana/i gminie/mieście? – podział na gminy	93
Rysunek 53 Czy któryś z wymienionych czynników stanowi problem w podejmowaniu aktywności społecznej, kulturalnej lub edukacyjnej?	94
Rysunek 54 Czy któryś z wymienionych czynników stanowi problem w podejmowaniu aktywności społecznej, kulturalnej lub edukacyjnej? – Miasto Kielce, Gminy: Chęciny, Chmielnik, Daleszyce, Górno, Masłów	96
Rysunek 55 Czy któryś z wymienionych czynników stanowi problem w podejmowaniu aktywności społecznej, kulturalnej lub edukacyjnej? –Gminy: Miedziana Góra, Morawica, Piekoszów, Sitkówka-Nowiny, Strawczyn oraz Zagnańsk	98
Rysunek 56 Czy uważa Pan/Pani, że osoby starsze mają wpływ na swoje otoczenie?.....	99
Rysunek 58 Jakie problemy mieszkaniowe Pan/Pani dostrzega? – podział na gminy.....	132
Rysunek 59 Z jakimi problemami spotyka się Pan/Pani na terenie swojej gminy/miasta? – podział na gminy	133
Rysunek 60 Czy któryś z wymienionych czynników stanowi problem w podejmowaniu aktywności społecznej, kulturalnej lub edukacyjnej? – podział na gminy.....	134

8. Aneks

8.1. Wykaz instytucji wsparcia dla seniorów na terenie KOF

Domy Pomocy Społecznej dla osób w podeszłym wieku:

1. Dom Pomocy Społecznej w Chmielniku ul. Łagiewniki 73 Chmielnik
2. Dom Pomocy Społecznej w Zgórsku ul. Szewska 28 Nowiny
3. Dom Pomocy Społecznej w Piekoszowie, ul. Czarnowska 2a Piekoszków
4. Dom Pomocy Społecznej „Dom Seniora Zielone Niwy” w Niwach, Niwy 20 J Daleszyce
5. Dom Pomocy Społecznej w Kielcach ul. Sobieskiego 30 Kielce
6. Dom Pomocy Społecznej im. Jana Pawła II w Kielcach ul. Jagiellońska 76 Kielce
7. Dom Pomocy Społecznej w Kielcach ul. Tarnowska 10 Kielce
8. Dom Pomocy Społecznej „Dom Seniora Aktywni Zawsze w Kielcach” ul. Peryferyjna 15 Kielce

Rodzinne Domy Pomocy

1. Rodzinny Dom Pomocy, Domaszowice 78s, gmina Masłów
2. Rodzinny Dom Pomocy i Pensjonat dla osób starszych Caritas Diecezji Kieleckiej, Kielce ul. Tobrucka 19 Kielce
3. Rodzinny Dom Pomocy, ul. „Wilka” Kruszelnickiego 76 lok. 3, Kielce
4. Pensjonat Opiekuńczo-Rehabilitacyjny „Nasz Dom” ul. Torbucka 19, Kielce
5. Centrum Opieki Długoterminowej, ul. Ściegiennego 229, Kielce
6. Rodzinny Dom Opieki w Zagnańsku, ul. Spokojna 9, Zagnańsk

Dzienny Dom Pomocy

1. Dzienny Dom Opieki Medycznej Caritas w Kielcach, ul. Urzędnicza 16a, Kielce

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Środowiskowe Domy Samopomocy

1. Środowiskowy Dom Samopomocy, ul. Dygasińskiego 12, Chmielnik
2. Środowiskowy Dom Samopomocy, Brudzów 45, Morawica
3. Środowiskowy Dom Samopomocy, Wola Jachowa 136, Górno
4. Środowiskowy Dom Samopomocy, ul. Częstochowska 85, Piekoszów
5. Środowiskowy Dom Samopomocy, ul. Mieszka I 79, Kielce
6. Środowiskowy Dom Samopomocy, ul. Okrzei 8, Kielce
7. Środowiskowy Dom Samopomocy, ul. Miodowa 7, Kielce
8. Środowiskowy Dom Samopomocy, ul. Kołłątaja 4, Kielce
9. Środowiskowy Dom Samopomocy, ul. Krzemionkowa 1, Kielce
10. Środowiskowy Dom Samopomocy, ul. Orzeszkowej 53, Kielce
11. Środowiskowy Dom Samopomocy, ul. Urzędnicza 16a, Kielce

Zakłady Opiekuńczo-Lecznicze

1. Zakład Opiekuńczo-Leczniczy, ul. Kielecka 1-3, Chmielnik
2. Zakład Opiekuńczo-Leczniczy i Rehabilitacyjny w Bilczy, ul. Osikowa 4, Morawica
3. Zespół Placówek Opiekuńczo-Leczniczych Caritas w Kielcach, ul. Księcia Mieszka I 48c, Kielce
4. Zgromadzenie Sług Jezusa - Zakład Opiekuńczo-Leczniczy Dla Przewlekle Chorych, ul. Wesoła 45, Kielce
5. Zakład Pielęgnacyjno - Opiekuńczy w Kielcach, ul. Króla Jana III Sobieskiego 30, Kielce
6. Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Piekoszowie, ul. Czarnowska 2a, Piekoszów

Mieszkania Chronione

1. Mieszkania chronione przy Domu dla Niepełnosprawnych w Piekoszowie, ul. Czarnowska 2A, Piekoszów

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

2. Mieszkania chronione przy Domu Pomocy Społecznej w Kielcach, ul. Jagiellońska 76, Kielce
3. Mieszkania chronione, ul. Leszczyńska 37, Kielce
4. Mieszkania chronione, ul. Kazimierza Wielkiego 35A, Kielce
5. Mieszkania chronione, ul. Kazimierza Wielkiego 35B, Kielce

Wypożyczalnia Sprzętu Rehabilitacyjnego

1. Wypożyczalnia i sprzedaż sprzętu rehabilitacyjnego Caritas Diecezji Kieleckiej, ul. Wesoła 58, Kielce
2. Wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego i pielęgnacyjnego Towarzystwa Dobroczynnego, ul. Turystyczna 1a, Kielce
3. AnaFizjoterapia Anna Krzeszowska, Plac Stefana Żeromskiego 3, Chęciny

Kluby Seniora

1. Klub Seniora w Chmielniku, ul. Starobuska 10, Chmielnik
2. Klub Seniora w Masłowie, ul. Ks. J. Marszałka 30, Masłów
3. Klub Seniora „Zawsze Młodzi” w Morawicy, ul. Spacerowa 7, Morawica
4. Klub Seniora w Piekoszowie, ul. Częstochowska 85a, Piekoszów
5. Klub Seniora w Chęcinach, ul. Armii Krajowej 18A, Chęciny
6. Klub Seniora w Sitkówce-Nowinach, ul. Perłowa 1, Sitkówka-Nowiny
7. Klub Seniora „Złote Lata” w Miedzianej Górze, ul. Urzędnicza 11a lok. 34, Miedziana Góra
8. Klub „Senior+” w Oblęgorze, ul. Skałka 18, Strawczyn
9. Klub Seniora w Kielcach, ul. Św. Stanisława Kostki 4a, Kielce
10. Klub Seniora w Kielcach, ul. Żeromskiego 44, Kielce
11. Klub Seniora w Kielcach, ul. Konopnickiej 5, Kielce

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

12. Klub Seniora w Kielcach, ul. Jana Nowaka Jeziorańskiego 75, Kielce
13. Klub Seniora w Kielcach, ul. Miodowa 7, Kielce
14. Klub Seniora w Kielcach, ul. Hoża 39, Kielce
15. Klub Seniora w Kielcach, ul. Al. Legionów 5, Kielce
16. Klub Seniora w Kielcach, ul. Urzędnicza 3, Kielce
17. Klub Seniora w Kielcach, ul. Mała 17/4, Kielce
18. Klub Seniora w Kielcach, ul. Naruszewicza 23, Kielce
19. Klub Seniora w Kielcach, ul. Tujowa 2, Kielce

Uniwersytety Trzeciego Wieku

1. Uniwersytet Trzeciego Wieku w Morawicy, ul. Spacerowa 7, Morawica
2. Chęciński Uniwersytet Trzeciego Wieku, Al. Mickiewicza 22, Chęciny
3. Uniwersytet Trzeciego Wieku w Masłowie, ul. Marszałka 30, Masłów
4. Uniwersytet Trzeciego Wieku w Zagnańsku, ul. Spacerowa 8, Zagnańsk
5. Uniwersytet Trzeciego Wieku w Miedzianej Górze, ul. Urzędnicza 18, Miedziana Góra
6. Kielecki Uniwersytet Trzeciego Wieku „Ponad Czasem”, Al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 7, Kielce
7. Uniwersytet Otwarty Politechniki Świętokrzyskiej, Al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 7, Kielce
8. Staropolski Uniwersytet Trzeciego Wieku w siedzibie Fundacji „Więź Pokoleń”, ul. Peryferyjna 15, Kielce
9. Świętokrzyski Uniwersytet Trzeciego Wieku, ul. Seminaryjska 28A, Kielce

8.2. Wzór kwestionariusza ankiety skierowany do osób 60+

Dzień dobry. Firma EU-Consult na zlecenie Gminy Kielce opracowuje Politykę senioralną Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2020-2030. Uzyskane w trakcie badania informacje posłużą do przeprowadzenia pogłębionej diagnozy sytuacji i potrzeb osób powyżej 60 roku życia zamieszkujących gminy Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, zaś w dalszej kolejności do stworzenia Polityki senioralnej Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2020-2030, której zadaniem będzie poprawa jakości życia osób mających 60 i więcej lat.

W związku z tym, chcielibyśmy poprosić Pana/Panią o wzięcie udziału w badaniu ankietowym. Uprzejmie prosimy o udzielenie szczyrych i wyczerpujących odpowiedzi na pytania. Ankieta jest anonimowa.

Sytuacja zdrowotna i społeczna

1. Jak Pan/Pani ocenia swój stan zdrowia?

- a) Jestem w pełni sprawny/sprawna (*proszę przejść do pytania 4*)
- b) Potrzebuję pomocy tylko w czynnościach wymagających dużego wysiłku
- c) Potrzebuję stałej opieki i pomocy w codziennych czynnościach

2. Z czyjej pomocy Pan/Pani korzysta?

(można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź)

- a) Najbliższej rodziny (mąż/zona, partner/partnerka, dzieci, wnuki, rodzeństwo)
- b) Dalszej rodziny
- c) Sąsiadów
- d) Przyjaciół
- e) Osoby wynajętej do pomocy
- f) Pracownika Ośrodka Pomocy Społecznej
- g) Przedstawiciela organizacji pozarządowej/charytatywnej
- h) Innych podmiotów (jakich?) .....

3. Czy pomoc, z której Pan/Pani korzysta jest wystarczająca?

- a) Zdecydowanie tak
- b) Raczej tak
- c) Raczej nie (dlaczego?) .....
- d) Zdecydowanie nie (dlaczego?) .....
- e) Trudno powiedzieć

4. Z jakimi problemami spotyka się Pan/Pani na terenie swojej gminy/miasta?

(Można wybrać więcej niż jedną odpowiedź)

- a) Samotność, brak więzi międzypokoleniowej
- b) Trudności mieszkaniowe (zły stan mieszkania, utrudniony dostęp do mieszkania)
- c) Nieprzyjazna seniorom przestrzeń publiczna i budynki (np. brak wind, podjazdów, poręczy, ławek do odpoczynku itp.)
- d) Ograniczony dostęp do transportu publicznego
- e) Ograniczony dostęp do wydarzeń sportowych i kulturalnych
- f) Ograniczony dostęp do usług zdrowotnych

- g) Ograniczony dostęp do usług społecznych (np. miejsca integracji i aktywizacji seniorów, świetlice, kluby seniora, dzienne domy pobytu)
- h) Nieatrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego
- i) Brak możliwości podjęcia aktywności edukacyjnej, społecznej, kulturalnej, zawodowej
- j) Brak dostępu do informacji o wydarzeniach kierowanych do seniorów
- k) Inne (jakie?) .....

5. Jak Pan/Pani ocenia:

Bardzo dobrze   Dobrze   Źle   Bardzo źle   Trudno powiedzieć

Swoją sytuację finansową

Swoją sytuację mieszkaniową

6. Jakie problemy mieszkaniowe Pan/Pani dostrzega?

(Można wybrać więcej niż jedną odpowiedź)

- a) Dom/mieszkanie jest za duże
- b) Brak dostosowania domu/mieszkania do osób starszych i niepełnosprawnych (wysokie progi, wąskie przejścia, wysoka wanna)
- c) Wysokie opłaty za mieszkanie
- d) Brak windy
- e) Ogrzewanie domu (konieczność palenia w piecu)
- f) Brak bieżącej wody
- g) Niedziałające/przestarzałe sprzęty i urządzenia
- h) Inne (jakie?) .....
- i) Nie dostrzegam żadnych problemów

7. Jak Pan/Pani ocenia:

Bardzo dobrze   Dobrze   Źle   Bardzo źle   Trudno powiedzieć

Dostęp do opieki medycznej w swoim miejscu zamieszkania

Jakość usług zdrowotnych w swoim miejscu zamieszkania

Dostęp do usług społecznych w swoim miejscu zamieszkania

Jakość usług społecznych w swoim miejscu zamieszkania

Dostęp do instytucji publicznych (urzędy, ZUS)

Dostęp do instytucji kulturalnych (np. świetlica, dom kultury, biblioteka, kino, teatr)

8. Co w zakresie dostępności usług zdrowotnych i społecznych na terenie Pana/Pani miejsca zamieszkania stanowi największy problem?

.....
.....
.....

9. Jakich usług skierowanych do osób starszych brakuje w Pana/i gminie/mieście?

(Można wybrać więcej niż jedną odpowiedź)

- a) Usługi opiekuńcze
- b) Usługi psychologa
- c) Programy zdrowotne
- d) Domy pomocy społecznej
- e) Domy dziennego pobytu
- f) Kluby seniora
- g) Inne (jakie?) .....

10. Czy korzysta Pan/Pani z usługi teleopieki (przycisk SOS wbudowany w telefon opaska teleopiekuńcza, urządzenia monitorujące)?

- a) Tak, korzystam i czuję się dzięki temu bezpieczniej
- b) Tak korzystam, ale nie czuję się dzięki temu bezpieczniej
- c) Nie korzystam, ale chciał(a)bym korzystać
- d) Nie korzystam i nie czuję potrzeby, by korzystać

Aktywizacja społeczno-edukacyjno-kulturalna

11. Gdzie najczęściej spędza Pan/Pani swój czas wolny

- a) W domu
- b) Poza domem

12. W jakich zajęciach chciał(a)by Pan/Pani uczestniczyć w wolnym czasie?

	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć
--	---------------------	------------	------------	---------------------	----------------------

Zajęcia językowe

Zajęcia z zakresu
obsługi komputera

Warsztaty
medyczne,
psychologiczne

Zajęcia artystyczne
(rękodzieła, szycie)

Zajęcia ruchowe,
rehabilitacyjne

Zajęcia kulturalne
(spektakle, projekcje
filmowe)

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Wycieczki
turystyczne

Uniwersytet III
Wieku

Działania w ramach
miejscowej
wspólnoty kościelnej

Działania
wolontariackie

Korzystanie z
Internetu

Przebywanie z
rodziną

Inne (jakie?) .....

13. Czy któryś z wymienionych czynników stanowi problem w podejmowaniu aktywności społecznej, kulturalnej lub edukacyjnej?

(Można wybrać więcej niż jedną odpowiedź)

- a) Stan zdrowia
- b) Bariery architektoniczne
- c) Odległość od siedzib klubów, kół zainteresowań, fundacji, stowarzyszeń
- d) Brak odpowiednich połączeń transportu publicznego
- e) Brak czasu
- f) Brak środków finansowych
- g) Niechęć do wychodzenia z domu
- h) Brak chęci do podjęcia aktywności
- i) Niechęć otoczenia
- j) Brak informacji o różnych inicjatywach podejmowanych w gminie/mieście
- k) Inne (jakie?) .....
- l) Nie ma problemów

14. W jaki sposób chciał(a)by Pan/Pani być informowany/informowana o ofertach zajęć dla seniorów?

(Można wybrać więcej niż jedną odpowiedź)

- a) Lokalna prasa
- b) Lokalne radio, telewizja
- c) Lokalne strony internetowe
- d) Plakaty umieszczone w centralnym punkcie miejscowości, na przystankach
- e) Ulotki rozdawane na ulicy
- f) Instytucje kulturalne, edukacyjne, religijne
- g) Inne (jakie?) .....

15. Proszę wskazać, z jakich środków transportu korzysta Pan/Pani najczęściej?

(Można wybrać więcej niż jedną odpowiedź)

- a) Własny samochód
- b) Auto osoby bliskiej (podwiezienie przez kogoś z rodziny, przyjaciół)

- c) Autobus miejski/gminny
- d) Taksówka
- e) Pojazd dla osoby niepełnosprawnej
- f) Rower
- g) Inne
- h) Poruszam się pieszo
- i) Nie korzystam

16. Czy uważa Pan/Pani, że osoby starsze mają wpływ na swoje otoczenie?

- a) Zdecydowanie tak (w jaki sposób?) .....
- b) Raczej tak (w jaki sposób?) .....
- c) Raczej nie (dlaczego?) .....
- d) Zdecydowanie nie (dlaczego?) .....
- e) Trudno powiedzieć

17. Jakie działania w Pana/Pani gminie/mieście należałoby podjąć lub usprawnić, by poprawić jakość życia osób powyżej 60 roku życia?

.....

.....

.....

Metryka

18. Płeć

- a) Kobieta
- b) Mężczyzna

19. Wiek

- a) 60-64 lata
- b) 65-69 lat
- c) 70-74 lata
- d) 75 lat i więcej

20. Teren zamieszkania

- a) Miasto Kielce
- b) Gmina i Miasto Chęciny
- c) Miasto i Gmina Chmielnik
- d) Miasto i Gmina Daleszyce
- e) Gmina Górnó
- f) Gmina Masłów
- g) Gmina Miedziana Góra
- h) Miasto i Gmina Morawica
- i) Gmina Piekoszów
- j) Gmina Sitkówka-Nowiny
- k) Gmina Strawczyn
- l) Gmina Zagnańsk

21. Stan cywilny

- a) Panna/Kawaler
- b) Mężatka/żonaty
- c) Wdowa/wdowiec
- d) Rozwiedziona/rozwiedziony

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

e) Określił(a)bym inaczej (jak?) .....
22. Z kim Pan/i mieszka? a) Samodzielnie (sam/sama) b) Z żoną/mężem c) Z wielopokoleniową rodziną (dziećmi/wnukami) d) Z innymi seniorami (Dom Pomocy, Dom Seniora) e) Inne (jakie?) .....
23. Aktywność zawodowa <i>(Można wybrać więcej niż jedną odpowiedź)</i> a) Pracuję zawodowo b) Nie pracuję zawodowo c) Jestem emerytem/emerytką d) Jestem rencistą/rencistką e) Udzielam się wolontariacko
24. Czy jest Pan/i członkiem jakiejś organizacji (np. stowarzyszenia, klubu, koła zainteresowań, grupy religijnej)? a) Tak (jakich?) ..... b) Nie

8.3. Wzór scenariusza zogniskowanych wywiadów grupowych z seniorami i osobami pracującymi z osobami starszymi

Dzień dobry, nazywam się ... i jestem moderatorem firmy EU-Consult, która na zlecenie Gminy Kielce opracowuje Politykę senioralną Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2020-2030. Uzyskane w trakcie badania informacje posłużą do przeprowadzenia pogłębionej diagnozy sytuacji i potrzeb osób powyżej 60 roku życia zamieszkujących gminy Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, zaś w dalszej kolejności do stworzenia Polityki senioralnej Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2020-2030, której zadaniem będzie poprawa jakości życia osób mających 60 i więcej lat.

1. Jakie są potrzeby osób starszych zamieszkujących Państwa gminę?

- a) W zakresie usług społecznych (np. wsparcie opiekuna, Ośrodka Pomocy Społecznej, Domy Dniennego Pobytu, Domy Opieki Społecznej)
- b) W zakresie usług zdrowotnych (np. dostęp do lekarzy, specjalistów, programy zdrowotne, działania profilaktyczne)
- c) W zakresie usług kulturalnych (np. dostęp do instytucji kulturalnych, sportowych, dostosowanie zajęć do osób starszych)
- d) W zakresie usług edukacyjnych (np. Uniwersytet III Wieku, kursy doszkalające)
- e) Potrzeby mieszkaniowe (np. stan mieszkań osób starszych, dostosowanie mieszkań do ich potrzeb)
- f) Potrzeby finansowe (leki, opłaty mieszkaniowe, jedzenie, czas wolny)

Z czego wynikają te potrzeby? Czy są one charakterystyczne dla Państwa gminy, czy jest to szerszy problem?

2. Czy osoby starsze czują się bezpiecznie na terenie gminy?

Jeśli nie, dlaczego? Czego obawiają się seniorzy? Jak można to zmienić?

Jeśli tak, co ma na to wpływ?

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

3. Czy Państwa zdaniem potrzebne są działania edukacyjne skierowane do nieformalnych opiekunów osób starszych i niesamodzielných (rodziny, przyjaciół, wolontariuszy)?

Jeśli tak, to w jakim zakresie? Jakich kompetencji powinni uczyć się opiekunowie nieformalni?

4. Jakie są potrzeby i oczekiwania osób pracujących z osobami starszymi?

W jaki sposób można je zaspokoić? Jak wpłynie to na poprawę jakości życia osób starszych?

5. Które elementy infrastruktury publicznej należy poprawić, by ułatwić funkcjonowanie osobom starszym?

*Które elementy powinny zostać dostosowane do osób starszych w pierwszej kolejności?
Dlaczego?*

6. Jakie usługi należy wprowadzić, by osoby powyżej 60 roku życia stały się bardziej samodzielne?

Które usługi należy wprowadzić w pierwszej kolejności? Jak te usługi powinny być prowadzone?

7. Czy osoby starsze chciałyby uczęszczać na kursy bądź zajęcia??

Czego powinny dotyczyć te kursy? Do czego osoby starsze mogłyby wykorzystywać te umiejętności?

8. Czy osoby starsze byłyby zainteresowane nabyciem/zwiększeniem umiejętności z zakresy obsługi komputera i nowoczesnych technologii?

Czego powinny dotyczyć te kursy? Obsługi jakich urządzeń powinny uczyć? Do czego osoby starsze mogłyby wykorzystywać te umiejętności?

9. Czy osoby powyżej 60 roku życia chętniej korzystałyby z komputera i aplikacji mobilnych, gdyby były one dostosowane do osób starszych (prosta obsługa, duże litery, długi czas wyświetlania komunikatów), w zakresie następujących usług:

a) Usługi społeczne (np. złożenie wniosku do urzędu)

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

- b) Usługi zdrowotne (np. rejestracja internetowa)*
- c) Usługi kulturalne (np. zapisanie się na zajęcia kulturalne)*
- d) Usługi edukacyjne (np. uczestniczenie w zajęciach Uniwersytetu III Wieku)*

10. Czy korzystają Państwo z teleopieki lub innych form niebezpośrednich usług opiekuńczych?

Z jakich usług i urzędzeń Państwo korzystają? Czy są one wystarczające? Czy chcieliby Państwo zmienić coś w zakresie tego rodzaju opieki? W jaki sposób można by udoskonalić te usługi?

Jeśli nie, dlaczego? Czy chcieliby Państwo korzystać z teleopieki lub innych form niebezpośrednich usług opiekuńczych? Jakich?

11. W jaki sposób osoby powyżej 60 roku życia spędzają czas wolny?

*W jaki sposób osoby starsze chciałyby spędzać czas wolny? Co stoi temu na przeszkodzie?
Jak można to zmienić?*

12. W jaki sposób można zaangażować osoby powyżej 60 roku życia w działalność dla społeczności lokalnej?

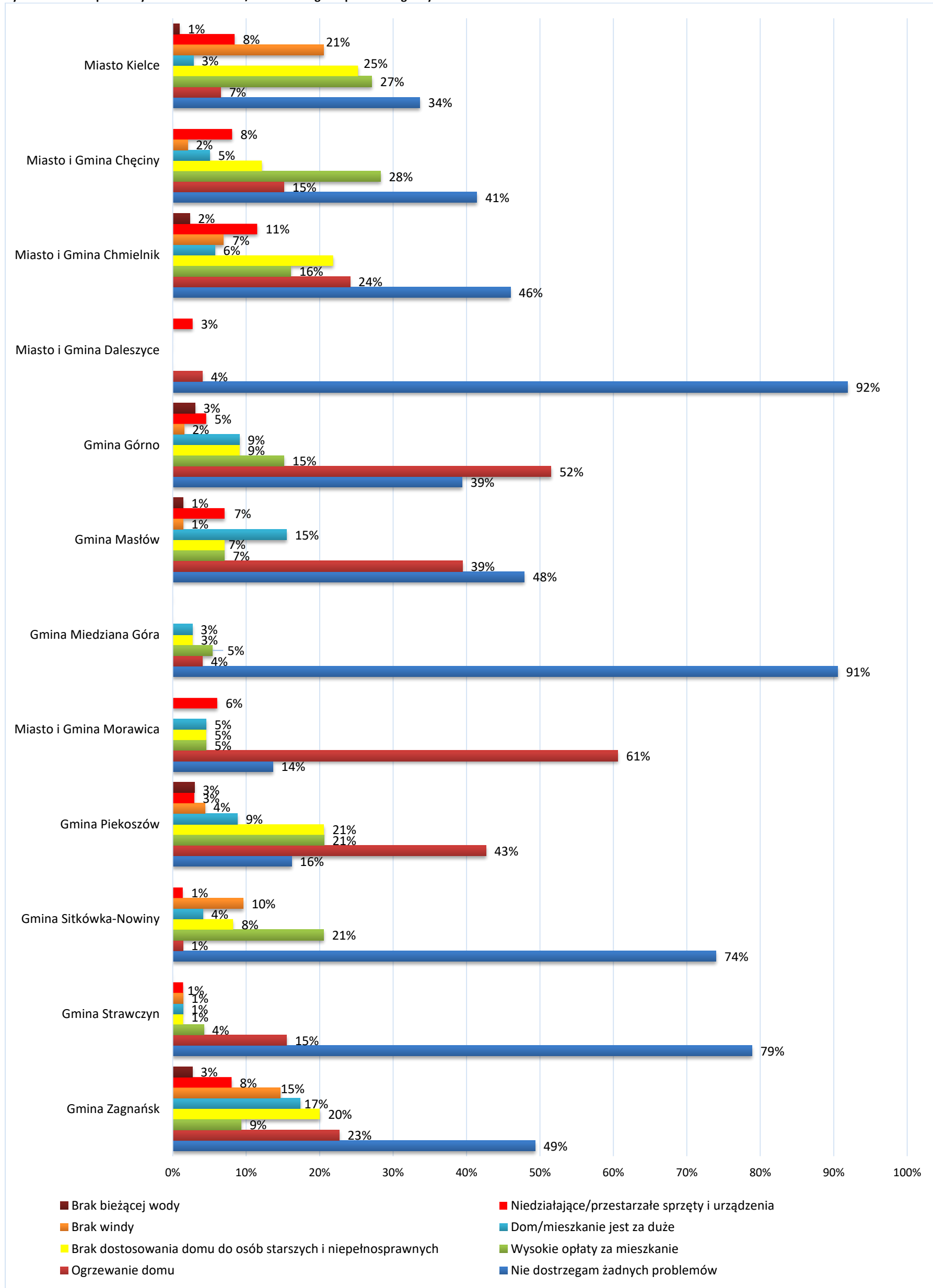
*W jakie działania osoby starsze chciałyby się zaangażować najchętniej? Co stoi na przeszkodzie?
Jakie korzyści może to przynieść osobom starszym, a jakie społeczności lokalnej?*

13. Czy chcieliby Państwo coś dodać, poruszyć jakieś kwestie, których nie omówiliśmy?

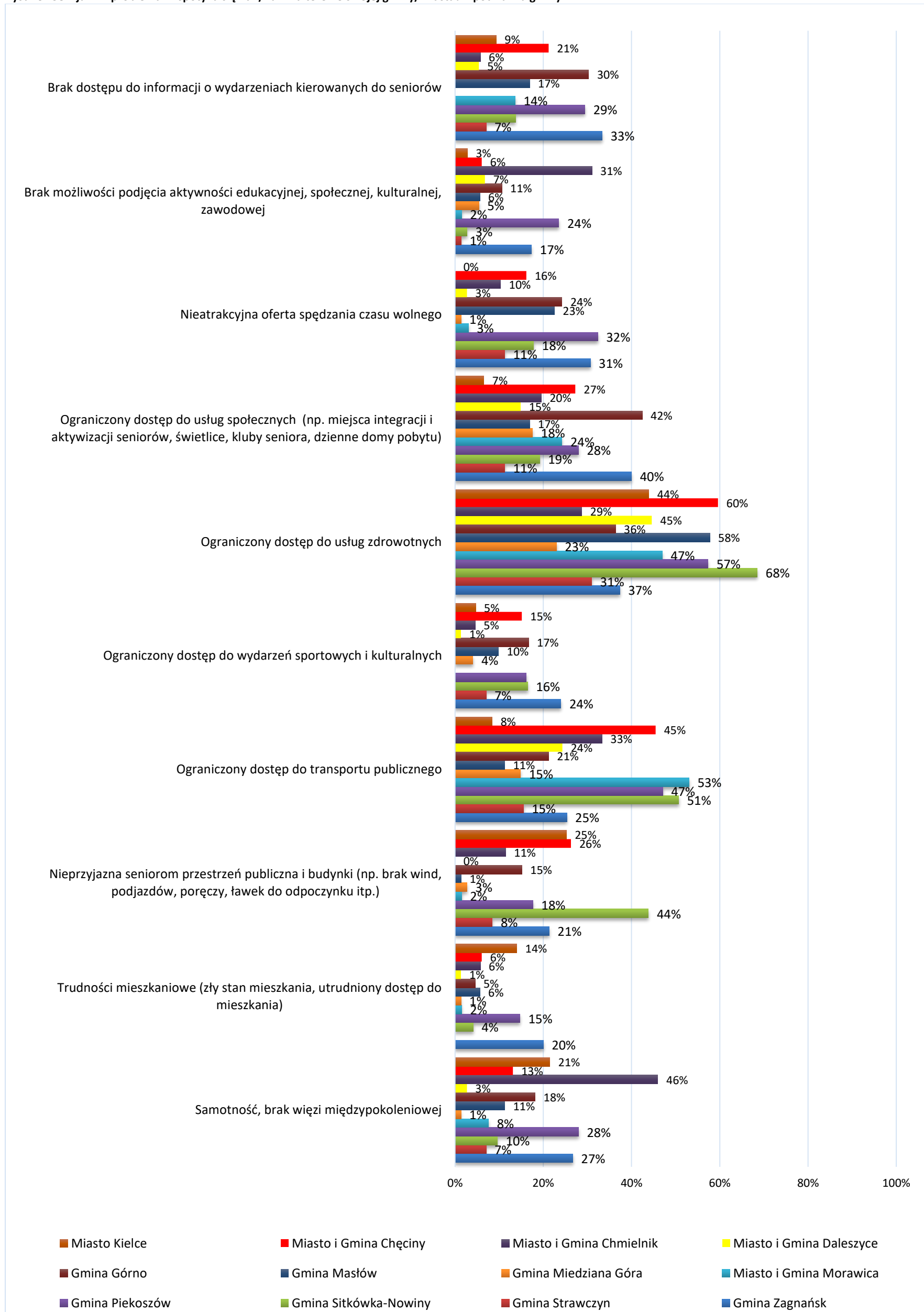
Dziękuję za udział w badaniu!

8.4. Wykresy w formacie A3

Rysunek 57 Jakie problemy mieszkaniowe Pan/Pani dostrzega? – podział na gminy

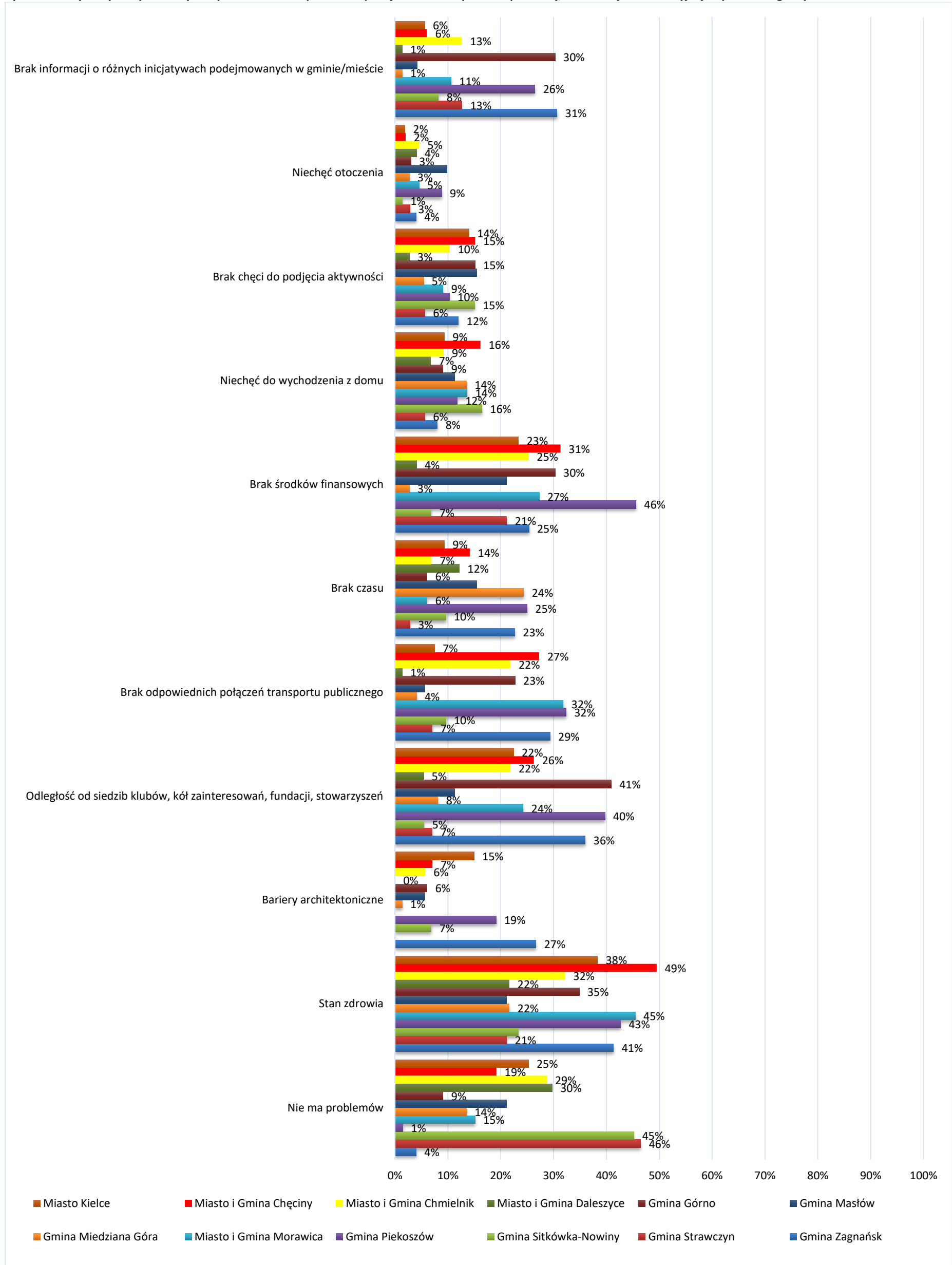

Rysunek 58 Z jakimi problemami spotyka się Pan/Pani na terenie swojej gminy/miasta? – podział na gminy

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Rysunek 59 Czy któryś z wymienionych czynników stanowi problem w podejmowaniu aktywności społecznej, kulturalnej lub edukacyjnej? – podział na gminy

8.5. Wybrane dane dotyczące potrzeb seniorów oraz działań prowadzonych w celu ich wsparcia w gminach Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Tabela 22 Funkcjonujące na terenie gminy placówki świadczące pomoc osobom starszym (połączona analiza desk research oraz wyniki przedstawione w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego)

Kielecki Obszar Funkcjonalny												
Jednostka	Chęciny	Chmielnik	Daleszyce	Górno	M. Kielce	Masłów	Miedziana Góra	Morawica	Piekoszów	Sitkówka-Nowiny	Strawczyn	Zagnańsk
Dom Pomocy Społecznej		1	1		6	1			1	1		
Rodzinny Dom Pomocy					4	1						1
Dzienny Dom Pomocy					1							
Środowiskowy Dom Pomocy		1		1	7			1	1			
Zakład Opiekuńczo-Leczniczy		1			1			1	1			
Mieszkania chronione					5				1			
Wypożyczalnia sprzętu rehab.	1				2							
Klub Seniora	1	1			11	1	2	2	1	1	1	
UTW	1				4	1	1	1				1

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Dzienny Dom Seniora					1					1		
Poradnia Geriatryczna												

Tabela 23 Potrzeby zgłoszone przez seniorów podczas wywiadów ankietowych – kolorem czarnym oznaczono zapotrzebowanie wskazywane przez seniorów podczas wywiadów ankietowych, zaś kolorem czerwonym zapotrzebowanie wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Kielecki Obszar Funkcjonalny												
Jednostka	Chęciny	Chmielnik	Daleszyce	Górno	M. Kielce	Mastów	Miedziana Góra	Morawica	Piekoszów	Sitkówka-Nowiny	Strawczyn	Zagnańsk
Dom Pomocy Społecznej	1	1/1	1					1		1		
Rodzinny Dom Pomocy							1			1		
Dom Dziennego Pobytu	1	1/1	1	1	1	1/1	1	1	1	1/1		1/1
Środowiskowy Dom Pomocy			1				1			1		
Zakład Opiekuńczo-Leczniczy			1				1			1		1

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Mieszkania chronione			1			1	1			1		
Wypożyczalnia sprzętu rehab.			1			1	1			1		1
Klub Seniora	1	1	1/1	1/1		1						1/1
UTW							1			1		1
Dzienny Dom Seniora		1				1	1			1		1
Poradnia Geriatryczna			1			1	1			1		1
Programy zdrowotne	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Usługi psychologa	1								1			
Usługi opiekuńcze	1			1		1		1	1			1

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Tabela 24 Problemy zgłaszane przez seniorów podczas wywiadów ankietowych

Kielecki Obszar Funkcjonalny												
Jednostka	Chęciny	Chmielnik	Daleszyce	Górno	M. Kielce	Mastów	Miedziana Góra	Morawica	Piekoszków	Sitkówka-Nowiny	Strawczyn	Zagnańsk
Utrudniony dostęp do usług zdrowotnych	1	1	1	1	1	1		1	1	1	1	1
Utrudniony dostęp do usług społecznych			1					1	1	1		1
Oszustwa przeciwko seniorom	1		1		1							
Wzrost l. os. korzystających z pomocy społ.	1	1		1	1					1		
Problemy mieszkaniowe seniorów	1			1	1	1			1			1
Utrudniony dostęp do instytucji publicznych	1								1			1
Utrudniony dostęp do instytucji kultury			1	1					1	1		
Ograniczony dostęp do wydarzeń sportowych i kulturalnych												1

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Ograniczony dostęp do transportu publicznego	1	1	1	1				1	1	1		1
Nieprzyjazna seniorom przestrzeń publiczna	1				1					1		1
Samotność i brak więzi międzypokoleniowej		1			1				1			1
Brak informacji o inicjatywach	1			1					1			1
Nieatrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego				1		1			1			1

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Tabela 25 Przeprowadzane wizyty patronażowe dla osób zależnych będących w podeszłym wieku - dane wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Kielecki Obszar Funkcjonalny												
Jednostka	Chęciny	Chmielnik	Daleszyce	Górno	M. Kielce	Masłów	Miedziana Góra	Morawica	Piekoszów	Sitkówka-Nowiny	Strawczyn	Zagnańsk
Tak										1		1
Liczba wizyt										41		120
Nie	1	1	1	1	1	1	1	1	1		1	

Tabela 26 Liczba osób powyżej 65 roku życia objętych usługami opiekuńczymi oraz specjalistycznymi usługami opiekuńczymi - dane wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Kielecki Obszar Funkcjonalny												
Jednostka	Chęciny	Chmielnik	Daleszyce	Górno	M. Kielce	Masłów	Miedziana Góra	Morawica	Piekoszów	Sitkówka-Nowiny	Strawczyn	Zagnańsk
Usługi opiekuńcze	9	42	30	3	1457	4	8	30	18	21	0	18
Specjalistyczne usługi opiekuńcze	0	0	20	0	323	0	0	4	0	0	0	0

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Tabela 27 Realizacja na terenie gminy przedsięwzięć służących integracji międzypokoleniowej - dane wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Kielecki Obszar Funkcjonalny												
Jednostka	Chęciny	Chmielnik	Daleszyce	Górno	M. Kielce	Masłów	Miedziana Góra	Morawica	Piekoszów	Sitkówka-Nowiny	Strawczyn	Zagnańsk
Tak	1	1	1	1	1		1	1		1		1
Nie						1			1		1	

Tabela 28 Projekty/programy z zakresu profilaktyki, ochrony zdrowia, rehabilitacji dla osób starszych - dane wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Kielecki Obszar Funkcjonalny												
Jednostka	Chęciny	Chmielnik	Daleszyce	Górno	M. Kielce	Masłów	Miedziana Góra	Morawica	Piekoszów	Sitkówka-Nowiny	Strawczyn	Zagnańsk
Tak	1	1		1	1		1		1	1		1
Liczba osób objętych działaniami	200	40		30	506		180		223	10		300
Nie			1			1		1			1	

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Tabela 29 Podejmowanie działań mających na celu promowanie form aktywnego spędzania czasu wolnego i zdrowego trybu życia - dane wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Kielecki Obszar Funkcjonalny												
Jednostka	Chęciny	Chmielnik	Daleszyce	Górno	M. Kielce	Masłów	Miedziana Góra	Morawica	Piekoszów	Sitkówka-Nowiny	Strawczyn	Zagnańsk
Tak	1	1	1	1	1	1	1		1	1		1
Nie								1			1	

Tabela 30 Organizacja kursów, szkoleń itp. dla osób starszych, których celem było podniesienie ich poziomu bezpieczeństwa - dane wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Kielecki Obszar Funkcjonalny												
Jednostka	Chęciny	Chmielnik	Daleszyce	Górno	M. Kielce	Masłów	Miedziana Góra	Morawica	Piekoszów	Sitkówka-Nowiny	Strawczyn	Zagnańsk
Tak			1		1		1					1
Nie	1	1		1		1		1	1	1	1	

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Tabela 31 Organizacja kursów, szkoleń itp. dla osób starszych, których celem było przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu - dane wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Kielecki Obszar Funkcjonalny												
Jednostka	Chęciny	Chmielnik	Daleszyce	Górno	M. Kielce	Masłów	Miedziana Góra	Morawica	Piekoszów	Sitkówka-Nowiny	Strawczyn	Zagnańsk
Tak					1	1	1					1
Nie	1	1	1	1				1	1	1	1	

Tabela 32 Funkcjonowanie Rady Seniorów - dane wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Kielecki Obszar Funkcjonalny												
Jednostka	Chęciny	Chmielnik	Daleszyce	Górno	M. Kielce	Masłów	Miedziana Góra	Morawica	Piekoszów	Sitkówka-Nowiny	Strawczyn	Zagnańsk
Tak					1		1				1	
Nie	1	1	1	1		1		1	1	1		1

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Tabela 33 Funkcjonowanie programu uprawniającego seniorów do zniżek na wybrane produkty i usługi - dane wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Kielecki Obszar Funkcjonalny												
Jednostka	Chęciny	Chmielnik	Daleszyce	Górno	M. Kielce	Masłów	Miedziana Góra	Morawica	Piekoszów	Sitkówka-Nowiny	Strawczyn	Zagnańsk
Tak	1			1	1	1				1	1	
Nie		1	1				1	1	1			1

Tabela 34 Realizowanie wsparcia seniorów w formie telepieki - dane wskazane w raporcie: Wybrane dane dotyczące gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Kielecki Obszar Funkcjonalny												
Jednostka	Chęciny	Chmielnik	Daleszyce	Górno	M. Kielce	Masłów	Miedziana Góra	Morawica	Piekoszów	Sitkówka-Nowiny	Strawczyn	Zagnańsk
Tak			1		1							1
Nie	1	1		1		1	1	1	1	1	1	
Planuje w przyszłości			1		1	1	1					1

Rzeczpospolita
Polska

WOJEWÓDZTWO
ŚWIĘTOKRZYSKIE

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Organizacja i funkcjonowanie Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego